RADU TEODORESCU

SIMULACRELE FERICIRII ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ

Cugir 2025

CUPRINS

Introducere
1. Neo-hedonismul ca simulacru al fericirii în care plăcerea este mai importantă decât moralitatea
2. Materialismul ca simulacru al fericirii în care materia este singura care contează fără să se mai ţină cont şi de spirit (suflet)
3. Destrăbălarea şi goana după distracţii ca simulacru al fericirii în care mai ales tinerii uită de Dumnezeu
4. Scientismul ca simulacru al fericirii în care ştiinţa ajunge să ia locul religiei
5. Neo-umanismul şi antropocentrismul ca simulacre ale fericirii în care omul ia locul lui Dumnezeu în viaţa de zi cu zi
6. Împătimirea ca simulacru al fericirii în care tot ceea ce contează este satisfacerea poftelor carnale

Concluzii

INTRODUCERE

Nu există om în această lume care să nu vrea să fie fericit. Aceasta fiindcă fericirea este un lucru la care cu toţii râvnim. Această carte este o carte despre fericire şi despre faptul că adevărata fericire este una care vine din lumea religioasă. Totuşi au fost mai mulţi care dea lungul timpului şi a istoriei au venit cu mai multe soluţii la problema fericirii şi au considerat că fericirea adevărată nu trebuie să fie una religioasă sau mai bine spus legată de religie.[1] S-a născut astfel concepţia unei *fericiri secularizate*.

În acest sens în lumea noastră contemporană sunt mai multe simulacre ale fericirii. Ce este un simulacru? Un simulacru este o „aparenţă înşelătoare; acţiune simulată; obiect care dă o falsă impresie a realităţii."[2] Fericirea devine un simulacru mai ales când este scoasă din cadrele ei religioase. De ce? Fiindcă nu ai cum să fi fericit când te ştii că eşti departe de Dumnezeu.

Ei bine s-a putut constata că în istorie au fost mai mulţi care au ajuns să considere că pot să fie fericiţi şi fără Dumnezeu. Aşa s-au născut – şi încă se nasc – mai multe simulacre ale fericirii. În această carte vom vorbii de mai multe simulacre ale fericirii:

- simulacrul neo-hedonist,
- simulacrul materialist,
- simulacrul destrăbălării şi al goanei după distracţii,
- simulacrul scientismului,
- simulacrul neo-umanismului şi antropocentrismului
- şi simulacrul împătimirii.

"Fericirea nu depinde de condiţiile materiale ale vieţii – ea se află înăuntrul omului, în sufletul său: „Împărăţia lui Dumnezeu nu va veni în chip văzut... căci, iată, Împărăţia lui Dumnezeu este înăuntrul vostru" (Luca 17, 20-21).

Există o serie de idei contradictorii despre fericire. Unii cred că aceasta este o sumă de bunuri materiale, un fel de pachet cu bunăstare socială care face viaţa unei persoane mai confortabilă şi mai lipsită de griji. Această idee a fericirii este primitivă şi super-simplificată.

Fericirea este imaterială - este o stare a sufletului. Desigur, oamenii înţeleg fericirea în moduri diferite. Unii o găsesc în familiile lor, alţii merg la mănăstire şi-şi dedică întreaga lor viaţă lui Dumnezeu; pentru un călugăr, aceasta este fericirea. Unii nu au familie, dar îşi găsesc fericirea muncind pentru binele oamenilor, pentru că această muncă le aduce bucurie atât lor, cât şi altora. Alţii pot să nu aibă nimic, dar cu toate acestea să fie fericiţi. Altul poate fi fericit fiindcă vremea de afară este frumoasă sau nu suferă de nici o boală în acel moment. Acestea toate sunt exemple de tipuri diferite de oameni. La polul opus, o persoană poate avea totul: sănătate, bunăstare materială, fericire, o familie frumoasă. Nu trebuie decât să trăiască şi să se bucure, dar cu toate acestea el este nefericit şi nu se simte împlinit cu aceste lucruri."[3]

Simulacrele fericirii sunt foarte des întâlnite în lumea noastră. De ce? Fiindcă cei mai mulţi oameni nu leagă fericirea de Dumnezeu. Iisus a fost unul care ne-a dat cheia fericirii când în predica de pe munte a rost cele 9 fericiri. Care sunt ele?

"1. Fericiţi cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăţia Cerurilor.
2. Fericiţi cei ce plâng, că aceia se vor mângâia.
3. Fericiţi cei blânzi, că aceia vor moştenii pământul.
4. Fericiţi cei ce flămânzesc şi însetează de dreptate, că aceia se vor sătura.
5. Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor milui.
6. Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu.
7. Fericiţi făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema.
8. Fericiţi cei prigoniţi pentru dreptate, că a lor este Împărăţia Cerurilor.
9. Fericiţi veţi fi voi când vă vor ocărî şi vă vor prigoni şi vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mintind, pentru Mine. Bucurați-vă şi vă veseliţi, că plata voastră multă este în ceruri." (Matei 5, 3-12).

[1] Dicţionarul explicativ ne spune că fericirea este o "stare de mulţumire sufletească intensă şi deplină."
[2] Tot după Dicţionarul explicativ.
[3] https://doxologia.ro/despre-fericire (accesat pe 20.07.2025).

Prin urmare putem să vedem că Iisus Fiul lui Dumnezeu ne dă cheia fericirii. Cei care nu gândesc fericirea în aceşti termeni trebuie să ştim că vor ajunge la mai multe simulacre ale fericirii fiindcă după cum am spus nu se poate separa fericirea de ceea ce a spus Iisus şi de religie în general. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că fericirea adevărată este prin excelenţă una religioasă.

„Sfântul Ioan Gură de Aur spunea că „dacă ceva bun se întâmplă, binecuvântaţi pe Dumnezeu şi va rămâne bun. Dacă ceva rău se întâmplă, binecuvântaţi pe Dumnezeu şi răul va înceta. Slavă lui Dumnezeu pentru toate!"

Vorbind despre fericire în general şi despre fericirea familială în particular, este imposibil să nu atingem şi subiectul dragostei, deoarece dragostea şi fericirea sunt ca două surori; aceste concepte sunt strâns legate una de cealaltă. Un înţelept zicea odată: „Fericirea nu înseamnă să fii tu însuţi fericit, ci să-i faci pe ceilalţi oameni fericiţi." Această idee poate fi dezvoltată mai departe: „Cine face pe ceilalţi oameni fericiţi, devine el însuşi fericit." La urma urmelor, posibilitatea de a iubi, de a oferi celorlalţi fericire reprezintă manifestarea chipului lui Dumnezeu în noi. În acest mod devenim asemenea Lui. Dumnezeu a creat pe om şi întreaga lume tocmai din dragoste. El revarsă dragostea şi grija Sa pentru oameni pentru că El Însuşi este dragoste.

Singura persoană care este cu adevărat fericită este acea persoană care ştie să iubească şi să ofere dragoste şi fericire altora. Aşadar, fericirea noastră depinde direct de relaţia noastră cu realitatea; de modul în care ne construim vieţile, relaţiile cu ceilalţi şi apreciem tot ceea ce Dumnezeu ne dăruieşte."[4]

Din citatul de mai sus ne dăm seama că fericirea stă în profundă legătură cu realitatea. Aceasta fiindcă este realitatea cea care ne face să ajungem la Dumnezeu. Simulacrele fericirii din lumea contemporană sunt unele care ne fac să ne îndepărtăm de realitate care este fondată ontologic de Dumnezeu.

Sunt mulţi oameni care trăiesc într-un simulacru al fericirii fiindcă se ambiţionează să creadă că pot trăii o stare de fericire intensă şi fără de Dumnezeu. Acolo unde se crede că există fericire dar Dumnezeu este absent avem de a face cu un simulacru al fericirii. În lumea de azi se crede că a fi putred de bogat şi a avea cât mai multe aventuri sexuale te face de fapt un om deplin fericit. Sunt mulţi oameni foarte bogaţi dar care de la un anumit moment ajung să nu mai fie fericiţi. Aşa se face că viaţa lor este mai mult un simulacru al fericirii.

"Există un cult al fericirii pe care îl slujim fără să ne dăm seama; principalul instrument de persuasiune al acestui cult e oglinda socială, comparaţia cu alţii, mai bine poziţionaţi în viaţă. Suntem lucraţi subtil, la nivel inconştient, prin stimularea unor dorinţe incontrolabile, noi fiind seduşi de priveliştea oferită de cei care duc un trai fascinant, atractiv şi aparent fericit.

Omul este o fiinţă care imită, iată de ce devenim slujitori ai cultului fericirii cel mai des prin imitaţie, prin încercarea de a fi în rând cu „lumea bună" şi urmând credinţele şi tabieturile ei. Rene Girard a propus sintagma „dorinţă mimetică" pentru a descrie pasiunea noastră faţă de lucrurile şi experienţele dorite de alţii, chiar dacă noi înşine, din proprie iniţiativă şi în mod natural, nu ne-am fi gândit la ele. Cu alte cuvinte, noi nu atât dorim cu adevărat ceva, cât mai degrabă imităm dorinţele celor din jurul nostru, ne complăcem în speranţele şi în iluziile în care se complac ceilalţi. Conceptul fericirii, goana după emoţii excepţionale şi obsesia afişării în public a unei vieţi sclipitoare se aşază perfect în paradigma mimetismului social."[5]

Se poate vedea din afirmaţia de mai sus că există un mimetism social al fericirii care este de fapt un simulacu al fericirii. În simulacrul fericirii ajungem să ne dăm seama că ceea ce credeam că ne face fericiți este în realitate o minciună şi o iluzie. Ştim că fericirea adevărată ajunge să fie una care se manifestă imprevizibil şi de multe ori contradictoriu. Una dintre cărţile fundamentale ale literaturii române *Jurnalul fericirii* a părintelui Nicolae Steinhardt ne descrie o situaţie paradoxală a fericirii: părintele Steinhardt ajunge să simtă fericirea în mai mulţi ani în care este închis în temniţele comuniste ale României secolului XX.[6]

Ceea ce voim să facem cu această carte este să trezim pe mai mulţi din somnul simulacrelor fericirii în care dorm crezând că au adevărate fericire.

„Niciodată nu ne eliberăm de sub influenţa modelelor „corecte" de trai; expunerea pretutindeni a feţelor, a evenimentelor şi a stărilor fericite ne determină să corespundem şi noi acestor norme stabilite artificial; ele ne

[4] https://doxologia.ro/despre-fericire (accesat pe 20.07.2025).
[5] http://iluziafericirii.com/?p=541 (accesat pe 20.07.2025).
[6] A se vedea Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii* (Cluj-Napoca, 1991).

îndeamnă să vrem să fim fericiţi, ca alţii, sau să simulăm fericirea, pentru a nu părea inferiori, sărăntoci, obijduiţi de soartă. Şi noi, la rândul nostru, vorbim despre cât de important este să fii fericit, respectăm diferite reţete ale fericirii, întreţinem mitul cu bună ştiinţă, pentru a crea o impresie favorabilă despre noi înşine.

A mima fericirea presupune însă a camufla eşecurile şi tristeţile inerente existenţei omeneşti. Un înţelept grec, Periandru din Corint, spunea: „Ascunde-ţi nefericirea, ca să nu producă bucurie duşmanilor." Asta facem de obicei, nu-i aşa? Mai ales astăzi, în epoca depresiei epidemice, mulţi şi-o maschează prin prezentarea unui trai şi a unor emoţii pretins fericite, inclusiv pentru a se înşela pe sine. Numai că autoînşelarea asta are un preţ: prin simularea fericirii, indivizii devin şi mai deprimaţi pe măsură ce sesizează contrastul dintre fericirea afişată şi prăpastia pe care o trăiesc sufleteşte, în intimitatea lor, când sunt feriţi de ochii lumii; există atât de multe vedete care ziua zâmbesc, iar seara se gândesc la suicid. Oarecum paradoxal, cultul fericirii, al succesului, al superiorităţii este întreţinut de oameni care încearcă să fenteze propria depresie."[7]

Doi psihologiei discutau într-o zi.

- Cum crezi că se poate ajunge să fi fericit?
- Este o întrebare veche de când lumea.
- Da?
- Da.
- Nu eram conştient.
- Ba da.
- Deci omul vrea să fie fericit încă din primele zile ale umanităţii?
- Da.
- Interesant.
- De ce?
- Eu nu prea mi-am ridicat problema fericirii.
- De ce?
- Fiindcă cred că fericirea vine de la sine.
- Nu.
- Nu?
- Nu.
- De ce?
- Fericirea poate să fie contrafăcută.
- Cum?
- Prin faptul că ea devine un simulacru.
- Ce este un simulacru al fericiri?
- Aparenţa că este un om fericit dar în realitate nu eşti.
- Nu te înţeleg.
- O să îţi explic.
- Te rog.
- Sunt mai mulţi tineri care simt la început o puternică iubire pasională faţă de sexul opus.
- Aşa este.
- Dar mai apoi această pasiune se stinge.
- Da.
- Ei continuă să creadă că se iubesc.
- Aşa şi?
- În realitate nu s-au iubit niciodată.
- De ce?
- Fiindcă iubirea pătimaşă şi sexualizată nu este pe placul lui Dumnezeu.
- Ştiu asta.
- Totuşi ei cred că s-au iubit şi că încă se iubesc.

[7] http://iluziafericirii.com/?p=541 (accesat pe 20.07.2025).

- Dar în realitate nu o fac.
- Da.
- Înțeleg.
- Bine.
- Și care este adevărata fericire.
- O să îți spun o întâmplare în acest sens.
- Te rog.

Într-o zi, eram trist. Cugetam la greutățile vieții și avusesem și o suferință, venită de la oameni. Și iată că pe ușa casei mele, se ivi prietenul care totdeauna știa să biruie tristețea.

Îmi zise:

– De ce ești trist?

Îi spusei de ce.

El, surâzând, îmi zise:

– Hai să cumpărăm puțină fericire.

M-am uitat cu mirare la prietenul meu. El nu glumea, ci râdea cu fața deschisă:

– Ia ceva bani cu tine… – îmi spuse – și plecarăm.

Și prietenul m-a dus de-am căutat niște săraci, cărora le-am dat de pomană câte un ban. Cu fiecare ban dat, tristețea pierea din duhul meu, iar când ne-am întors acasă, amândoi eram cu sufletul plin de pace și de îmbucurare.

– Vezi – îmi zise prietenul – cum se poate cumpăra fericirea?

Și de atunci, când încercarea și tristețea vin asupra mea, plec și cumpăr fericirea, dând ajutor celor mai încercați și mai triști ca mine.[8]

- Care este morala poveștii?
- Exact ceea ce spuneau sfinții din Noul Testament.
- Ce anume?
- Că este mai fericit a da decât a lua.
- Deci fericirea trebuie să fie căutată.
- Da fiindcă dacă nu ajungi să trăiești un simulacru ale ei.
- În ce sens?
- Uite toată lume crede că a avea mulți bani te face fericit.
- Așa și?
- Să presupunem că noi doi mergem și jefuim o bancă pentru a avea mulți bani.
- Și?
- Jaful ne reușește.
- Așa și?
- Vom ajunge să trăim regește.
- Da.
- Dar nu vom putea să trece peste conștiința noastră.
- În ce sens?
- Ea ne va spune că ceea ce am făcut este un lucru eronat.
- Așa este.
- Și atunci cu o conștiință care te mustră la tot pasul mai poți spune că ești fericit?
- Nu.
- Ceea ce experiem noi într-o asemenea situație este de fapt un simulacru al fericirii.
- Simulacru al fericirii?
- Da.
- Adică?
- Trăim cu aparența și cu iluzia că suntem fericiți.
- Dar în realitate nu suntem?
- Da.

[8] https://ortodox.md/hai-sa-cumparam-putina-fericire/ (accesat pe 18.07.2025).

- Înțeleg ceea ce mi-a spus.

„Din păcate, vedetele zilei de azi reuşesc să contamineze cu pseudovalorile lor întreaga omenire, fiindcă în epoca globalizării ele pot pătrunde în toate ungherele Pământului şi pot corupe cele mai fragede şi mai fragile minţi; câte fete şi-au dorit la un moment dat buze gonflate sau un fund asimetric de tip kardashian şi câţi băieţi şi-au dorit o hipertrofiere musculară de bodybuilder, ambele condiţii – aduse la extremă – putând fi păgubitoare pentru fizic şi psihic. Pe dimensiunea vieţii trăite cu fast şi în fericire, impactul păgubos al vedetismului bombastic e mult mai grav.

Voi reproduce aici un fragment din cartea The Happiness Trap (Capcana fericirii), scrisă de Russ Harris, în care el explică impactul vedetismului contemporan asupra psihicului uman: „O sută de mii de ani în urmă, noi ne comparam doar cu cei câţiva membri ai clanului natal. În zilele noastre însă, răsfoind orice revistă, privind vreo emisiune televizată sau ascultând vreun post radio, noi instantaneu dăm peste oameni care-s mai deştepţi, mai bogaţi, mai înalţi, mai supli, mai sexy, mai puternici, mai influenţi, mai faimoşi, mai de succes şi mai admiraţi decât noi. Care-i cel mai rapid mod de a induce o domnişoară în depresie? Arată-i o casă de modă."[9]

CAPITOLUL 1

NEO-HEDONISMUL CA SIMULACRU AL FERICIRII ÎN CARE PLĂCEREA ESTE MAI IMPORTANTĂ DECÂT MORALITATEA

Hedonismul este o filosofie veche care a ieşit pentru prima dată din Roma antică. El este concepţia care susţine că plăcerea senzuală este sensul vieţii şi ea trebuie să fie obţinută cu orice preţ fără să se mai ţină cont de normele morale ale lumii şi ale vieţii. Prin urmare hedonismul pentru a obține plăcere poate viola, crea război, ucide sau fura fiindcă ceea ce contează cel mai mult este plăcerea care devine un fel de bun de ordin dumnezeiesc.

"Hedonismul (din greacă hedone - „plăcere") este o concepţie etică şi un curent filosofic, ce proclamă plăcerea, desfătarea drept binele suprem, iar năzuinţa de a o obţine, principiu al comportamentului. A fost întemeiat în Antichitate, la Roma, de Aristip din Cirene (care a pus accentul pe plăcerile senzuale), iar ulterior a fost dezvoltat pe baze raţionaliste la Atena, de Epicur, apoi de umanştii Renaşterii, de materialiştii şi iluminiştii sec. 18 (cu accente antireligioase, individualiste).

În esenţă, hedonismul porneşte de la înclinarea naturală a omului către căutarea plăcerii şi a fericirii şi evitarea suferinţelor, urmărind mijloacele prin care raportul între plăcere şi suferinţă poate fi maximizat.

Hedonismul psihologic sau motivaţional afirmă că numai plăcerea sau suferinţa ne motivează. Dezbateri asupra hedonismului au avut loc în decursul multor secole, iar contribuitori importanţi includ pe Platon, Aristotel, Epicur, Butler, Hume, Nietzsche, Brentano ş.a.

Hedonismul impune evitarea neplăcerilor de orice fel, asigurarea unor condiţii minime în care acţiunile umane să aibă numai satisfacţii. Plăcerea personală ar fi unicul scop al activităţii şi comportamentului uman."[10] Ei bine se poate vedea că în lumea contemporană există un puternic curent neo-hedonist. Aceasta fiindcă omul de azi consideră că nu există nimic şi dincolo de plăcerile trupeşti. Sunt unii care pentru a îşi satisface aceste plăceri carnale ajung să ucidă sau să violeze.[11]

Neo-hedonismul este unul care aduce cu sine un simulacru al fericirii din ce în ce mai întâlnit în lumea noastră. De ce? Fiindcă omul ajunge să fie unul care crede că nu există fericire dincolo de plăcerile carnale ale trupului:

- a mânca,
- a face amor,
- a bea
- şi a trăii o viaţă de lux şi de huzur.

În acest capitol vom insista pe faptul că de fapt neo-hedonismul contemporan – pe care mai multă lume îl absolutizează – ajunge să creeze un fel de simulacru al fericirii fiindcă el ajunge să fie unul care să nu mai ţină cont de nici o normă morală. Hedonismul şi neo-hedonismul nu sunt morale fiindcă nu ţin cont de ceea ce este moral. Vom

[9] http://iluziafericirii.com/?p=541 (accesat pe 20.07.2025).
[10] https://ro.wikipedia.org/wiki/Hedonism (accesat pe 20.07.2025).
[11] A se vedea Andrei Drăgulinescu, *Patimă și eliberare* (Sibiu, 2016).

da un exemplu în acest sens: dacă o ţară este bogată ei bine în sens hedonist nu este nici o problemă să începi război cu acea ţară pentru a o cucerii indiferent de câte victime umane ai face. Această mentalitate este des întâlnită în lumea noastră şi trebuie să ştim că ea este în esenţa ei neo-hedonistă.[12]

Iată ce spunea gânditorul creştin ortodox CiprianVoicilă despre tendinţele neo-hedoniste ale lumii de azi: "două maladii ale vremii noastre, la care sunt expuşi mai ales tinerii, sunt libertinajul sexual şi puritanismul. Abordarea relaţiei dintre dragoste şi sexualitate suscită numeroase polemici, încărcate de animozitate. Cauzele acestei stări de fapt sunt variate: identificarea la nivelul mentalului colectiv a iubirii autentice cu sexul; viziunile antropologice diferite, modelul de dragoste vehiculat în mass-media. Iubirea, scrie părintele Filotei Pharos, „este pasiunea pentru cineva şi nu pentru ceva, dorirea celuilalt ca persoană, şi nu ca obiect".

Este dificil, astăzi, să le vorbeşti tinerilor despre dragostea autentică, firească, atâta vreme cât prin diversele produse culturale (multe dintre ele, în fapt, subculturale) care le sunt livrate spre consum li se sugerează continuu că singurul model de iubire între bărbat şi femeie este dragostea pasională, puternic sexualizată. Este vorba despre o cultură a corpului, stimulată puternic de societăţile de consum din raţiuni comerciale. Modelul mediatic de existenţă fericită presupune absenţa suferinţei, bolii, morţii. Fericirea este sinonimă aici cu o sănătate perpetuă şi cu trăirea la intensitate maximă a micilor bucurii ale vieţii. De aceea, pentru tot mai mulţi oameni, modelul ideal de relaţie este cuplul, diferit de căsătoria care presupune angajament moral, o durată îndelungată, dificultatea naşterii şi educării copiilor."[13]

Ei bine se poate vedea că mai ales tinerii de azi sunt crescuţi şi educaţi într-un puternic curent neo-hedonist. Aceasta fiindcă se consideră că de fapt nu există nimic dincolo de plăcerile carnale şi trupeşti. Realitatea ne arată că o astfel de concepţie este una care aduce în noi un simulacru al fericirii. De ce? Fiindcă trebuie să ştim că Dumnezeu este mai presus de plăcerea hedonistă sau neo-hedonistă.

"În celebra carte „Firea dragostei", părintele Filotei Pharos descrie detaliat alte constante ale spiritului vremii noastre, responsabile pentru schimonosirea chipului iubirii fireşti. El vorbeşte de două imagini antagonice, eronate: există, pe de o parte, sexualizarea excesivă a erosului (cu rădăcini culturale în influenţa exercitată de psihanaliza freudiană şi în teoria lui Freud privind libidoul, energia specifică instinctului sexual), iar pe de alta, o viziune excesiv spiritualizată despre iubire - puritanismul. Puritanismul este „tendinţa de a desconsidera trupul şi de a-l folosi doar ca un instrument, de a pune sentimentul în opoziţie faţă de raţiune". Puritanul îşi reprimă orice manifestare a afecţiunii, sufocă elanul dragostei. De multe ori, el cade pradă patimii voluptăţii, autonomizând dragostea prin sexualizare excesivă. De asemenea, puritanul nu se implică afectiv în relaţiile interumane, nu pune suflet în ceea ce face. Părintele Pharos ne avertizează în privinţa acestei atitudini: „Creştinul nu poate fi rece şi apatic, el pune suflet în tot ceea ce face, pentru că ţelul vieţii duhovniceşti nu este nimicirea pasiunii, care este constitutivă iubirii, ci transfigurarea ei"."[14]

Neo-hedonsimul este un curent extrem de prezent în societatea noastră care merge pe principul că *pentru a îţi atinge scopul trebuie să calci peste cadavre.* Sunt însă foarte puţini cei care devin conştienţi că neo-hedonismul este de fapt un simulacru al fericirii. Aceasta fiindcă ei nu cred că au suflet. Fericirea nu constă numai în a ne satisface instinctele trupeşti ci la fel de bine de a vedea şi a veghea asupra sufletului.

Sufletul la fel de bine este unul pe care curentul neo-hedonist din vremurile noastre ajunge să îl ignore şi să nu mai ţină cont de el. Mai ales în societatea din Occident se pune mult accent pe trup în defavoarea sufletului. Este adevărat că printr-o asemenea afirmaţie nu voim să spunem că trebuie să facem foame şi sete pentru a fi fericiţi. Sufletul omului are nevoie de religie şi se poate vedea că mai ales mersul la biserică ajunge să satisfacă şi să împlinească această nevoie de fericire a sufletului.

Ei bine experienţa ne arată că bisericile noastre sunt frecventate de foarte puţini dintre cei care se declară creştini şi mai ales creştini ortodocşi.

---

[12] Pentru a exemplifica acest lucru vom spune numai de războiul pe care Rusia l-a declanşat în anul 2022 împotriva ţării vecine Ucraina. Deşi ambele ţări sunt creştin ortodoxe şi surori în Hristos ei bine se poate vedea că Rusia a considerat că plăcerea de a deţine cât mai multe bunuri materiale care aparţin Ucrainei contează mai mult uciderile pe câmpul de luptă şi crimele de război comise. La ora când vorbim există aproape un milione de victime din ambele tabere.

[13] Ciprian Voicilă Ziarul lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/dragostea-ca-jertfa-si-nu-ca-placere-131999.html (accesat pe 20.07.2025).

[14] Idem.

Fără de Hristos şi de Biserica Creştin Ortodoxă se poate vedea că neo-hedonistul ajunge să trăiască o stare de simulacru al fericirii. Aceasta fiindcă el nu mai ţine cont şi de nevoile sufletului. Neo-hedonistul contemporan ţine cont numai de trup pe care îl absolutizează şi la nevoile căruia se închină ca unui idol păgân.

"Filautia (Filautia) sau iubirea egoistă de sine, este izvorul tuturor răutăţilor sufletului şi în primul rând a celor trei patimi de căpetenie, din care se nasc celelalte: gastrimarghia, arghilofilia şi chenodoxia.

Există o formă de filautie virtuasă „să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi" (Matei 19, 19; 22, 39; Luca 10, 27), care constă în a te iubi pe tine ca făptură a lui Dumnezeu, creată după chipul Lui, a te iubi în Dumnezeu şi a-L iubi pe Dumnezeu în tine.

Filautia ca patimă este o pervertire a iubirii de sine şi constă în „amorul propriu", iubire egoistă de sine, iubire a eului căzut, înstrăinat de Dumnezeu şi îndreptat spre lumea materială, ducând o viaţă cu totul trupească, şi nu una spirituală. De aceea în general filautia este definită ca iubire pătimaşă faţă de trup şi faţă de apleările lui păcătoase."[15]

Este adevărat că simulacrul fericirii la cei care sunt – conştient sau inconştient – adereţi neo-hedoniştii este unul care pleacă din această iubire de sine narcisistă.

Se pare că de acest simulacru al fericirii a iubirii de sine au fost conştineţi şi anticii. Aceasta fiindcă ei au elaborat mitul lui Narcis. "Narcis, potrivit legendei, era un tânăr frumos, fiul nimfei Liriope şi al lui Cephios (Cephissus), personificarea râului beoţian cu acelaşi nume.

Deşi era înconjurat de dragostea şi admiraţia celor care îl întâlneau, Narcis rămânea indiferent la atenţiile şi propunerile amoroase. De frumosul tânăr s-a îndrăgostit nebuneşte nimfa Echo, însă şi ea a fost respinsă şi s-a stins de durere, văzând că dragostea ei nu era împărtăşită. Nemesis hotărăşte să îl pedepsească pe Narcis, făcându-l să îşi vadă chipul în apa unui izvor. Tânărul s-a îndrăgostit de acea imagine, murind de durere, fiindcă nu ajungea la tânărul din apă."[16]

Ei bine neo-hedoniştii – declaraţi şi nedeclaraţi – sunt unii care trăiesc un simulacru al fericirii care cu timpul ajunge să se întoarcă împotriva lor. De ce? Fiindcă

- tinereţea se duce,
- plăcerile carnale se acresc cu timpul,
- satisfacţia de odinioară dispare
- şi viaţa pătimaşă de odinioară se stinge.

Sfântul Maxim Mărturisitorul avea multă dreptate când spunea că neo-hedonistul ajunge să venereze plăcerea şi materia la fel ca pe Dumnezeu: „necunoaşterea cauzei celei bune a lucrurilor...l-a înstăinat pe om cu totul de cunoştinţa lui Dumnezeu şi l-a umplut de cunoştinţa pătimaşă a lucrurilor ce cad sub simţuri. Împărtăşindu-se deci omul fără măsură de aceasta nu numi prin simţire, asemenea dobitoacelor necuvântătoare, şi aflând prin experienţă că împărtăşirea de cele sensibile susţine firea lui trupească şi văzută, a părăsit frumuseţea dumnezeiască menită să alcătuiască podoaba lui spirituală şi socotit zidirea văzută drept Dumnezeu, îndumnezeind-o datorită faptului că e de trebuinţă pentu susţinerea trupului; iar trupul propriu legat prin fire de zidirea luată drept Dumnezeu, l-a iubit cu toată puterea. Şi aşa, prin grija excesivă de trup, a slujit cu toată sârguinţa zidirii în loc de a-I sluji Ziditorului. Căci nu poate sluji cineva zidirii dacă nu cultivă trupul, precum nu poate sluji lui Dumnezeu dacă nu-şi curăţeşte sufletul prin virtuţi. Deci, prin grija de trup omul săvârşind slujirea cea stricăcioasă şi umplându-se împotriva sa de iubirea trupească de sine, avea în sine într-o lucrare neîncetată plăcerea şi durerea."[17]

Neo-hedonistul gradual începe să facă din plăcere un mic dumnezeu la care se închină şi căruia îi slujeşte cu o acrivie de multe ori ieşită din comun. Este un adevărat ritual religios modul cum de exemplu fumătorii înrăiţi ajung să îşi procure zilnic tutunul fără de care simt că îşi iasă din minţi. Nu fără de motiv înţelepciunea populară a ajuns să denumească tutunul *tămâia diavolului* fiindcă la fel cum preoţii ajung să tămâieze prin biserici la fel de bine fumătorii ridică fumul lor spre cer denaturându-şi de cele mai multe ori sănătatea.

Neo-hedonismul este adevărat că este prezent în zilele noastre în oameni în grade de intensitate mai mici sau mai mari. Aceasta fiindcă sunt unii care sunt fanatici după plăcerile lumeşti şi care sunt gata să ucidă pentru ele şi la fel de bine sunt mulţi care nu sunt chiar atât de depindeţi de plăcerile lumii din jur. Ceea ce este evident este că ambele

[15] https://toatepatimile.blogspot.com/2007/04/filautia.html (accesat pe 20.07.2025).
[16] https://ro.wikipedia.org/wiki/Narcis_(mitologie) (accesat pe 29.07.2025).
[17] Sfântul Maxim Mărturisitorul apud https://toatepatimile.blogspot.com/2007/04/filautia.html (accesat pe 20.07.2025).

categorii de oameni sunt prinşi într-un simulacru al adevăratei fericiri care vine numai de la Dumnezeu. Ori ştim că relaţia cu Dumnezeu nu este om plăcere păcătoasă.

Iată ce spunea Sfântul Atanasie cel Mare în acest sens: "oamenii, nesocotind cele bune şi lenevindu-se cu înţelegerea, au căutat mai vârtos cele mai apropiate de ei înşişi... cunoscându-şi trupul şi celelalte lucruri sensibile şi lăsându-se amăgiţi de ele, au căzut în poftele lor, alegând cele ale lor în locul lui Dumnezeu." Adorarea lui Dumnezeu este înlocuită cu idolatrizarea sinelui, afectând întreaga natură umană prin egoism şi narcisism. Sfântul Grigorie Sinaitul spune că „nimic nu face sufletul celor ce se sârguiesc, aşa de moleşit, de descurajat şi de fără minte, ca iubirea de sine, maica patimilor."[18]

Doi sociologi discutau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- Fericirea este un lucru al comuniunii.
- În ce sens?
- Sunt multe concepţii individualiste în zilele noastre.
- Aşa şi?
- Ele pun în centrul lor individul.
- Şi?
- Se consideră că numai în propria invidualitate poţi să fi fericit cu adevărat.
- Şi nu este aşa?
- Nu.
- De ce?
- Individualismul este numai un simulacru al fericirii.
- De ce?
- Fiindcă este egoist.
- Şi nu poţi să fi fericit fiind egoist?
- Nu.
- De ce?
- Egoismul este mai mult un simulacru al fericirii.
- În ce sens?
- Crezi că singur eşti fericit.
- Şi nu este aşa?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă mai de vreme sau mai târziu vei descoperii că ai nevoie de semenii tăi.
- Cred că ai dreptate.
- Propria invidualitate nu poate să îţi ofere decât un simulacru al fericirii.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă încă de la primii oameni Dumnezeu nu l-a făcut pe om să fie singur.
- Aşa este.
- După ce Dumnezeu l-a făcut pe Adam i-a făcut-o pe Eva femeia.
- Ca să nu fie singur?
- Da.
- Nu era conştient de acest lucru.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Sunt mai multe dovezi că invidualitate este una bolnăvicioasă.
- Adică?

[18] Sfântul Atanasie cel Mare apud https://toatepatimile.blogspot.com/2007/04/filautia.html (accesat pe 20.07.2025).

- O să îţi spun o întâmplare în acest sens pe care am auzit-o mai recent.
- Te rog spune-mi-o.
- Se spune că într-un sat erau doi gospodari.
- Şi?
- Unul avea 12 gâşte.
- Şi celălalt numai una.
- Înţeleg.
- Ei bine cel cu o gâscă a devenit invidios pe vecinul lui.
- Fiindcă avea mai multe gâşte?
- Da.
- Şi?
- A început să se roage lui Dumnezeu.
- Cum?
- Doamne se poate aşa ceva?
- Ce să se poată fiul Meu?
- Vecinul meu are 12 gâşte.
- Şi?
- Eu am numai o gâscă.
- Bine voi face o minune.
- Ce minune?
- De azi cei avea şi tu 12 gâşte.
- Ţăranul a stat puţin şi s-a gândit şi apoi i-a spus lui Dumnezeu.
- Ce?
- Doamne nu cred că este o idee bună.
- Ce idee?
- Ca eu şi vecinul meu să avem 12 gâşte.
- De ce?
- Mai bine să aibă şi el o gâscă la fel ca mine.[19]
- Câtă răutate.
- Ai remarcat bine.
- Prefera să sufere cumva vecinul lui nu?
- Da.
- Decât să fie fericiţi ambii?
- Da.
- Este pilduitoare întâmplarea.
- Şi cu multe învăţăminte.
- Aşa este.
- Deci individualismul ne aduce numai un simulacru al fericirii?
- Da.
- De ce?
- Te face să crezi că nu ai nevoie de cel de lângă tine.
- Aşa este.
- Ori în sens creştin fericirea poate să fie atinsă numai în comuniune cu semenii.
- Am mai auzit acest lucru.
- Mă bucur.
- Creştinismul este profund sociologic.
- Se poate spune.
- Aşa este.

[19] https://altarulcredintei.md/doua-pilde-care-ne-arata-unde-il-duce-pe-om-invidia/ (accesat pe 18.07.2025).

- Mă bucur că dialog.

Fără de nici o îndoială că neo-hedonismul contemporan este un simulacru al fericii fiindcă ajunge să îl centreze pe om numai pe propria persoană şi propria plăcere dincolo de care nu mai există nimic. "Cel iubitor de sine nu se iubeşte cu adevărat ci fără să ştie el chiar se urăşte. Negând pe Dumnezeu omul ajunge să nege însăşi esenţa firii lui. Egoismul ca preocupare excesivă faţă de propria persoană are tendinţa şi atitudinea de a raporta totul la sine însuşi, la interesele şi sentimentele personale, situându-se deasupra oricărui alt lucru. O persoană egocentrică priveşte totul prin prisma intereselor şi sentimentelor proprii. Egoismul inerent tuturor fiinţelor vii, stă sub semnul principiului individualităţii.

Voinţa se împlineşte sub cele două aspecte care îi sunt definitorii: ca voinţă şi ca reprezentare. Faptul că în fiecare din întrupările voinţei aceasta se oglindeşte în totalitatea sa, creează iluzia că partea este însuşi întregul. Cosiderându-se însăşi voinţa, individul vede în conservarea de sine afirmarea voinţei, de unde impresia că prin acest fapt i se acordă prioritate faţă de toate celelalte fiinţe, cu atât mai mult cu cât acestea îi sunt date doar ca reprezentare, ca reprezentare a sa. În momentul în care voinţa dobândeşte conştiiţa de sine, egoismul atinge punctul maxim al intensităţii sale, căci voinţa devenită conştiinţă îşi cere cu mai multă tărie dreptul de afirmare."[20]

Prin urmare este bine să ştim că neo-hedonismul este unul puternic

- individualist
- şi egoist.

Aceasta fiindcă tot ceea ce contează pentru el este propria persoană. Se poate vedea din ce în ce mai bine că mai ales dictatorii şi tiranii contemporani manifestă un puternic comportament neo-hedonist. Ei se văd pe sine unici şi singurii care contează într-un stat sau o ţară.

Este evident că neo-hedonistul este un narcisist. Aceasta fiindcă el se poziţionează pe sine ca fiind centrul lumii care trebuie să îi aducă satisfacţie la infinit.

„În condiţiile societăţii represive, caracterizate de o slabă dezvoltare a forţelor productive şi de administrarea produselor muncii în folosul unor grupuri privilegiate, această stare de lucruri nu permite dezvoltarea unei atitudini altruiste faţă de lume. Dimpotrivă, privaţiunea reală sau potenţială îmbinată cu o stare de spirit concurenţială generează goana acumulării de bunuri doar pentru sine, adesea indiferent de necesităţile reale.

Narcisismul este o exagerare a dragostei şi preocupării de sine, grija de a feri eul de tensiuni şi frustraţii atât interne şi extern. Numai condiţiile sociale frustrante o transformă într-o premisă pentru egoism.

Din punct de vedere psihologic egoismul este o încercare de a suprima o stare de insecuritate indusă de un statut existenţial nesigur, încercare sortită eşecului deoarece ea acţionează asupra condiţiilor care i-au dat naştere consolidându-le în loc de a le desfiinţa."[21]

Ceea ce se poate vedea este că neo-hedoniştii contemporani de cele mai multe ori nu sunt conştienţi că sunt neo-hedonişti. Sunt unii care fură din bani publici milioane şi sute de milioane şi se trezesc la realitate numai când sunt penalizaţi de justiţie.[22]

Neo-hedonismul pe care îl vedem destul de pregnant în societatea contemporană este unul care evident că ajunge să fie un simulacru al fericirii. De ce? Fiindcă neo-hedonistul este unul care ia din religie numai ceea ce îi place şi ceea ce îi convine. Este bine să ne dăm seama de acest lucru fiindcă cei mai mulţi neo-hedonişti nu spun pe faţă că sunt adeversarii lui Dumnezeu.

Să ne aducem aminte de ceea ce spunea Sfântul apostol Pavel despre păgânii din vremea lui: "sfârşitul acestora este pieirea. Pântecele este dumnezeul lor, iar mărirea lor este întru ruşinea lor, ca unii care au în gând cele pământeşti" (Filipeni 3, 19). Adevărul este că sunt mai multe persoane care sunt obsedate de mâncare. Tot ceea ce se gândesc şi tot ceea ce îi preocupă este cât, cum şi ce vor mânca. Mâncarea este importantă dar când devine o obsesie ei bine nu numai că este o patimă ci la fel de bine ne aruncă în neo-hedonism.

Plăcerea este un adevărat cult mondial în zilele noastre. Oamenii se îmbată nu fiindcă nu le pasă de ce zic cei din jur ci fiindcă alcoolul aduce cu sine o plăcere imediată. El cumva te rupe de grijile şi probleme vieţii de zi cu zi care ştim că este de multe ori mai dificilă.

Neo-hedonistul contemporan crede că fericirea constă în

[20] https://toatepatimile.blogspot.com/2007/04/filautia.html (accesat pe 20.07.2025).

[21] Idem.

[22] A se vedea Christian Chavagneux, *Cele mai faimoase escrocherii din istorie. De la colierul reginei la afacerea Maroff* (Iaşi, 2021).

- alcool,
- droguri,
- sex,
- uneori homosexualitate şi lesbianism,
- bani mulţi,
- averi mari,
- faimă şi prestigiu
- sau senzaţii cât mai tari (cum sunt cele din băuturile energizante).

Sfântul Dumitru Stăniloae îl asimila pe neo-hedonist cu omul egoist care ţine cont numai de sine: „omul egoist se menţine şi el într-o preocupare de alţii, pentru că îşi defineşte preocupările de sine în opoziţie cu alţii, cu o pasiune de a se afirma pe sine în raport cu alţii. Dar se preocupă de alţii referindu-se la sine, socotindu-se pe sine singurul absolut. În felul acesta uită de adevăratul Absolut sau îl socoteşte impersonal, deci apt de a-l anexa sieşi. Dar în esenţă, el nu poate ieşi din legătura ontological-spirituală cu alţii. Astfel e uşor de a-l readuce la preocuparea pozitivă faţă de alţii."[23]

Plăcerea pătimaşă sau plăcerea voluptoasă este una care îl defineşte pe neo-hedonist care consideră că ele sunt adevăratele lucruri care pot aduce fericirea. Evident că ascetica şi mistica creştin ortodoxă nu sunt de acord cu această opinie. Fericirea este o stare spirituală fiindcă se leagă de suflet ori trebuie să fim conştienţi că în voluptate nu există spiritualitate.

Neo-hedonistul contemporan este unul care crede că este fericit fiindcă plăcerea trupească este pentru el un fel de dumnezeu. Este doar o fericire aparentă sau mai bine spus un simulacru al fericirii. De ce? Fiindcă în agenda neo-hedoniştilor nu este loc pentru Dumnezeu. De ce? Nu are cum să fie aşa. Aceasta fiindcă Iisus a spus cât se poate de clar: "oricine voieşte să vină după Mine să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie. Căci cine va voi să-şi scape sufletul îl va pierde, iar cine va pierde sufletul Său pentru Mine şi pentru Evanghelie, acela îl va scăpa" (Marcu 8, 34-35).

Se poate vedea aici că Iisus a predicat lepădarea de sine sau mai bine spus lepădarea de eul pătimaş şi păcătos. Acest lucru neo-hedonistul nu îl poate face. Nu are cum din moment ce eul său trebuie să fie gratificat de plăceri. Ascetica şi mistica creştin ortodoxă este cât se poate de clară în acest sens: modul neo-hedonist de viaţă te duce la împătimire şi păcat. Iată ce spunea un nevoitor creştin ortodox anonim: "metoda de luptă cea mai eficientă este limitarea lor, până la eliminarea deplină a lucrării şi efectelor pe care le provoacă, paralel cu efortul de lucrare a virtuţilor opuse. Sfântul Isaac Sirul ne spune că „nimeni nu poate birui patimile decât prin virtuţile simţite şi văzute".

Principiul recomandat de Părinţii asceţi, cei care s-au nevoit înaintea noastră şi deplin în această lucrare duhovnicească, este acela al contrariilor, adică să distrugem o patimă prin virtutea opusă ei. Astfel, celor opt patimi generale trebuie să le opunem cele opt virtuţi creştine: înfrânarea, cumpătarea, sărăcia de bunăvoie, bucuria, îndelunga-răbdare, modestia sau lipsa de slavă deşartă şi smerita cugetare.

La rândul ei, filavtia sau iubirea pătimaşă de sine, cauza generatoare a tuturor acestor patimi, este spulberată de iubirea duhovnicească de toţi şi de toate, o iubire mult asemănătoare iubirii suprafireşti a lui Dumnezeu.

Lăcomia pântecelui este distrusă prin post şi înfrânare; desfrânarea, prin disciplină trupească şi sufletească, prin dor dumnezeiesc şi dorinţa bunurilor viitoare; iubirea de arginţi, prin compătimirea şi ajutorarea celor săraci; mânia, prin dragoste de toţi şi prin bunătate; întristarea, prin bucurie duhovnicească; lenea, prin lucrarea celor duhovniceşti şi mai ales prin rugăciunea însoţită de metanii; slava deşartă şi mândria, prin lucrarea într-ascuns şi cu smerită cugetare. Iar toate, cu ajutorul lui Dumnezeu, prin smerenie şi dragoste."[24]

Neo-hedonismul este prin urmare o filosofie de viaţă şi existenţă în mai multe medii obscene ale lumii noastre:
- interlopi,
- mahalale,
- ghetouri sociale
- sau în subcultură.[25]

---

[23] Dumitru Stăniloae apud https://toatepatimile.blogspot.com/2007/04/filautia.html (accesat pe 20.07.2025).

[24] Nevoitor, *Război în văzduhul inimii*, Editura Credinţa strămoşească, p. 98-99 apud https://doxologia.ro/legea-contrariilor (accesat pe 20.07.2025).

[25] A se vedea Radu Teodorescu, *Simulacrele culturii. Contrafacerea culturii în contracultură, subcultură şi incultură* (Cugir, 2025).

Neo-hedonismul este prin urmare în mare vogă în lumea noastră fiindcă deşi nu o spun ce mai mulţi dintre semenii noştri cred că plăcerea trupească – sub toate formele ei – este sensul vieţii şi nu Dumnezeu. Ceea ce este cel mai trist este că neo-hedonismul este o filosofie de viaţă care consideră că în cele din urmă plăcerea este mai presus de moralitate. Masturbatorul ştie că ceea ce face este un păcat dar continuă în practica lui. La fel homosexualul sau lesbiana. Cei mai mulţi nici măcar nu se gândesc la pedeapsa lui Dumnezeu fiindcă tot ceea ce contează este să îşi împlinească pofta pătimaşă.

Patriarhul Daniel Ciubotea spunea că în cele din urmă omul este liber şi prin urmare el poate alege în această viaţă chiar şi o concepţie de viaţă mai mult sau mai puţin neo-hedonistă: „Mântuitorul Iisus Hristos spune «oricine voieşte», adică Iisus nu impune, ci propune, deoarece Dumnezeu respectă libertatea omului de a răspunde sau nu chemării Sale. Fiind vorba despre o comuniune de iubire, libertatea este componenta foarte importantă a persoanei care iubeşte. Ea trebuie să exprime această iubire în mod liber. Persoanele umane au fost create după chipul Persoanelor divine, eterne, libere, care vieţuiesc în comuniune de iubire reciprocă. De aceea, Mântuitorul face un apel la voinţa omului, care poate să-L primească pe Hristos sau Îl poate respinge. (...) Iisus pune mare accent pe această libertate a omului de a răspunde sau nu, deoarece demnitatea este o dimensiune esenţială a demnităţii persoanei umane. Aceasta înseamnă şi o şansă a omului, iar dacă nu răspunde, acesta îşi asumă riscul de a pierde mântuirea. Astfel, omul, prin voinţă liberă, poate dobândi viaţă eternă sau poate pierde comuniunea veşnică cu Dumnezeu, Izvorul vieţii. În acest fel vedem cât de preţioasă este voinţa omului de a răspunde lui Dumnezeu."[26]

Neo-hedonismul nu susţine pe faţă că este împotriva lui Dumnezeu dar realitatea este că modul de viaţă pe placul lui Dumnezeu şi modul de viaţă neo-hedonist nu sunt compatibile. Aceasta fiindcă în viaţa în Hristos plăcerea este raţională în timp ce în neo-hedonism ea nu mai este raţională fiindcă ajunge să ia locul lui Dumnezeu din viaţa şi sufletul omului. Toate aceste lucruri ne fac să concluzionăm că neo-hedonistul trăieşte un cras simulacru al fericirii. El crede că este fericit între

- aburii alcoolului,
- delirul drogurilor,
- surscitarea nicotinei din tabac,
- mâncarea fast-food ultra-hormonizată
- sau averile câştigate prin metode neortodoxe.

Ori ce ne spunea Iisus? Că vom ajunge să fim fericiţi numai dacă ne vom lepăda pe sine sau mai bine spus vom ajunge la o lepădare a egoului pătimaş. Iată ce spunea în acest sens tot Patriarhul Daniel Ciubotea: „conceptul de «lepădare de sine» este pentru mulţi greu de înţeles, nu doar de pus în practică, deoarece traducerea în unele limbi moderne s-a făcut prin «negare de sine». Or, în lumea individualistă contemporană, în care este exaltată afirmarea eului, este dificilă înţelegerea lepădării de sine ca negare de sine. O privire mai atentă asupra cuvintelor Mântuitorului ne ajută să înţelegem că lepădarea de sine nu este o negare de sine, ci o transformare a iubirii de sine, pătimaşă, egoistă sau narcisistă, în iubire smerită şi milostivă. Cu alte cuvinte, lepădarea de sine este lepădarea de egocentrism, adică renunţarea la starea de a fi tu însuţi centrul vieţii tale şi permiterea lui Hristos să devină centrul ei. Lepădarea de sine înseamnă o deschidere spre comuniunea cu Dumnezeu şi cu semenii pentru a dobândi şi cultiva iubirea smerită şi jertfelnică a lui Hristos. Este vorba despre o convertire, nu de o negare a eului, o recentrare spre iubirea lui Hristos şi a semenilor. Atunci omul devine cu adevărat liber, ieşind din mormântul propriului narcisism sau egocentrism. Pentru aceasta este nevoie de rugăciune şi de faptele bune ale iubirii milostive. Lepădarea de sine este necesară deoarece cea mai mare patimă şi ispită permanentă este iubirea de sine pătimaşă sau egoistă, numită în limbajul Filocaliei «filaftia» sau «filautia». Acest tip de iubire pătimaşă narcisistă este un obstacol în calea iubirii smerite şi milostive. De aceea, Sfinţii Părinţi spun că lupta cea mai mare este cu patimile egoiste, cu iubirea de sine posesivă şi transformarea ei în virtutea iubirii milostive a dăruirii de sine lui Dumnezeu şi aproapelui."[27] Simulacrul fericirii creat de neo-hedonism este unul care are din ce în ce mai mulţi adepţi.[28] Este adevărat că acest simulacru neo-hedonist este creat şi menţinut

[26] Patriarhul Daniel Ciubotea Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/stiri/asumarea-crucii-este-calea-mantuirii-in-hristos-183793.html (accesat pe 20.07.20205).

[27] Idem.

[28] A se vedea Carolin Auer, Elisabeth Kraus, *Simulacrum America: The USA and the Popular Media* (Camden House, 1999).

şi de demoni dar nu putem să dăm vina total pe ei pentru ceea ce unii ajung să facă un mod de viaţă şi o realitatea existenţială din absolutizarea plăcerilor carnale.

Simulacrul fericirii din cadrul neo-hedonismului este unul care ne duce pe căi străine de Iisus. Aceasta fiindcă ştim că Iisus nu iubeşte destrăbălarea pătimaşă a plăcerii ci asceza şi nevoinţa. El a spus să putem să scoatem anumite categorii de demoni numai cu post şi rugăciune.

Despre faptul că trebuie să ne ducem crucea şi să nu cădem într-o concepţie de viaţă neo-hedonistă tot Patriarhul Daniel Ciubotea spunea: „aici crucea are un înţeles duhovnicesc. Este o luptă cu o neputinţă, cu o patimă, cu o boală, cu o încercare, cu o neîmplinire a unui ideal, însă pentru toţi creştinii, în mod general, asumarea crucii presupune efortul de a ne elibera de patimile egoiste şi de a ne sfinţi viaţa prin rugăciune şi fapte bune. Acesta este sensul general valabil, adică lupta fiecăruia cu propriul egoism şi transformarea iubirii egoiste în iubire smerită şi milostivă, sfinţirea vieţii prin eliberarea de patimi şi cultivarea virtuţilor. Aceasta se face cu ajutorul lui Hristos, Care a zis «fără Mine nu puteţi face nimic», adică «nu puteţi face nimic bun». Sfântul Apostol Pavel spune: «Toate le pot întru Hristos, Cel care mă întă-reşte». Asumarea crucii presupune imediat urmarea lui Hristos pentru că nimeni nu poate duce crucea vieţii pe calea mântuirii decât cu ajutorul lui Hristos, Care a spus: «Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi». Aceasta înseamnă că luarea crucii este şi o experienţă a întâlnirii cu Hristos, Care ne ajută să purtăm crucea, deoarece El Însuşi a purtat crucea suferinţelor şi a biruit prin ascultare smerită păcatul neascultării protopărinţilor noştri Adam şi Eva şi a biruit lucrarea diavolilor mândri şi nemilostivi. Această biruinţă s-a arătat prin Învierea Sa din morţi. Evanghelia ne arată, aşadar, că vom putea urma lui Hristos dacă dorim cu tot sufletul să ne lepădăm de starea egoistă a iubirii de sine pătimaşe şi dacă purtăm crucea vieţii cu gândul la Hristos şi cerând ajutorul lui Hristos."[29]

Doi filosofi discutau într-o zi.

- Aş vrea să te întreb ceva.
- Orice.
- Ce părere ai de neo-hedonism?
- Este vechiul hedonism dar în alt sens.
- Adică?
- În antichitate pornografia avea loc numai la bordel.
- Şi acum?
- Acum pornografia poate să fie văzută pe internet.
- Aşa este.
- Vezi?
- Dar nu este ore rău să ne negăm instinctele?
- Nu.
- De ce?
- Instinctele în neo-hedonism ajung să fie absolutizate.
- Adică?
- Ele trebuie să fie ţinute în frâu.
- Şi?
- Neo-hedonistul nu mai este condus de raţiune.
- Dar de ce?
- De instinct.
- Înţeleg.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Cei mai mulţi neo-hedonişti nu cred în Dumnezeu.
- De ce?
- Fiindcă ei cred doar în senzaţie şi materie.

[29] Patriarhul Daniel Ciubotea Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/stiri/asumarea-crucii-este-calea-mantuirii-in-hristos-183793.html (accesat pe 20.07.20205).

- Înțeleg.
- O să îți spun o întâmplare adevărată în acest sens.
- Te rog.
- Era după un prânz bogat.
- Și?
- Voltaire înveselise toată curtea regelui Friederich al II-lea, cu tot felul de glume despre religie și sculându-se după masă, adăugă așa.
- Ce?
- – Iată! Mi-aș vinde locul din Rai pentru un pol de aur!
- Un ofițer bătrân, cu părul alb, care până atunci nu scosese grai, nu mai putu să tacă și îi spuse.
- Ce?
- – Domnule, în cuprinsul țării Majestății Sale, regele Prusiei, este oprit de-a pune în vânzare ceva pe care nu-l stăpânești cu adevărat.
- Adică? a răspuns Voltaire.
- Dovediți-mi că aveți un loc în Rai și vi-l cumpăr imediat.
- Nimeni nu mai râse.
- Cred și eu.
- Iar regele îngândurat zise așa.
- Ce?
- Colonelul are dreptate, domnilor. Cea mai mare din biruințele mele m-ar bucura mai puțin decât a ști că poporul meu a rămas tot așa de credincios cum era când m-am suit pe tron![30]
- Da religia are și ea o funcție socială.
- Evident.
- Nu știam că Voltaire era așa de necredincios.
- Există o formă intelectuală de neo-hedonism.
- Da?
- Da.
- Care?
- Să ajungi să îți iubești ideile tale mai mult decât pe cele ale lui Dumnezeu.
- Se poate?
- Da.
- Cum?
- Există ceva luciferic în această atitudine.
- În ce sens?
- A crede că ești la fel de inteligent sau poate mai inteligent decât Dumnezeu este cu adevărat luciferic.
- Și se bazează pe faptul că eul tău este mai important decât cel al lui Dumnezeu.
- Prin urmare este bine să știm că neo-hedonismul aduce cu sine demonii în viața noastră.
- De ce?
- Fiindcă plăcerea nelimitată este sensul și scopul final al demonilor.
- Și ce este eronat în acest lucru?
- Plăcerea trebuie să fie una rațională.
- Înțeleg.
- Mă bucur.
- Nu eram conștient de aceste aspecte ale neo-hedonismului.
- Este o filosofie care aduce cu sine în cel care o practică un simulacru al fericirii.
- Sunt de acord.
- Nu ai cum să ajungi la o fericire adevărată dacă tot ceea ce contează pentru tine în această viață este numai plăcerea trupească.

[30] https://ortodoxiatinerilor.ro/pilde-simple-invataturi-adanci/ (accesat pe 18.07.2025).

Despre faptul că iubirea de sine (filavtia în greceşte) este motorul principal al neo-hedonismului teologul Dragoş Dâscă spunea: „vedem că iubirea de sine (filauti/a, filautia) precede iubirea de aproapele şi, prin urmare, există o filautia bună, firească, şi o filautia pătimaşă. Iubirea de sine bună este slujirea lui Dumnezeu prin virtuţi, având astfel grijă şi dragoste pentru sufletul nostru, susţinându-l întru Dumnezeu. La polul opus, iubirea de sine pătimaşă este o răsturnare a celei bune. O perspectivă inversă, o imagine într-o oglindă deformată. Oglinda sufletului este conştiinţa, iar o conştiinţă deformată este cea înnegrită de iubirea de sine pătimaşă şi nu pot exista ilustrări mai potrivite ale iubirii de sine decât cele două mituri, al lui Narcis şi cel al lui Pigmalion, din patrimoniul mitologic al Greciei antice. În primul caz, Narcis este un tânăr frumos care dispreţuieşte dragostea faţă de ceilalţi; privind într-o zi în apa unui izvor cu care îşi potolea setea, se îndrăgosti de chipul său. Nici moartea nu i-a putut şterge din suflet dorinţa de a-şi privi pătimaş chipul, admirându-se chiar şi când străbătea apele Styxului în luntrea lui Caron. Cel de-al doilea mit se referă la un sculptor/rege care se îndrăgosteşte de statuia pe care el însuşi o sculptase, înlocuind iubirea faţă de o persoană cu cea pentru un obiect care îi devine idol. Reflectând asupra celor două mituri, putem deosebi o iubire de sine pătimaşă trupească (Narcis) şi una spirituală (Pigmalion). Precum Narcis, dispreţuind iubirea semenilor, se îndrăgosteşte de chipul său, tot aşa, cel cuprins de iubirea de sine trupească abandonează lumina călăuzitoare a virtuţilor. El nu caută decât plăcerea furnizată de simţuri şi mădulare, împlinirea voii trupului. Astfel, acest om trăieşte în întunericul trupului. De cealaltă parte, Pigmalion este cel cuprins de o formă subtilă a iubirii nefireşti de sine, fiindcă obiectul patimii sale este de natură spirituală. Fiecare patimă, fiecare păcat făcut în mod repetat este un idol. Prin săvârşirea repetată a păcatului, cu gândul şi cu fapta, zidim o nouă cărămidă la templul idolesc din sufletul nostru."[31]

CAPITOLUL 2

MATERIALISMUL CA SIMULACRU AL FERICIRII ÎN CARE MATERIA ESTE TOT CEEA CE CONTEAZĂ FĂRĂ SĂ SE MAI ȚINĂ CONT ŞI DE SPIRIT (SUFLET)

Materialismul este concepţia care crede doar în materie şi pentru care singura realitate a lumii este materia dincolo de care nu mai există nimic. Prin urmare materialismul este o "concepţie potrivit căreia lumea este alcătuită în întregime din materie, toate evenimentele, actele şi stările de lucruri fie sunt subordonate, fie pot fi reduse complet la obiectele materiale şi la conexiunile dintre ele."[32] În acest sens sunt mulţi care sunt aderenţi la aceste concepţii materialiste de viaţă. Aceasta fiindcă se consideră că materia te poate face fericit. Aderenţii materialismului sunt unii care evident uită că omul nu este numai materie ci la fel de bine este şi spirit (suflet). În acest sens există şi în cazul ateismului o concepţie materialistă despre lume:

"Materialism filosofic marxist = formă superioară, ştiinţifică a materialismului, care admite materialitatea lumii, primordialitatea materiei asupra conştiinţei, cognoscibilitatea lumii materiale şi a legilor ei de dezvoltare.

1.2. Materialism dialectic (La Marx şi Engels) = concepţie potrivit căreia materia şi mişcarea ei sunt guvernate de legi obiective: legea acumulărilor cantitative şi a salturilor calitative, legea unităţii şi a luptei contrariilor, legea negării negaţiei etc.

1.3. Materialism istoric = teză după care condiţiile economice determină viaţa socială, politică şi culturală, primele constituind baza, iar ultimele suprastructura.

1.4. Materialism mecanicist = filosofie materialistă care explică toate fenomenele prin analogie cu cele mecanice.

1.5. Materialism vulgar = curent din secolul XIX care, în esenţă, reduce întreaga realitate, inclusiv conştiinţa, la materie.

1.6. Materialism economic = concepţie unilaterală, metafizică, despre societate, care absolutizează rolul determinant al factorului economic în dezvoltarea socială.

1.7. Materialism ştiinţific-naturalist = concepţie exprimând convingerea spontană a naturaliştilor că lumea exterioară este o realitate obiectivă."[33]

---

[31] Dragoş Dâscă Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/amp/darul-si-idolul-50170.html (accesat pe 20.07.2025).

[32] După Dicţionarul explicativ.

[33] Idem.

Se poate vedea aici că materialismul este o concepţie amplă. Cei care devin aderenţii lui trebuie să ştim că ajung să trăiască şi ei un simulacru al fericirii. În aceste rânduri vom vorbii mai mult despre cum ajunge să se manifeste acest simulacru al fericirii materialiste. Mai ales cei care sunt bogaţi ajung să creadă că fericirea constă numai în a poseda cât mai multe bunuri materiale. Este adevărat că omul este făcut trupeşte din materie însă nu trebuie să îl reducem numai la materie. Aceasta fiindcă este bine să ştim că omul este şi suflet şi prin urmare el trebuie să ajungă la o stare de echilibru dintre suflet şi trup. Materialismul şi o concepţie de viaţă materialistă trebuie să ştim că duce la un simulacru al fericirii. Acesta fiindcă chiar Dumnezeu nu are o natură materială ci una spirituală.

Iată ce spunea părintele Ioan C. Teşu despre cei care au o concepţie materialistă despre viaţă: "atunci când sunt întrebaţi care sunt lucrurile care le oferă fericirea, locuitorii planetei se împart în două categorii generale. Europenii şi nord-americanii, educaţi de secole într-o mentalitate individualistă, materialistă şi hedonistă, consideră că acestea sunt banii sau averea, poziţia şi statutul social, autoritatea şi reputaţia. Aşadar, realizarea de sine şi binele strict individual sau cel mult lărgit la persoanele apropiate: familie şi puţini prieteni. La aceeaşi întrebare, asiaticii răspund diferit. Fericirea ar consta, potrivit lor, în a avea cât mai mulţi prieteni buni sau relaţii sociale puternice şi a contribui la binele întregii comunităţi. Au existat chiar şi unele persoane, puţine la număr şi care par a fi descoperit secretul unei vieţi împlinite, trăită cu sens, care, la întrebarea: ce anume a conferit menire şi substanţă vieţii lor, au răspuns că secretul este „a dărui mai mult decât primim"."[34]

Se poate vedea că pe glob există atitudini diferite cu privire la modul în care este privită materia şi dacă ea aduce sau nu fericirea. Acesta fiindcă este bine să ne dăm seama că materia poate să devină un fel de idol. Este vorba de un idol în care materialistul aduce un fel de cult prin a strânge cât mai multă materie. Se ştie de cazul unui rege că avea mult pământ şi a dat un anunţ pentru cei care voiau pământ. A venit la el unul care era extrem de lacom fiind foarte materialist. Regele i-a spus că tot ceea ce trebuie să facă este să meargă pe pământul regal de dimineaţa şi până seara trebuia să se întoarcă. Punctul cel mai departe la care va fi ajuns va fi până unde se va întinde noua lui proprietate. Materialistul a început să fugă pentru a câştiga cât mai mult pământ. A tot fugit şi a început să se apropie seara. Atunci materialistul a început să fugă înapoi după ce a marcat teritoriul până la cel mai distant punct în care ajunsese. A început să fugă şi în cele din urmă a ajuns la locul de unde plecase dimineaţa. Acolo extenuat de fugă a căzut şi a murit. Se spune că regele a spus:

- Se pare că lăcomia l-a ucis. Săpăţi-i o groapă şi înmormântaţi-l. Tot ceea ce are nevoie acum este de 2 metri de pământ.[35]

Iată ce spunea despre materialişti tot părintele Ioan C. Teşu: „ceea ce este interesant este şi faptul că, de câteva zeci de ani, mai întâi specialiştii în economia comportamentală experimentală, prin numeroase cercetări şi studii, iar mai nou şi neuro-ştiinţele, în mod deosebit prin neuroeconomie sau neuromarketing, în cadrul testelor făcute cu aparatură de rezonanţă magnetică funcţională (RMNf), au demonstrat că a fi fericit nu înseamnă a poseda cât mai mulţi bani şi a stăpâni cât mai multe bunuri, dobândite în mod egoist, uneori fără scrupule sau fără cele mai vagi valori etice. Adevărata fericire, care nu depinde atât de mult, pe cât am fi tentaţi să o credem, de acumularea de bani şi de avere, poate fi dobândită mult mai uşor, prin relaţii sociale de calitate şi comportamente proactive sau prosociale, în slujba comunităţii şi a semenilor. Sau, pe scurt, formula fericirii este: CEILALŢI.

Fericirea este o stare lăuntrică, spre care omul, în funcţie de crezul său de viaţă, poate tinde în două moduri. Unul este să adune cât mai multe lucruri materiale, cu speranţa că acestea îi vor umple golul spiritual. Acest mod, - aînsă, are un efect şi o valoare limitate, pentru că atunci când depăşim pragul de sărăcie sau Pragul Minim de Inducere a Fericirii, adică atunci când ne sunt îndeplinite modest nevoile umane de bază, indiferent de câte alte averi am aduna, starea de bine interior nu poate fi augmentată decât cu 2%, ceea ce este infim, în comparaţie cu eforturile făcute. Cel de-al doilea mod, aşa cum ne învaţă intuiţia şi înţelepciunea generală, presupune a te bucura de cele pe care, cu ajutorul lui Dumnezeu, le-ai dobândit, fără a trăi într-o comparaţie socială şi în întrecere cu alţii. Ba chiar din ceea ce ai, a face loc şi virtuţii milosteniei sau filantropiei creştine. Cu alte cuvinte şi cum spune o înţeleaptă vorbă duhovnicească: Nu-

[34] Pr. prof. univ. dr. Ioan C. Teşu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/in-cautarea-fericirii-spiritualitate-versus-materialism-184179.html (accesat pe 20.07.2025).

[35] Arhimandritul Epifanie Theodoropulos, Toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm, Editura Predania, Bucureşti, 2010, pp. 43-44 apud https://doxologia.ro/doi-metri-de-pamant (accesat pe 20.07.2025).

ţi dori cele pe care nu le poţi obţine. Mai degrabă, fă rai, din ce ai! Sau, cum spunea Cicero: „Cea mai mare bogăţie este să fii mulţumit cu ce ai”.”[36]

Ei bine materialiştii sunt unii care de cele mai multe ori ajung să simtă un gol cu materia pe care o posedă şi vor din ce în ce mai multă materie. Aceasta fiindcă materia singură nu este un lucru care te împlineşte. Aşa se face că cu cât mai multă materie ai cu atât vrei şi mai multă.[37]

Materialismul prin urmare nu este eronat atâta vreme cât ajunge să fie ţinut în frâu. Adevărul este că acest lucru este destul de greu. Aceasta fiindcă omul ajunge să vrea din ce în ce mai multă materie în viaţa lui. Acest lucru sunt mai multe forme:

- bani,
- averi,
- proprietăţi,
- bunuri de consum,
- tehnică,
- tehnologie etc.

Aceste lucruri sunt bune însă trebuie să ştim că viaţa este mult mai mult decât materia. Cei care ajung să reducă viaţa la materialism ajung să intre într-un simulacru al fericirii. Aceasta fiindcă materie nu este destulă pentru a îl face pe om cu adevărat fericit.[38]

Ceea ce nu înţeleg cei mai mulţi materialiştii din contemporanitate este că materia lumii nu este a noastră ci a lui Dumnezeu. Noi suntem doar nişte administratori temporali. Iată ce spunea în acest sens tot părintele Ioan C. Teşu: „aceasta nu înseamnă a trăi fără nici o grijă faţă de cele materiale, ci, precum ne învaţă Mântuitorul Iisus Hristos, să nu devenim robi ai lumii trecătoare, să căutăm să ne sporim nu doar viaţa duhovnicească, ci şi suportul acesteia - cele materiale, atât spre folosul nostru, cât şi pentru ajutorarea semenilor, dar toate - acestea să le subordonăm căutării Împărăţiei lui Dumnezeu şi dreptăţii Sale, iar Părintele ceresc, care poartă de grijă întregii Sale creaţii, le va dărui, la vreme cuvenită, pe toate celelalte, fie ele materiale, fie spirituale, spre mântuire.

Din acest motiv, spiritualitatea ortodoxă, prin vocea Sfinţilor Părinţi, ne învaţă că Dumnezeu este, cu adevărat, Proprietarul tuturor celor create de El, iar oamenii, bogaţi sau săraci, sunt administratorii şi chivernisitorii lor, având datoria de a le întrebuinţa pe toate, multe sau puţine, spre slava Dăruitorului şi spre a lor mântuire.

Sfinţii Părinţi ne învaţă că bogăţia în sine nu este rea, ci devine bună sau, dimpotrivă, păcătoasă, prin uzul sau folosul pe care i-l dăm. Unii dintre sfinţii creştini proveneau din familii înalte, înstărite, dar aceasta nu i-a împiedicat să se desăvârşească. Au folosit bogăţia lor pentru a acoperi sărăcia semenilor. Aşadar, atunci când este folosită ca dovadă de iubire a aproapelui şi ca prilej de dăruire, bogăţia îl ajută pe posesorul ei, în viaţă şi spre mântuire.

În acelaşi fel, sărăcia nu mântuieşte prin ea însăşi, atunci când este îndurată cu revoltă şi critică la adresa lui Dumnezeu şi a semenilor. Lipsurile materiale trebuie transformate în prilejuri de sporire duhovnicească.”[39]

Omul contemporan este obsedat de sărăcie. Este adevărat că nimeni nu vrea să fie sărac însă trebuie să ştim că sunt mai mult modalităţi prin care sărăcia poate să fie depăşită. Ceea ce trebuie să ne dăm seama este că sărăcia nu este un capăt de drum. Ori omul contemporan este obsedat de sărăcie din care simte că nu mai poate ieşii.

Materialistul este terorizat de gândul sărăciei. Aceasta fiindcă el este unul care crede că materia singură îl poate face fericit. El ajunge să îşi aducă mai multe gânduri rele în acest sens care să justifice pentru el o concepţie materialistă despre viaţă.

Materia nu este rea prin sine fiindcă este creaţia lui Dumnezeu. Atunci ce este eronat cu materialismul? Este eronat să ajungi să crezi că viaţa se reduce la materie. Sunt mai multe lucruri care sunt mai presus de materie. Aceasta fiindcă este bine să ne dăm seama că materia este doar un mijloc pe care Dumnezeu l-a lăsat pentru a ajunge să trăim în această lume.

---

[36] Pr. prof. univ. dr. Ioan C. Teşu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/in-cautarea-fericirii-spiritualitate-versus-materialism-184179.html (accesat pe 20.07.2025).

[37] A se vedea Terry Eagleton, *Materialism* (Yale, 2017).

[38] A se vedea Daniel Miller, *Materiality* (Duke University Press, 2005).

[39] Pr. prof. univ. dr. Ioan C. Teşu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/in-cautarea-fericirii-spiritualitate-versus-materialism-184179.html (accesat pe 20.07.2025).

Ei bine cei mai mulţi materialişti nu cred în spirit şi nici în existenţa unei lumi spirituale formată din îngeri şi de demoni. Poate că apogeul materialismului este teoria evoluţionistă a lui Darwin care reduce lumea numai la materie: „opera lui Darwin e marcată de câteva idei fundamentale: convingerea că viaţa provine din materie anorganică, moartă; viaţa evoluează, transformându-se, luând diferite forme; sensul evoluţiei este de la simplu la complex. Darwin a observat că plantele şi animalele duc o luptă crâncenă pentru a trăi, atât între ele, cât şi cu natura potrivnică. Cruzimea vieţii l-a făcut să nege existenţa unui Creator, considerând că viaţa însăşi determină schimbările din natură. „Nu am intenţia să scriu ca un ateu... Nu mă pot convinge pe mine însumi că Dumnezeu generos şi omnipotent a creat într-adins Ichneumonidul cu intenţie expresă ca el să se hrănească cu omida vie, sau că pisica trebuie să se distreze cu şoarecele“, mărturisea Darwin. După părerea lui, nu există specii create de la bun început de Creator, ci totul evoluează, pe baza mutaţiilor din organism.”[40]

Un creştin ortodox discuta cu un filosof materialist contemporan.

- Nu te înţeleg.
- Ce anume?
- De ce crezi că tot ceea există este numai materia?
- Fiindcă aşa este.
- Nu crezi că omul are suflet?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă eu cred numai ceea ce se vede.
- Înseamnă că nu crezi în existenţa aerului.
- De ce?
- Fiindcă nici el nu se vede.
- Ce vrei să spui cu asta?
- Că lumea spirituală este superioară lumii materiale.
- Nu cred acest lucru.
- Ştiu, crezi numai ceea ce vezi.
- Aşa este.
- Materia de unde apărut?
- Nu ştiu.
- Vezi că eşti ignorant.
- De ce?
- Materia trebuie să fi apărut de undeva.
- De unde?
- Gândeşte-te.
- Mă gândesc.
- Materia nu putea să vină decât de la Dumnezeu.
- Şi de ce se ascunde Dumnezeu de noi?
- Nu se ascunde.
- Nu?
- Nu.
- Cum aşa?
- S-a revelat în Iisus Hristos.
- Ştiu de Iisus.
- Ştii de ce îmi aduci tu aminte?
- De o întâmplare din Evul Mediu.
- Evul Mediu?
- Da.
- Interesant.

[40] Augustin Păunoiu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/documentar/angajamentul-lui-darwin-fata-de-materialism-40048.html (accesat pe 20.07.2025).

- Odinioară, la curtea regilor şi uneori a prinţilor, se întâlnea adesea un om gătit ca o paiaţă şi care trebuia să înveselească pe stăpânii lui.
- Un măscărici?
- Da, i se da numele de „nebunul”.
- Ştiu.
- Nebunul era o fire născocitoare; vesel, voios, gata cu răspunsul râzător şi în stare să facă şi pe alţii să râdă.
- Aşa este.
- Oricui îi era îngăduit să râdă de el, ba să-l şi pălmuiască sau să-l lovească cu piciorul.
- Urât.
- La rândul lui putea şi el să râdă de alţii şi adesea în glumă spunea mai marilor săi crude adevăruri.
- Interesant.
- Un nebun de la curtea unui prinţ primi într-o zi de la el un băţ cioplit din topor.
- De ce?
- Ţine acest băţ, zise stăpânul, şi nu-l lăsa din mână, decât atunci când vei întâlni un om mai nebun ca tine. Aceluia poţi să i-l dai.
- Şi?
- Nebunul a încuviinţat.
- Şi ce a făcut?
- De atunci, fie că sta, fie că pornea la drum, totdeauna îl vedeai cu băţul în mână.
- Păi da.
- Trecură câţiva ani de atunci şi prinţul căzu bolnav. Nebunul veni să-l vadă şi rămase în picioare, lângă pat, rezemat în băţ.
- Cum se află stăpânul meu? întrebă el cu multă plecăciune.
- Rău de tot, răspunse prinţul. Văd bine că va trebui să plec curând de aici.
- Nebunul începu să plângă.
- Şi când te vei întoarce, stăpâne? Peste o lună?
- Nu, suspină prinţul.
- Poate peste un an?
- Vai! Nu!
- Dar peste cât timp, stăpâne?
- Niciodată! Nu mă voi mai întoarce niciodată!
- Niciodată! repetă nebunul încremenit. Dar, stăpâne, te-ai pregătit de drum pentru o lipsă aşa de îndelungată?
- Pregătiri de plecare? Niciuna. Nici nu am gândit măcar.
- Şi tu vei pleca în curând… Eşti gata să părăseşti casa ta, ca să mergi în tărâmuri de unde nu te vei mai întoarce niciodată, şi n-ai făcut nici o pregătire de plecare. Ţine băţul, stăpâne! Ia-l. EU N-AM ÎNTÂLNIT PÂNĂ ACUM UN OM AŞA DE NEBUN CA TINE![41]
- Şi ce vrei să spui cu această poveste?
- Că tu eşti cam în aceiaşi situaţie.
- Mă jigneşti.
- Ba nu.
- Acum îmi dau seama că greşesc.
- Mă bucur.
- Viaţa nu se poate reduce la materie.
- Dumnezeu nu este material.
- Aşa este.
- Vezi?

[41] https://ortodoxiatinerilor.ro/pilde-simple-invataturi-adanci/ (accesat pe 18.07.2025).

- Mă bucur că mi-ai deschis ochii.

După cum am spus din materialism s-a născut evoluţionismul care susţine că lumea nu a avut nevoie de Dumnezeu pentru a se crea ci ea s-a auto-creat prin evoluţie. S-a spus că această teorie a evoluţiei este că şi cum ai vărsa un camion de nisip pe pământ şi apoi ai începe să aştepţi ca în 10 ani el să evolueze de la sine într-un avion Boeing de ultimul tip.

Iată ce spunea în acest sens teologul Augustin Păunoiu: „tot Darwin enunţă principiul conform căruia o specie nou-apărută va extermina specia din care a provenit. Copiii îşi ucid părinţii: „Descendenţii perfecţionaţi şi modificaţi ai unei specii vor cauza, în general, exterminarea speciei parentale". „Principiul determinismului emis tot de Darwin explică toate fenomenele naturale prin cauze naturale pure. Atât în concepţia darwinistă, cât şi în cea modernă, selecţia naturală este elementul de decizie care stabileşte valoarea adaptativă a mutaţiilor şi recombinărilor, generalizându-le pe cele favorabile (care conferă indivizilor purtători avantaje în lupta pentru existenţă) şi eliminându-le pe cele nefavorabile. Aşadar, principalele cauze ale evoluţiei biologice sunt mutaţiile şi selecţia naturală, aceasta reflectându-se în transformarea evolutivă divergentă şi totodată adaptativă a speciei", spune prof. de biologie Mariana Bozdoc.

Naturalistul englez Alfred Russel Wallace a dedus, independent de Darwin, acţiunea selecţiei naturale, însă a evitat să o aplice în cazul unor aspecte ale naturii pe care le considera un apanaj exclusiv al omului, considerându-i pe oameni prea inteligenţi şi rafinaţi pentru a putea fi produsul unei simple selecţii naturale. Cu toate convingerile sale, Darwin dedică un întreg capitol existenţei unor organe extrem de perfecţionate şi extrem de complicate, menţionând: „Mărturisesc deschis că pare cu totul absurdă presupunerea că ochiul, cu toate inimitabilele lui dispozitive pentru acomodarea focarului la diferite distanţe,... s-ar fi putut forma prin selecţie naturală". În prezent i se reproşează lui Darwin nelămurirea principiului său de bază, supravieţuirea celor mai adaptaţi: cine supravieţuieşte? Cel mai adaptat; dar cine este cel mai adaptat? Cel care supravieţuieşte... Acest lucru reprezintă o problemă de logică, fiind o tautologie."[42]

Este evident că evoluţionsimul este şi el un simulacru al fericirii fiindcă neagă existenţa lui Dumnezeu şi ajunge să îl facă pe om să creadă că s-a născut într-o lume ostilă în care legea selecţiei naturale îi ajută numai pe cei mai puternici fiindcă ştim că selecţia naturală consideră că în această lume supravieţuiesc numai cei mai puternici.[43]

Am putut vedea că sunt chiar evoluţionişti care deşi cred în teoria lor nu o pot dovedii şi chiar ei recunosc că este o teorie ce nu poate să fie dovedită deplin şi total. Aceasta fiindcă este bine să ştim că mai toţi materialiştii sunt evoluţionişti: „mulţi oameni de ştiinţă, specializaţi în domeniul geneticii, nu acceptă faptul că mutaţiile pot explica teoria evoluţiei. Cercetările au scos în evidenţă faptul că organismele vii posedă mecanisme celulare de eliminare a mutaţiilor. Profesorul Goldschmidt, un evoluţionist de la Universitatea din California, observând mutaţiile la musculiţa de oţet, ajunge la concluzia că acestea sunt atât de infime, încât, chiar dacă o mie de mutaţii s-ar fi combinat la un singur individ, tot nu ar fi apărut o nouă specie. Concluzia lui: „Reţineţi, nimeni nu a reuşit niciodată să producă nici măcar o singură nouă specie prin acumulare de mutaţii". Iar Julian Huxley declara: „O proporţie de mutaţii favorabile de una la mie nu este mare, dar probabil că este generoasă, de vreme ce atât de multe mutaţii sunt mortale, împiedicând organismul să mai trăiască, şi marea majoritate a celorlalte provoacă dezordine în funcţionarea maşinăriei". De asemenea, Revista „Scientific American" arată cum „viaţa oricărui organism şi continuitatea sa din generaţie în generaţie" sunt conservate „graţie enzimelor care repară încontinuu" leziunile cauzate materialului genetic."[44]

Mai sus am intrat în mai multe detalii ale evoluţionsimului materialist. Ceea ce am voit să adresăm este că fiind centraţi pe materie ei bine materialiştii au ajuns la teorii străine şi ciudate care nu duc la Dumnezeu ci mai mult ne îndepărtează de El. Aşa se face că materialistul ajunge să trăiască în această viaţă un simulacru al fericirii fiindcă Dumnezeu – pe care el în neagă că ar exista – este de natură spirituală. Ori pentru materialişti lumea spirituală este nulă.

Evoluţionişştii au încercat să demonstreze că speciile se pot schimba (evolua) în timp: "alte experimente au fost făcute cu timpul de către crescătorii de păsări şi animale. Aceştia au încercat să transforme continuu speciile, dar au realizat că, „după câteva generaţii, ajungeau la o varietate optimă, dincolo de care nu mai este posibilă nici o altă ameliorare şi că nu s-a format nici o specie nouă". Darwin însuşi a observat aceste încrucişări efectuate de fermieri şi,

[42] Augustin Păunoiu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/documentar/angajamentul-lui-darwin-fata-de-materialism-40048.html (accesat pe 20.07.2025).

[43] A se vedea Ioan Vlăducă, *Adevărul despre evoluţionism* (Galaţi, 2008).

[44] Augustin Păunoiu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/documentar/angajamentul-lui-darwin-fata-de-materialism-40048.html (accesat pe 20.07.2025).

deşi încrezător în rezultatele ameliorării speciilor, a concluzionat că „o limită va fi atinsă în cele din urmă“. Revista „Scientific American“ dă un verdict clar: „Porcii rămân porci şi stejarul rămâne stejar, generaţii după generaţii“. Tot ei afirmă şi faptul că „majoritatea mutaţiilor, însă, sunt dăunătoare sau chiar mortale pentru individul în care se exprimă. Astfel de mutaţii pot fi considerate ca introducând o tară sau o povară genetică în fondul comun“.[45]

Prin urmare a ajunge să consideri că viaţa se rezumă numai la materie este dincolo de toate o mare prostie. Aceasta fiindcă viaţa este mult mai mult decât plăcerea materială. Ori materialiştii nu vor să ştie că există Dumnezeu şi El are o natură spirituală. Negând acest mare adevăr de credinţă creştin ortodox în cele din urmă materialistul ajunge să îşi ducă viaţa într-un mare simulacru materialist. Pentru el tot ceea ce contează este:

- luxul,
- mâncarea,
- băutura,
- plăcerile trupeşti
- şi distracţiile.

Aceasta fiindcă dincolo de ele pentru materialist nu există nimic altceva.

„În ceea ce priveşte dovezile geologice, deşi în muzeele lumii există peste o sută de milioane de fosile, în prezent dovezile arată că, în continuare, se găsesc grupuri de organisme complexe, fără a avea verigi intermediare. Darwin însuşi era nemulţumit de faptul că geologia nu-i oferea nici o dovadă de fosile intermediare: „Geologia nu dezvăluie în mod neîndoielnic vreun asemenea lanţ organic prezentând treceri treptate fine şi aceasta este, poate, cea mai serioasă şi vădită obiecţie adusă teoriei mele“. George Simpson, cel mai cunoscut geolog evoluţionist, a scris: „Absenţa regulată a formelor de tranziţie nu se mărgineşte numai la mamifere, ci este un fenomen universal. Este posibil să afirmăm că astfel de tranziţii nu sunt înregistrate deoarece ele nici nu au existat“. Cele zece fosile ale cunoscutei Archaeopteryx, pasărea-reptilă descoperită pe teritoriul Germaniei în 1861, la doi ani după ce Darwin a publicat „Originea speciilor“, au fost găsite împreună cu cele ale altor păsări.”[46]

Se poate vedea prin urmare că a ajunge să consideri că apariţia şi exisenţa vieţii este numai o problemă de evoluţionism – un concept materialist prin excelenţă – este un lucru eronat. Aşa se face că materialiştii au ajuns să îşi creeze mai multe simulacre ştiinţifice – cum este evoluţionismul – care să concorde cu concepţiile şi modul lor de viaţă.

Aceasta fiindcă rar vom întâlnii materialişti care să recunoască existenţa lui Dumnezeu. „Paleontologii mărturisesc că fosilele indică o situaţie neprevăzută de modelul evoluţionist: fosilele apar brusc, în mod exploziv, exact lucrul de care se temea Darwin. Deci teza strămoşilor comuni presupune nu numai existenţa acestor strămoşi pe Pământ, ci şi existenţa unor şiruri foarte lungi de descendenţă treptată ce legau pe vechii strămoşi de prezumptivii lor urmaşi moderni. Versiunea lui Darwin despre modul în care a decurs evoluţia noastră a dominat antropologia până acum câţiva ani, când s-a dovedit a fi eronată. Există nenumărate probleme ale istoriei omenirii cărora nu li s-au dat răspunsuri definitive: Care este forma precisă a arborelui genealogic actual? Care a fost cauza creşterii dramatice a dimensiunilor cerebrale din timpul preistoriei umane? Pentru a stabili continuitatea cerută de teorie se invocă argumente istorice, cu toate că dovezile istorice sunt lipsă“, adaugă prof. Mariana Bozdoc.

În felul acesta se construiesc acele turnuri de ipoteze bazate pe ipoteze, în care faptul şi ficţiunea se amestecă într-o confuzie de nedescâlcit. Geneticianul Richard Lewontin afirma: „Noi ţinem parte ştiinţei, în ciuda absurdităţii evidente a unora dintre explicaţiile ei, în ciuda eşecului său de a împlini multe din extravagantele sale făgăduinţe de sănătate şi viaţă... fiindcă ne-am luat un angajament... faţă de materialism“.[47]

Am putut vedea că sunt unii care fiind prinşi în acest cerc al simulacrului fericirii materialiste au încetat să vină cu mai multe dovezi ştiinţifice care să nege că omul este creaţia lui Dumnezeu şi el este de fapt numai produsul unei evoluţii oarbe a naturii.

Evoluţionismul s-a mai spus că ne plasează într-o *lege a junglei* în care nu mai este nevoie de Dumnezeu fiindcă omul poate să se descurce în această lume şi fără El.

---

[45] Idem.

[46] Ibidem.

[47] Augustin Păunoiu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/documentar/angajamentul-lui-darwin-fata-de-materialism-40048.html (accesat pe 20.07.2025).

A concepe o viaţă materială redusă numai la materie ajunge să facă din viaţa noastră un simulacru al fericirii. Aceasta fiindcă materialistul este unul care îşi neagă Creatorul şi ajunge să creadă că se trage din maimuţă: "astfel stau lucrurile astăzi, la 150 de ani de la naşterea celei mai fascinante teorii filosofice despre lume şi viaţă. „Spun teorie filosofică, în virtutea faptului că ştiinţa se împotmoleşte prea des în încercările de a proba ipotezele. Avem alternativă? Oamenii de ştiinţă resping creaţionismul pentru că se prezintă o minune; dar mai fantastic şi mai puţin credibil este povestea apariţiei omului din maimuţă. Respingând creaţionismul, de teama de a nu fi consideraţi neintelectuali, stăm şi privim stupefiaţi la naşterea de copii de către cupluri în vârstă, aprinderea focului în noaptea Învierii la Ierusalim fără existenţa prealabilă a vreunei surse sau vindecări miraculoase ale unor bolnavi «fără şanse». În contextul realităţilor secolului al XXI-lea, când tehnologia oferă spectaculosul, sunt tot mai puţini elevii care se dovedesc a fi interesaţi de aspectele creaţionismului sau ale evoluţionismului".[48]

Simulacrul fericirii materialiste de cele mai multe ori este întrerupt de moarte pentru care materialistul nu are nici o explicaţie. Aceasta fiindcă el crede că este cumva veşnic în această lume. Se poate vedea că nu este aşa. Materialistul nu crede într-o viaţă după moarte fiindcă pentru el totul se reduce la această lume.

Materialismul s-a demonstrat că nu este numai un simulacru al fericirii ci la fel de bine mai este unul care foarte uşor se pretează la ateism.

„Materialismul dialectic este un concept de filosofie politică marxistă, considerat ca fiind baza gândirii marxiste.

Această concepţie filosofică, întemeiată de Karl Marx şi Friedrich Engels, este definită ca fiind ştiinţa despre raportul dintre materie şi conştiinţă, despre legile cele mai generale ale schimbării şi dezvoltării naturii, societăţii şi gândirii. În timp ce şcolile filosofice care au precedat marxismul îşi puneau ca obiectiv explicarea lumii, materialismul dialectic îşi pune ca obiectiv transformarea revoluţionară a realităţii. Natura este necreată şi nepieritoare, iar procesele din univers se desfăşoară potrivit legilor obiective.

Porneşte de la dialectica hegeliană, însă o reformulează. Astfel idealismul hegelian conform căruia istoria umană este rezultatul unei evoluţii dialectice a unei idei, a unui spirit care determină cursul istoriei şi care este accesibil experienţei noastre prin fenomene (fenomenologie), care nu sunt altceva decât reprezentările ideii în lumea reală. Marx consideră că ideea nu este nimic altceva decât o reflecţie a lumii materiale care este tradusă în forme ale gândirii.

Prin urmare, la Marx istoria umană nu este rezultatul evoluţiei dialectice a ideii, ci a evoluţiei luptei de clasă dialectice pentru bunurile materiale."[49]

Ştim că în secolul XX începând cu Revoluţia Roşie din Rusia de la 1917 ei bine comunismul a ajuns să se extindă şi să propovăduiască o adevărată fericire pe pământ. Comunismul s-a voit un fel de rai pe pământ în care nu mai era nevoie de Dumnezeu. Preoţii au ajuns să fie înlocuiţi de omul muncii care avea un rol cu adevărat transcendent în istoria umană.

Comunismul a fost materialist şi propovăduia o fericire universală care era obţinută prin eliminarea luptei de clară dintre cei bogaţi şi cei săraci. Ei bine istoria a dovedit că comunismul a fost mai mult o utopie fiindcă a oferit şi el un simulacru materialist al fericirii.

Sfinţii părinţi creştin ortodocşi sunt unii care se poate spune că în această lume materialistă au ajuns la cheia către adevărata fericire. Iată ce spunea în acest sens Sfântul Vasile cel Mare: „de fiecare dată când vei fi chemat la rugăciune, gura ta să răsune şi să observi rânduiala până la sfârşitul rugăciunii, plecarea înainte fiind socotită mare pagubă. Căci dacă nu te ridici cu uşurinţă de la masă, unde mănânci pentru întărirea corpului tău, înainte de a fi completat cele indispensabile pentru viaţă — şi nu te îndepărtezi cu uşurinţă fără o mare nevoie —, cu atât mai mult se cuvine să rămâi la masa duhovnicească şi să-ţi întăreşti sufletul prin rugăciune."[50]

Am putut să vedem că materialismul a ajuns să se lege de ideologii ciudate şi străine de Dumnezeu:

- evoluţionismul,
- ateismul
- sau comunismul.

[48] Idem.

[49] https://ro.wikipedia.org/wiki/Materialism_dialectic (accesat pe 20.07.2025).

[50] Sfântul Vasile cel Mare, *Cuvânt despre asceză*, Cap. I, în Părinţi şi Scriitori Bisericeşti (1989), vol. 18, p. 72.

Toate aceste ideologii sunt infecte în plan teologic. Aceasta fiindcă este resping ideea de Dumnezeu. Este adevărat că nu toţi materialiştii resping idea de Dumnezeu. Totuşi ei ajung să o încadreze în filosofiile lor în mod ciudat şi de multe ori grosier.

Materialismul ajunge să creeze un simulacru al fericirii fiindcă nu lasă loc lui Dumnezeu în cadrul lui. Ori cum poţi să fi fericit ştiind că Dumnezeu nu are de a face nimic cu tine?

Tradiţia creştin ortodoxă este de părere că multă fericire aduce în sufletul nostru rugăciunea. Iată ce spunea în acest sens Clement Alexandrinul: „chiar dacă ne rugăm în şoaptă, chiar dacă nu deschidem buzele, chiar dacă vorbim în tăcere (I Regi 1, 13), totuşi înăuntrul sufletului nostru strigăm, iar Dumnezeu aude neîncetat rugăciunea noastră cea lăuntrică. De aceea când ne rugăm ridicăm capul, întindem mâinile la cer şi ne sculăm în picioare la rostirea ultimelor cuvinte ale rugăciunii; şi mergem, prin râvna duhului nostru, pe urmele rugăciunii spre Fiinţa cea spirituală. Căutăm, prin cuvintele rugăciunii noastre, să depărtăm trupul de pământ; facem ca sufletul să zboare în înălţime prin dorul nostru după cele mai bune şi ne silim să intrăm întru «cele sfinte», privind cu dispreţ legătura cea trupească."[51]

Un adept al materialismului discuta cu un preot ortodox.

- Părinte eu nu vă înţeleg.
- Ce anume?
- Cum să cred în Dumnezeu?
- Cu toată inima.
- De ce să cred în ceva în care nu am văzut?
- Tu ai avut în viaţa la vreun ideal?
- Da.
- Care?
- Mi-am dorit să fiu bogat.
- Şi ai ajuns?
- Da.
- Ai văzut acest ideal vreodată cu ochii tăi?
- Nu.
- Dar acest ideal a fost unul fundamental pentru viaţa ta?
- Da.
- Ei aşa este şi cu Dumnezeu.
- În ce sens?
- Nu Îl vedem dar ştim că există.
- Da, cred că aveţi dreptate.
- Singur că am dreptate.
- Dar cum ştim că acest Dumnezeu lucrează în favoarea noastră?
- Dumnezeu totdeauna lucrează în favoarea noastră.
- Şi cum puteţi dovedii?
- Tu eşti un exemplu în acest sens.
- Eu?
- Da.
- Cum?
- Nu ai fi devenit bogat dacă nu ţi-ar fi îngăduit Dumnezeu.
- Poate aveţi dreptate.
- Sigur că am dreptate.
- Însă de multe ori Dumnezeu lucrează împotriva noastră.
- Numai aparent.
- Aparent?
- Da.
- Nu cred.

[51] Clement Alexandrinul, *Stromatele*, Stromata a VII-a, Cap. VII, 39.6, 40.1, în Părinţi şi Scriitori Bisericeşti (1982), vol. 5, p. 500.

- Ca să te fac să înţelegi îţi voi spune o întâmplare adevărată.
- Bine.
- Este din vechime.
- Ascult.
- Un bogat plin de credinţă avea o nevastă necredincioasă.
- Înţeleg.
- Orice i s-ar fi întâmplat, bogatul zicea aşa.
- Ce?
- «E bine aşa».
- Şi?
- Într-o zi, amândoi treceau printr-o pădure, având la ei o mare sumă de bani, pe care o duceau drept danie la mănăstire.
- Frumos.
- Pe drum, o creangă răzleaţă de la un copac, prinse lanţul de mărgele scumpe de la gâtul femeii, risipindu-le.
- Şi?
- Opriră trăsura.
- Păi da.
- Bărbatul zise iar.
- Ce?
- «E bine aşa», dar femeia, cu răbdarea pierdută, se văicărea, căutându-şi mărgelele prin praful drumului.
- Evident.
- Pe când stăteau acolo, veni în goană spre ei, pădurarul care păzea pădurea aceea şi le zise aşa.
- Ce?
- «Întoarceţi repede trăsura îndărăt, că chiar acum am primit veste că la capătul pădurii vă aşteaptă nişte tâlhari să vă prade. Dacă nu aţi fi întârziat, aţi fi fost în mâinile lor.»
- Nu se poate.
- Întoarseră trăsura şi porniră în grabă.
- Evident.
- Bărbatul zise femeii aşa.
- Ce?
- «Ai văzut că a fost bine aşa?»
- Femeia nu mai zise nimic, ci mulţumi lui Dumnezeu care îi ferise de tâlhari.[52]
- Frumoasă povestea.
- Şi cum mult tâlc.
- Ce tâlc?
- Că aparenţele de multe ori înşală.
- Am mai auzit această vorbă.
- Trebuie să ştii că fără de Dumnezeu nu vei fi fericit.
- De ce?
- Vei trăii într-un simulacru al fericirii.
- Simulacru al fericirii?
- Da.
- Nu înţeleg.
- Dumnezeu a lăsat aşa lucrurile ca adevărata fericire să fie trăită numai în comuniune cu El.
- Eu sunt departe de a fi în comuniune cu El.
- Este grav.
- Cât de grav.
- Foarte grav.

[52] https://ephbalti.md/pilde/pilde-despre-bogati.2015.12.04 (accesat pe 18.07.2025).

- Am să încerc să mă schimb.
- Fă-o treptat.
- Bine.

Materialismul este un simulacru al fericirii fiindcă ne face să fim unii care să credem că viaţa noastră se rezumă la materie dincolo de care nu mai există nimic. O viaţă strict materială nu are cum să fie o viaţă frumoasă şi fericită. Aceasta fiindcă după cum am spus omul are nevoie de spirit şi spiritualitate fiindcă el are şi suflet.

La fel de bine mai toţi sfinţii părinţi creştin ortodocşi sunt de părere că nu poate exista fericire fără de rugăciune: „l-au întrebat unii pe ava Macarie şi au zis: Cum trebuie să ne rugăm? Bătrânul le-a răspuns: Nu este nevoie să spunem multe cuvinte, ci să ridicăm mâinile şi să zicem: Doamne, după cum vrei şi după cum ştii, miluieşte-mă! Dacă este gata să înceapă război, (să zicem): Doamne, ajută-mă!, Şi pentru că El ştie ceea ce ne este de folos, arată mila Sa către noi."[53]

CAPITOLUL 3

DESTRĂBĂLAREA ŞI GOANA DUPĂ DISTRACŢII CA SIMULACRU AL FERICIRII ÎN CARE MAI ALES TINERII UITĂ DE DUMNEZEU

Ceea ce este mai trist este că în zilele noastre sunt mulţi care duc un mod de viaţă destrăbălat fiindcă cred că acest lucru îi va face fericiţi. În acest sens sunt mai multe petreceri, chefuri, beţii comune, carnavaluri sau ospeţe la care mai ales tinerii participă şi care sunt pentru ei un mod de viaţă ce cred că îi face fericiţi. Experienţa şi istoria ne spun că cei care au păşit pe această cale nu sunt fericiţi. Sunt fericiţi numai la început dar după un timp viaţa de petreceri şi chefuri le produce o stare de lehamite. De ce? Fiindcă la aceste petreceri şi chefuri lucrurile ajung de multe ori să degenereze în bătaie şi violenţă.[54]

Despre această dialectică decadentă a destrăbălării care ajunge să facă din viaţa celui în cauză un simulacru Metodiu de Olimp spunea: „celor care, ripostând, zic: De ce s-a spus că cugetul trupului este vrăjmăşie faţă de Dumnezeu; că nu se supune Legii lui Dumnezeu şi nici nu poate să se supună? (Romani 8, 7) trebuie să li se dea acelaşi răspuns: că Apostolul n-a zis că acest trup, ci cugetul trupului poate să se supună Legii lui Dumnezeu. Or, acesta este cu totul altceva decât trupul. Ca şi cum ar zice cineva: Impurităţile din argintul care n-a fost bine curăţit, pentru a se face din el vas ales, nu se supun meşterului şi nici nu pot să se supună. Acestea trebuie mai întâi separate şi aruncate. Cel care a zis aşa ceva n-a zis că argintul nu poate să devină vas ales, ci că impurităţile din el. La fel (şi Apostolul), folosind cuvântul: «cugetul trupului», n-a vrut să spună că trupul nu poate să se supună «Legii lui Dumnezeu», ci pornirile care sunt în trup, adică înclinarea acestuia spre destrăbălare. Această înclinare a numit-o în alte locuri, când aluatul cel vechi al răutăţii şi vicleniei (I Corinteni 5, 7-8), îndemnându-ne stăruitor – s-o îndepărtăm cu desăvârşire de la noi, când lege care se opune legii minţii şi o înrobeşte pe aceasta (Romani 7, 23). Pentru că, dacă ar fi zis că trupul nu poate să se supună Legii lui Dumnezeu, atunci nici un reproş n-ar trebui să avem de la Dreptul Judecător, când prin intermediul trupului desfrânăm, jefuim şi câte altele nu facem, pentru că este imposibil ca trupul să se supună Legii lui Dumnezeu. Cum ar putea fi condamnat trupul dacă vieţuieşte conform firii sale? El nici n-ar putea să trăiască în curăţie şi virtute, în cazul când a fost făcut să nu se supună binelui. Şi dacă aceasta este firea trupului, că nu poate să se supună Legii lui Dumnezeu, iar Legea lui Dumnezeu este dreptate şi neprihănire, atunci ar trebui ca nimeni să nu poată duce viaţă în feciorie şi cumpătare.

Or, dacă unii trăiesc în abstinenţă şi feciorie, supunându-şi trupul (pentru că altfel este imposibil să se abţină de la păcat), înseamnă că trupul se poate supune Legii lui Dumnezeu."[55]

Despre faptul că un mod de viaţă destrăbălat este unul imprevizibil şi de multe ori decadent şi devenit un fel de simulacru al fericirii ei bine ne-o spune un pasaj din Noul Testament destul de cunoscut. Ştim că la vremea lui Iisus rege în Israel este Irod Antipa. Irod a ajuns să trăiască cu soţia fratelui său şi acest lucru când fratele lui era încă în viaţă. Sfântul Ioan Botezătorul ajunge să îl mustre pe Irod pentru adulterul său şi pentru acest motiv ajunge să fie

---

[53] *Viaţa Sfântului Macarie Egipteanul,* III, 19, în Părinţi şi Scriitori Bisericeşti (1992), vol. 34, p. 61.

[54] A se vedea Nicodim Mândiţă, *Părăsiţi calea pierzării* (Editura Agapis, 2025).

[55] Metodiu de Olimp, *Aglaofon sau Despre înviere*, Discursul lui Metodiu, LIX, Părinţi şi Scriitori Bisericeşti (1984), vol. 10, pp. 165-166.

închis în temniţă. Cu ocazia zilei de naştere a lui Irod s-a dat la palatul său o mare petrecere. Irodiada noua soţie a lui Irod era şi ea a acolo dimpreună cu fiica ei Salomea. Salomea dansează pentru Irod şi acesta este fermecat de dansul ei. Irod îi promite ca răsplată până la jumate din regatul său. Salomea cere capul Sfântului Ioan Botezătorul şi Irod prins asupra faptului împlinit îi împlineşte dorinţa. Sfântul Ioan Botezătorul este decapitat.

Toate aceste lucruri au avut loc la o petrecere de ziua naşterii. Acest lucru nu înseamnă că toate petrecerile sunt unele spurcate şi fără de morală. Totuşi ceea ce se poate vedea este că de cele mai multe ori petrecerile degenerează.

Cei care îşi duc viaţa în petreceri şi chefuri de cele mai multe ori ajung să fie alcoolici şi dependenţi de droguri. Aceasta fiindcă aceste două elemente merg mână în mână cu viaţa de destrăbălat.

Sfântul Macarie Egipteanul era de părere că frica de Dumnezeu are un efect imediat chiar şi asupra trupului omului: „nişte părinţi l-au întrebat pe avva Macarie Egipteanul şi au zis: Cum se face că, fie că mănânci, fie că posteşti, trupul tău este uscat? Şi le-a răspuns bătrânul: Lemnul cu care se răscolesc vreascurile aprinse se usucă şi el de la foc. Tot aşa se întâmplă şi atunci când omul îşi curăţă mintea în frica de Dumnezeu; această frică îi mistuie şi trupul."[56]

Este evident că în cele mai multe cazuri acolo unde există destrăbălare nu poate să coexiste şi frica de Dumnezeu. Nu are cum din moment ce distracţia este un lucru care ajunge să îl facă pe om să se profanizeze. Omul care este obsedat de distracţii ei bine nu se mai gândeşte la Dumnezeu. Tot ceea ce vrea el este să simtă bine şi să ne chefuiască la nesfârşit.

Creştinismul ortodox nu este împotriva divertismentului dacă acesta este decent. Ei bine la chefurile şi petrecerile din zilele noastre

- se vorbeşte vulgar,
- unii se îmbată,
- se bârfeşte
- sau de dansează lasciv etc.

Iată ce spunea teologul Nicuşor Deciu despre care sunt efectul distracţiilor din zilele noastre: "unul dintre punctele fundamentale ale creştinismului este învăţătura despre viaţa viitoare, înfăţişată ca spaţiu al unei negrăite bucurii, în care stăpâneşte iubirea lui Dumnezeu ce învăluie sufletul, dăruindu-i fericire, odihnă şi desfătare veşnice. Dar totuşi omul vrea să guste şi în această viaţă puţină desfătare, puţină distracţie. Distracţia însă e doar forma profană a bucuriei cereşti. Încă din secolul al IV-lea, spre pildă, Sfântul Ioan Gură de Aur a socotit extrem de oportun să scrie împotriva distracţiei lumeşti sub toate formele ei. De ce? Premisele de la care porneşte în critica lui sunt în principal trei: 1. distracţia nu e o atitudine neutră, ci deseori e asociată cu imoralitatea, prin care se strică starea sufletească a creştinului; 2. prin distracţie ne risipim timpul pentru mântuire. Aceasta întrucât în viziunea creştină timpul nu e o dimensiune aleatorie a existenţei, ci timp al mântuirii, adică reprezintă un interval dăruit de Dumnezeu pentru un scop precis: salvarea sufletului. Aşa că, timpul fiind scurt, orice irosire atrage după sine primejduirea scopului dat; 3. prin distracţie se înlătură perspectiva formatoare a suferinţei, a crucii mai exact. Deoarece în creştinism suferinţa e văzută ca având un rol esenţial în lucrarea mântuirii. Aici ar mai trebui ştiut că, în fapt, distracţia lumească nici nu poate elimina suferinţa, ci, dimpotrivă, o amplifică, adăugând la durere neînţelegerea rostului ei."[57]

Ceea ce se poate constata din experienţa de viaţă este că în marile metropole ale lumii există o viaţă de noapte. Se spune despre New York că este oraşul care nu doarme niciodată aceasta fiindcă acolo există o puternică viaţă de noapte. Prin urmare trebuie să ne dăm seama că viaţa de noapte este un lucru care de cele mai multe ori este anormal şi degenerescent. Sunt mai multe cabarete sau striptease-uri care ajung să creeze un fel de *senzaţie păcătoasă* şi care îi duce pe cei care participă la un mod de viaţă

- păcătos,
- decadent,
- stricat
- şi imoral.

[56] *Viaţa Sfântului Macarie Egipteanul,* III, 12, în Părinţi şi Scriitori Bisericeşti (1992), vol. 34, p. 60.

[57] Nicuşor Deciu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/distractia-care-ne-omoara-vesnicia-120469.html (accesat pe 20.07.2025).

Destrăbălarea este un lucru care ajunge de cele mai multe ori să afecteze viaţă de familie şi viaţa morală a celor care păşesc pe calea ei.[58]

Fiindcă omul contemporan ajunge să se plictisească repede cu viaţa religioasă şi mai ales cu mersul la biserică ei bine el ajunge să îşi creeze mai multe simulacre ale fericirii şi unul este o viaţă destrăbălată. Să ne aducem aminte că în tinereţe o astfel de viaţă a dus şi Fericitul Augustin care totuşi a fost salvat de rugăciunile mamei sale Sfânta Monica. În acest sens teologul Nicuşor Deciu spunea: "acum, s-ar putea să greşesc, dar cred că cea mai emblematică imagine a omului contemporan e aceea a unui ins în căutare disperată după distracţii. Asta întrucât trăim într-o vreme în care s-a generalizat acea mentalitate îngustă, potrivit căreia viaţa omului are două coordonate mari şi late: munca şi distracţia. Şi, în conformitate cu acest principiu, i se prezintă omului o bogată ofertă la alegere. Există în acest sens o armată de lucrători pentru binele nostru, adică pentru izvodirea şi promovarea unor distracţii cât mai atractive şi mai variate. În toate spaţiile publice, chiar şi în magazinaşele de cartier, există neapărat şi un monitor care deversează continuu ştiri sau seriale zilnice de televiziune, în care cancerul bârfei glumeţe e ridicat la rang de artă. Dar, în afară de programele de divertisment, te frapează valul distracţiilor banale, mijlocite de atotprezentele monitoare ale smartphone-urilor. Peste tot oamenii stau şi se joacă sau se relaxează vizitând pagina de facebook pe telefon: în metrou, pe stradă, pe holurile instituţiilor, ba chiar şi la întâlnirile cu prietenii."[59]

Goana după destrăbălare şi distracţie este mare în vremurile noastre. Aceasta fiindcă omul de azi este unul care vrea să se rupă cumva de realitatea rece şi uneori crudă a vieţii de zi cu zi sau a vieţii profesionale. Aşa se face că nu greşim dacă spunem că în lumea noastră există un *cult al destrăbălării şi al distracţiilor.*

Este adevărat că omul are nevoie de divertisment dar de cele mai multe ori acesta nu este suficient. După o zi de muncă ei bine omul are nevoie să se rupă de rutina de zi cu zi şi în acest sens mai ales la televizor sunt mai multe emisiuni de divertisment. Totuşi mulţi nu sunt mulţumiţi cu acest lucru şi vor emisiuni erotice sau striptease dacă se poate.

După cum am spus destrăbălatul este unul care trăieşte într-un simulacru al fericirii. Aceasta fiindcă el consideră că viaţa nu trebuie să fie trăită pentru Dumnezeu ci pentru distracţii şi chefuri. Ceea ce este eronat este că un destrăbălat este unul care uită de Dumnezeu care nu mai are nici un loc în viaţa lui.

Mai nou la cuplurile tinere s-a ajung să se ţină aşa numit petrecere a burlacului sau a burlăcitelor care este de cele mai multe ori înclinată sexual fiindcă în acest mod se ia adio de la viaţa de înainte de căsătorie.

Despre faptul că viaţa destrăbălată este una care nu este pe placul lui Dumnezeu ne-o spune o întâmplare din viaţa Sfântului Teodor Stralitat: "după secolul al VIII-lea, triburile saracinilor, trecute la religia islamică, au luat în stăpânire ţinuturile din jurul Damascului. Biserica Sfântului Teodor Stratilat a devenit pe loc casă de locuit pentru nomazii saracini: „Şi, când au luat saracinii locul acela în stăpânirea lor şi au început a locui acolo, mulţi dintre dânşii au intrat în biserica mucenicului, au băgat în ea dobitoacele lor, femeile şi copiii şi făceau acolo multe păcate trupeşti, spurcate şi urâte. Şi acolo, pe un perete, era pictat chipul Sfântului Mare Mucenic Teodor, iar într-o zi oarecare, şezând mulţi saracini şi vorbind în biserica aceea, unul dintre dânşii a luat un arc şi o săgeată şi, încordând arcul, a săgetat în acel chip şi a nimerit cu săgeata în umărul drept al sfântului şi îndată a curs sânge din icoană, ca dintr-un om viu. Şi văzând saracinii această minune s-au mirat, însă n-au ieşit din biserică, ci locuiau în ea şi îşi săvârşeau necurăţiile după obiceiul lor cel spurcat".

Necredinţa şi stăruinţa în păcat a făcut ca, în puţine zile, saracinii locuitori în acea biserică să se îmbolnăvească şi să piară, aparent fără explicaţii. Toţi cei care locuiau afară din biserică au rămas sănătoşi în acea vreme."[60]

Destrăbălarea este un simulacru al fericirii fiindcă ea este una care nu ţine cont prea multe normele vieţii duhovniceşti. Nu ai cum să fi destrăbălat(ă) şi în acelaşi timp să fi şi un om duhovnicesc. Aceasta fiindcă destrăbălarea nu este un lucru care este după legile vieţii duhovniceşti.

Simulacrul fericirii al destrăbălării este unul care se manifestă prin faptul că la un moment dat destrăbălatul se simte gol sau simte un fel de vid sufletesc fiindcă ajunge să îşi dea seama că nu Îl are pe Dumnezeu în viaţa lui. Fără

[58] A se vedea Danion Vasile, *Cum L-am cunoscut pe Hristos. Întoarcerea acasă după droguri, desfrâu, yoga şi alte rătăciri* (Bucureşti, 2018).

[59] Nicuşor Deciu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/distractia-care-ne-omoara-vesnicia-120469.html (accesat pe 20.07.2025).

[60] https://doxologia.ro/icoana-sfantului-teodor-stratilat-din-care-curs-sange (accesat pe 31.07.2025).

de Dumnezeu toată viaţa destrăbălatului este mai mult un simulacru al fericirii. El crede că este fericit de petrecerile şi chefurile la care participă dar în realitate nu este.[61]

În anii ’70 şi ’80 ai secolului XX ei bine ştim că a apărut aşa numit fenomen disco. El s-a manifestat prin mai multe discoteci în care mai ales tinerii mergeau să îşi petreacă serile şi nopţile. Ei bine la disco de fapt totul este un simulacru de fericire fiindcă tinerii de acolo tot ceea ce voiau erau să se lasă pradă senzaţiilor muzicii nebuneşti şi atingerilor sexualizate.

Aşa se face că acolo unde există destrăbălare nu poate exista şi rugăciune sinceră către Dumnezeu. Iată ce spunea teologul Nicuşor Deciu în acest sens: „însă acum apare o nouă întrebare: de ce totuşi creştini fiind cei mai mulţi dintre noi, nu simţim odihna şi bucuria rugăciunii? Tocmai aici e problema de fond, care nu mai e nici simplă şi nici lesne de rezolvat! Pricina stă într-o gravă greşeală teologică, ce a invadat întreaga viaţă bisericească, toată înţelegerea şi toată simţirea creştină. Ei bine, neîmplinirea noastră e datorată perceperii învăţăturii lui Hristos şi implicit a relaţiei noastre cu Dumnezeu într-un mod juridic, exterior şi superficial. Ca şi cum creştinul ar avea de împlinit nişte datorii faţă de Hristos, ca să-şi împace - chipurile! - conştiinţa lui creştină, să-şi asigure o relaţie corectă cu Dumnezeu, să-şi rezolve anumite probleme cotidiene etc. Iar între aceste datorii e trecută, de-sigur, şi rugăciunea.

Aşadar, în loc să domine adevărata tradiţie a rugăciunii ca stare de fericire, ca desfătare, ca forţă capabilă de a transforma orice suferinţă în bucurie, ca relaţie de iubire desăvârşită dintre om şi Dumnezeu, ca o negrăită împlinire sufletească, am adoptat înţelegerea greşită a rugăciunii ca datorie juridică a omului faţă de un Dumnezeu distant şi formal. Or, tocmai această atitudine străină creştinismului ortodox a dus la imensul nostru gol sufletesc, care se vede foarte bine amplificat la generaţiile tinere de azi, tot mai vide şi, în compensaţie, tot mai ahtiate după distracţie. Atitudine prin care nu doar îşi „omoară timpul”, ci şi destinul veşnic al sufletului.”[62]

Doi mari petrecăreţi au ajuns să fie dezamăgiţi de modul de viaţă pe care îl duceau.

- Ştii ce?
- Ce?
- Am ajuns să mă scârbesc de petrecerile la care particip.
- De ce?
- Nu mai erau cum erau odată.
- De ce?
- Ce facem acolo decât să ne îmbătăm şi să urlăm ca nebunii?
- Aşa este.
- Cum?
- Ce?
- Eşti de acord?
- Da.
- Mă miră.
- De ce?
- Nu gândeam că crezi la fel.
- Şi eu mă simt scârbit de acest mod de viaţă.
- Ştii ce?
- Ce?
- Cred că putem să ne ajutăm amândoi.
- De ce?
- Să trecem peste acest mod de viaţă.
- Cum?
- Când eram tânăr petrecerile erau super.
- Aşa este.
- Acum nu le mai văd rostul.
- Şi eu credeam că te fac fericit.

[61] A se vedea Ioan Buliga, *Robia păcatului şi bucuria eliberării* (Cartea Ortodoxă, 2015).

[62] Nicuşor Deciu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/distractia-care-ne-omoara-vesnicia-120469.html (accesat pe 20.07.2025).

- Dar modul de viaţă de petrecăreţ este numai un simulacru al fericirii.
- Adică o minciună feriricii?
- Da.
- Şi eu credeam că acest mod de viaţă de petrecăreţ te face fericit.
- Dar este doar un simulacru.
- O iluzie.
- Ştii de ce am ajuns la această concluzie?
- Nu.
- Am citit o pildă creştină.
- Unde?
- Într-un ziar.
- Şi ce spune ea?
- Era pe vremea unui război.
- Aşa şi?
- O doamnă bogată, care-şi petrecea vremea în trândăvie şi bârfire, auzi într-o zi povestirea cu cămaşa fericitului.
- Înţeleg. Atunci ea râse
- De ce?
- — Sunt nişte proşti… Iată eu am să mă duc să caut cămaşa unei femei fericite şi am s-o aduc.
- Şi?
- Şi a pornit la una din prietenele sale şi a întrebat-o dacă-i fericită. Şi ce i-a răspuns?
- Aceea i-a răspuns că nu.
- Ciudat.
- Aşa la alta, şi la alta, pe care ea le credea foarte fericite. Şi au zis şi acelea nu.
- Păi da.
- Descurajată, a pornit atunci la preot, rugându-l să-i arate o femeie fericită, pentru a-i cere cămaşa.
- Şi ce i-a spus preotul?
- Preotul i-a răspuns că ştie el o femeie fericită, dar e dusă cu oştirea în război, ca să îngrijească pe răniţi.
- Chiar?
- Merse atunci la spitalul unde se găsea această femeie şi aflând-o, a întrebat-o:
- Eşti cu adevărat fericită?
- Ea i-a răspuns cu faţa plină ele bucurie aşa.
- Ce?
- Da… Îngrijind pe aceşti fraţi ai mei, simt o fericire fraţi ai mei, simt o fericire nespusă, — aşteptând fericirea din ceruri.
- Atunci căutătoarea de fericire i-a zis aşa.
- Ce?
- Te rog dă-mi cămaşa dumitale.
- Femeia fericită i-a zis aşa.
- Ce?
- N-o mai am. Azi dimineaţă lipsea pânza de legat rănile şi mi-am sfâşiat cămaşa întru aceasta.
- Ce frumos.
- Înţelepţită, femeia aceea tăcea şi plângea.[63]
- Ce frumos.
- Această întâmplare m-a spus pe gânduri.
- De ce?
- Fiindcă eu credeam că viaţa de petrecăreţ te face fericit.
- Dar nu te face.
- Aşa este.

[63] https://ephbalti.md/pilde/pilde-despre-bogati.2015.12.04 (accesat pe 18.07.2025).

- Trebuie să ne schimbăm modul de viaţă.
- Sunt de acord.
- Împreună cred că ne va fi mai uşor.
- Cu siguranţă.
- Aşa este.

Este paradoxal că Iisus ne spune că fericirea nu o vom găsii într-o viaţă de petreceri şi destrăbălare ci mai mult în a ajunge să ne asumăm crucea. Iată ce spunea în acest sens teologul Virgiliu Gheorghe: „Cine nu-şi asumă crucea demisionează de la îndatoririle sale. E asemenea unei păsări care a crescut doar în colivie, şi când îi dai drumul să se descurce singură, după o săptămână-două se prăpădeşte. Fără cruce nu e viaţă autentică. Cine creşte fără încercări este vulnerabil. Copacul îşi adânceşte rădăcinile doar dacă există vânt. Cei mai puternici copaci şi lemnul cel mai tare sunt pe înălţimi, la munte. Acolo este lemnul cel mai bun, acolo îşi întăreşte fibra şi îşi adânceşte rădăcinile. Încercările, crucea, ne întăresc firea.

Omul are în mod fundamental dorinţa de a se realiza în viaţă. Aceasta se întâmplă cu fiecare dintre noi, nu este nimeni care să facă excepţie de la acest lucru. Într-o formă sau alta, de mici, vrem să fim, să ne realizăm cumva. Şi pentru aceasta căutăm modele. Ce trebuie să facem ca să fim, ca să ne realizăm uman? Cultura în care trăim, cultura de consum vine cu această sintagmă: „a fi este echivalent cu a avea“. „Am, deci sunt.“ Cu cât ai mai mult, cu cât îţi îngraşi mai mult fiinţa cu bunuri, cu proprietăţi, cu atât ai şansa să fii. Fără să ne dăm seama, acest mesaj ne este transmis. Toată publicitatea nu face altceva decât să-l convertească pe „a fi“ în „a avea“. Reclama îţi spune: vrei să-ţi realizezi o aspiraţie, trebuie să ai lucrul acesta. Vrei să câştigi un om, vrei ca el să te iubească: trebuie să-ţi cumperi lucrul acesta.”[64]

Goana după distracţii în zilele noastre este mare. Ceea ce se poate vedea este că s-a ajuns la distracţii care sunt cât se poate de noi:

- păcănele,
- jocuri violente pe calculator,
- mari cazinouri,
- cluburi de noapte
- dansuri erotice
- sau cluburi de striptease.

Ne fac toate acestea fericiți? Adevărul este că nu. Toate acestea sunt un simulacru al fericirii fiindcă ştim că nu poate exista fericire fără de Hristos, fără de Dumnezeu.[65]

Distracţia trebuie să ştim că este ceva de care omul are nevoie în viaţa lui. Acest lucru a fost certificat de mari sfinţi cum a fost Sfântul Antonie cel Mare.

Iată ce spune Patericul egiptean în acest sens: “era un om care vâna animale sălbatice prin pustie şi a văzut pe avva Antonie glumind cu fraţii, şi s-a smintit. Iar bătrânul, vrând să-l încredinţeze pe el că trebuie să se pogoare fraţilor, i-a zis lui:

- Pune o săgeată în arcul tău şi întinde-l.
- Şi a făcut aşa. Şi bătrânul i-a zis lui:
- Întinde-l încă puţin.
- Şi a întins. Şi iarăşi i-a zis:
- Întinde-l mai mult.
- Şi a zis vânătorul:
- De voi întinde arcul peste măsură, se va frânge.
- Zis-a lui bătrânul:
- Aşa şi la lucrul lui Dumnezeu: dacă-i întindem pe fraţi peste măsură, degrabă se frâng. Trebuie deci, câte puţin şi câteodată, a ne pogorî, fraţilor!.

[64] Virgiliu Gheorghe Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/societate/analiza/viata-nu-este-o-distractie-ci-in-mod-esential-o-cruce-99798.html (accesat pe 20.07.2025).

[65] A se vedea *Dragostea şi fericirea omului. Putem fi fericiţi fără Dumnezeu?* (Editura De suflet, 2023).

Aceasta auzind, vânătorul s-a umilit. Şi mult folosindu-se de la bătrânul, s-a dus. Iar fraţii, întărindu-se, au mers la locul lor."[66]

Prin urmare este bine să ştim că omul nu trebuie să fie 100% din viaţa lui centrat numai pe lucruri serioase. De ce? Fiindcă el are nevoie şi de relaxare şi distracţie.

Nu trebuie să uităm acest lucru fiindcă sunt mulţi care cred că viaţa de creştin ortodox nu are nimic din ceea ce este distractiv şi comic.

O mare distracţie în zilele noastre este societatea de consum. Iată ce spunea în acest sens tot teologul Virgil Gheorghe: „Orice vrei să fii este convertit în a avea. Este un fel de inginerie psihologică prin care mintea noastră este prinsă automat într-o capcană. Copiii, astăzi, de mici încep să fie încurajaţi să adune lucruri, încep să-şi construiască proprietatea eului. Dar apare şi aici o problemă când copiii încep să-şi îngraşe eul, când au prea mult din cele ce-şi doresc. La un moment dat eul hipertrofiat va crea un zid între părinţi şi copii, o barieră.

Cultura de consum vine paradoxal să-ţi ofere ceva. Întotdeauna ea îţi oferă. Îţi propune. Îţi dă împrumut din bancă, dar mai apoi vine şi ziua scadenţei. Există un fenomen, un efect colateral al posesiunii. Efectul ei principal este că posesiunile ne posedă. Cu cât ne înconjurăm de mai multe posesiuni şi ne punem mai mult inima în ele, cu atât mai puţin avem libertatea noastră de a hotărî în afara acestora. Uitaţi-vă la cei care au maşini foarte scumpe. Sunt foarte atenţi să nu existe o zgârietură pe vopseaua lor. Sau la cei care au haine foarte scumpe. Sunt extrem de atenţi să nu se păteze. La fel cei care au bani foarte mulţi. Atenţia lor se îndreaptă spre ei, cum să-i câştige şi să-i înmulţească, să nu-i piardă. Cu cât ai mai mult, cu atât eşti mai obsedat de a nu pierde ceva din lucrul respectiv. Posesiunea ajunge astfel printr-o mişcare perversă să te posede. Oamenii devin posedaţi de ideea de a avea bani, de ideea de a se îmbrăca, de a-şi construi şi lărgi proprietăţile şi nu de a fi.

Societatea spectacolului ne propune un alt „a fi". „A fi" înseamnă acum a te arăta. Eşti văzut, înseamnă că exişti. Dacă nu eşti văzut, dacă nu eşti luat în seamă, dacă nu ai să propui ceva atractiv şi seducător pentru celălalt, e ca şi cum nu ai exista. Apare o cursă teribilă a omului modern pentru imagine. Mai ales reţelele de socializare ajung să pervertească percepţia individului asupra lui însuşi, vrând să se dea o imagine cât mai bună în pofida a tot ceea ce există în realitate. Pe facebook exişti dacă ai poze luminoase, poze în care într-adevăr eşti cineva. Şi pentru că toţi îşi pun poze din cele mai frumoase, mai plăcute, ai senzaţia că toţi sunt fericiţi, deşi dacă îţi analizezi puţin viaţa, îţi dai seama că nu este chiar ok. Şi încet, încet se instalează depresia. E o evidenţă faptul că tot mai mulţi sunt atenţi asupra imaginii."[67]

Ceea ce se poate vedea este că nevoia de distracţie este una care a venit cu noi şi noi invenţii în istorie. De exemplu în antichitate luptele de gladiatori erau unele care aduceau distracţia mult visată. În China antică se organizau mai multe lupte pe carate dintre şcoli diferite. În Evul Mediu aveau loc mai multe turniruri care erau lupte dintre cavaleri. Unele puteau să fie mortale. Omul a ajuns prin urmare să îşi găsească mai multe modalităţi de a se distra. Mai nou jocurile video pe calculator sunt o nouă distracţie. Ceea ce este mai trist este că aceste jocuri video sunt unele care se bazează pe violenţă. Sunt mai multe jocuri video cu caracter pornografic sau erotic.[68] Toate aceste lucruri ajung să îi creeze omului contemporan un fel de simulacru al fericirii. De ce? Fiindcă el crede că toate aceste distracţii ieftine şi de multe ori păcătoase ajung să îl facă fericit. Realitatea este că nu ne fac fericiţi. Ne fac să ne pierdem timpul şi ne hrănesc iluzia fericirii. Simulacrele fericirii din distracţiile actuale sunt unele care dacă nu sunt puse pe reţelele sociale nu au nici un efect. Iată ce spunea în acest sens tot teologul Virgiliu Gheorghe: „Fiind la Paris, la Louvre, am surprins ceva ciudat: oamenii mai mult îşi fac poze cu exponatele decât să privească, să urmărească exponatele. Paradoxal, nici măcar nu stau cu faţa către ele, ci stau cu faţa la aparatul foto. Exponatul este făcut pentru a fi fotografiat în planul doi, mărturisind pentru mine că am fost acolo.

Îmi aduc aminte că, atunci când cineva întors din Franţa a fost întrebat cum a fost, a răspuns nevinovat: „Nu ştiu, n-am developat încă filmul". Personal cred în arta fotografică, dar să ajungi să faci tot timpul poze şi filme în loc să te bucuri de ceea ce se descoperă în faţa ta nu e în regulă. Am ratat momentul şi nu o să-l regăsesc nici în reflecţie mai târziu. Pentru că nu am fost atenţi când ceva frumos ne-a ieşit în cale. Pierdem un moment în care ar trebui să

[66] Patericul, ediţia a IV-a rev., Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2004, pp. 5-6.

[67] Virgiliu Gheorghe Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/societate/analiza/viata-nu-este-o-distractie-ci-in-mod-esential-o-cruce-99798.html (accesat pe 20.07.2025).

[68] A se vedea Virgiliu Gheorghe, *Pornografia. Maladiei secolului XXI* (Editura Prodromos, 2017).

câştigăm ceva din această lectură contemplativă, reflexivă, duhovnicească a naturii, a artei sau a ceea ce vine în faţa noastră. Dumnezeu în fiecare moment al vieţii noastre vrea să ne ofere ceva, să ne înveţe, să ne spună ceva.

Îmi aduc aminte de o povestire din Pateric. Sfântul Macarie vrând să intre într-o cetate s-a rugat mai întâi să primească folos duhovnicesc din vizitarea ei. Intrând, a văzut o femeie desfrânată care se uita la el cu neruşinare. Atunci sfântul i-a zis: „Nu îţi este ruşine să mă priveşti astfel?“ „Nu, a răspuns femeia. Pentru că tu ai fost luat din pământ şi în pământ trebuie să te uiţi, iar eu, pentru că am fost luată din coasta bărbatului, la bărbat trebuie să mă uit“. Iar sfântul a mulţumit lui Dumnezeu pentru lecţia dată de această desfrânată.”[69]

Distracţia contemporană începe ca un fel de lucru frumos şi plăcut care ne aduce o stare de euforie care mai apoi se dovedeşte a fi un simulacru al fericirii. De ce? Fiindcă de cele mai multe ori aceste distracţii nu sunt serioase şi nici nu conţin în ele pe Dumnezeu. După cum am spus omul are nevoie de distracţii dar cele mai multe distracţii sunt unele care ne duc departe de Dumnezeu. Acesta fiindcă după cum am spus distracţiile contemporane se bazează pe

- beţii,
- erotism,
- spectacole striptease,
- pornografie,
- îmbuibarea pântecelui,
- violenţă
- şi un comportament agresiv.

Aceasta ca să citãm numai câteva dintre modul în care se manifestă distracţia contemporană. Iată ce spunea în acest sens tot teologul Virgiliu Gheorghe: „cultura divertismentului are un efect imediat, care îţi dă sentimentul de uşurătate. Totul trebuie să fie uşor, să fie primit în mod firesc. Nimeni nu mai vrea să facă efort pentru a dobândi ceva cu adevărat bun. În realitate însă, viaţa, în sine, este o sumă de încercări. Nu putem războ dacă nu vom trece prin greutăţi, dacă nu vom sacrifica, oricât ar cosmeticiza media societatea în care trăim. Într-o societate tradiţională, viaţa era grea, o viaţă de cruce, dar era simplă şi frumoasă. Astăzi a ajuns mult mai confortabilă, dar s-a complicat în alte direcţii. Nu trebuie să uităm că viaţa nu este o distracţie, ci în mod esenţial o cruce. Cine nu pleacă în viaţă asumându-şi crucea va suferi foarte mult psihologic. O viaţă de răsfăţ nu ia în seamă crucea. Trebuie să reînvăţăm că nu ni se datorează totul. În viaţa tradiţională, pentru tot ceea ce primeai trebuia să rogi şi să mulţumeşti cuiva. Modernitatea a respins aceste lucruri, considerând că tot ce primim ni se cuvine de drept. Când rogi pe cineva pentru un lucru, înveţi că ceea ce ai primit e un dar care nu ţi se cuvine în mod automat, iar când mulţumeşti, consolidezi relaţia între primitor şi dăruitor.”[70]

Distracţia contemporană seduce şi ajunge să îl ducă pe cel sedus într-un simulacru al fericirii. De ce? Păcănelele sunt mai nou unele care au din ce în ce mai mulţi aderenţi.[71] Ele încep cu sume modice pentru ca mai apoi unii să ajungă să îşi joace la păcănele salariul sau chiar proprietăţile pe care el are. Se mai poate spune atunci că un joc nevinovat ca păcănele ne mai fac fericiţi? Nu, în nici un caz nu. Jocurile de noroc fie că sunt la Las Vegas sau în Monaco sunt unele care creează acest simulacru al fericiri prin faptul că ne îmbată cu apă rece şi ne fac să credem că viaţa în cele din urmă este o mare distracţie.[72]

Iată ce spunea teologul Romeo Ene despre distracţiile păcătoase: „Toamna, toţi oamenii se bucură mai mult de roadele muncii lor, pentru că în această perioadă au sau ar trebui să aibă din îndestulare. Într-adevăr, ne aflăm în anotimpul când se culeg strugurii pentru vin. Din nefericire, acum se înmulţesc şi patimile. Cea mai frecventă este beţia. Chiar zilele trecute am auzit la radio prezentarea unei ştiri care spunea că, în ultima perioadă, au crescut vânzările de alcool, proporţional cu criminalitatea. Un lucru îngrijorător. Şi mai îngrijorătoare era explicaţia sociologilor "din cauza crizei economice"!

---

[69] Virgiliu Gheorghe Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/societate/analiza/viata-nu-este-o-distractie-ci-in-mod-esential-o-cruce-99798.html (accesat pe 20.07.2025).

[70] Virgiliu Gheorghe Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/societate/analiza/viata-nu-este-o-distractie-ci-in-mod-esential-o-cruce-99798.html (accesat pe 20.07.2025).

[71] https://informatia-zilei.ro/psihologia-din-spatele-pacanelelor-gratis-si-motivul-pentru-care-ne-atrag/ (accesat pe 31.07.2025).

[72] https://www.libertatea.ro/stiri/lucruri-inedite-despre-papi-distractii-pacatoase-bordeluri-si-tutun-858225 (accesat pe 31.07.2025).

Este foarte simplu să găsim motive pentru justificarea anumitor patimi. Însă cauza trebuie căutată în noi, iar nu generalizată. Patima beţiei este înfricoşătoare şi creşte mereu ca o boală, devenind foarte greu de vindecat dacă nu este stăvilită la timp. De altfel, orice lucru pe care îl facem peste măsură este nepotrivit, iar beţia este mai rea ca toate, deoarece din ea decurg multe alte nelegiuiri. Distruge sănătatea, întunecă mintea, vatămă sufletul şi îndeamnă spre păcate grele.

Cei care sunt străini de cuvântul lui Dumnezeu socotesc beţia o petrecere nevinovată, ca o distracţie sau chiar un lucru cu care se fălesc. Îşi vor primi plata cuvenită dacă nu se întorc la timp.

Sfânta Scriptură ne vorbeşte despre această patimă, precum şi despre urmările ei. Mântuitorul ne spune clar: "Luaţi seama la voi înşivă, să nu se îngreuieze inimile voastre de mâncare şi de băutură (subl. n.) şi de grijile vieţii..." (Lc. 21, 34). Sfântul Apostol Pavel ne arată de asemenea: "Nici furii, nici lacomii, nici beţivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moşteni Împărăţia lui Dumnezeu" (I Cor. 6, 10). În altă parte, acelaşi mare Apostol al neamurilor mai spune: "...trupul pofteşte împotriva duhului..., iar faptele trupului sunt cunoscute: adulter, desfrânare, necurăţie, destrăbălare, închinare la idoli, fermecătorie, vrajbe, certuri, zavistii, mânii, gâlcevi, dezbinări, eresuri, pizmuiri, ucideri, beţii, chefuri..., cei ce fac unele ca acestea nu vor moşteni Împărăţia lui Dumnezeu" (Gal. 5, 17-21). Dacă se face lucrul acesta din neştiinţă, prin pocăinţă se poate dobândi iertare, însă cu toţii cunoaştem urmările beţiei, de aceea trebuie îndreptare şi cumpătare."[73]

Doi tineri discutau dezgustaţi într-un club de noapte.

- Ştii ce?
- Ce?
- Mama nu ştie că sunt aici.
- Nici ai mei nu ştiu.
- Nu?
- Nu.
- Dar îmi dau seama de ceva.
- Ce?
- Că fac un lucru greşit.
- De ce?
- Viaţa asta de noapte nu îmi face bine.
- De ce? Doar ne distrăm.
- Ar fi trebuit să dorm.
- Adică?
- Cum voi sta mâine la cursuri la facultate.
- Cred că ai dreptate.
- Hai să plecăm de aici.
- Bine.

Cei doi au ieşit din clubul de noapte şi mergeau spre casă.

- Trebuie să renunţăm să mai venim la cluburile de noapte.
- De ce?
- Fiindcă nu mă fac fericit.
- Nu?
- Nu.
- Nici pe mine nu mă prea fac.
- Ştii ce?
- Ce?
- Clubul de noapte te atrage numai la început.
- De ce?
- Mai apoi îţi dai seama că viaţa de acolo este anostă.
- Aşa este.

[73] Romeo Ene Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/evanghelia-zilei/raspunsuri-duhovnicesti-betia-este-dusmanie-cu-dumnezeu-20937.html (accesat pe 20.07.2025).

- Muzică de îți sparge timpanele, dansuri lascive, alcool şi uneori droguri.
- Ai dreptate.
- Dar să nu deznădăjduim de Dumnezeu.
- Se poate?
- Da.
- Nu știu ce să spun.
- Să ai încredere în mine.
- Am.
- Ştiu că Dumnezeu primeşte pe cei care se pocăiesc.
- Da?
- Da.
- Nu ştiam.
- Ba da.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Dumnezeu totdeauna lucrează în folosul nostru.
- Cum?
- O să îți spun.
- Te rog.
- Am citit zilele astea o întâmplare care m-a pus pe gânduri.
- Care?
- Odată, un negustor bogat se întorcea acasă, după ce vânduse multă marfă, într-un iarmaroc.
- frumos.
- Avea, aşadar, cu sine, o însemnată sumă de bani.
- Îmi dau seama.
- Mergând cu căruţa pe drum, se porni o ploaie mare.
- Şi?
- Negustorul, necăjit din această pricină, ridică glas de cârtire împotriva lui Dumnezeu, zicând aşa.
- Ce?
- La ce mai e bună şi ploaia aceasta, Doamne?
- Şi?
- Dar cum mergea aşa, iată că se ivi în faţa căruţei un bandit, care întinse puşca spre el, voind să-l omoare, ca, pe urmă, să-l jefuiască.
- Nu se poate.
- Negustorul rămase încremenit.
- Îmi dau seama.
- Hoţul apăsă pe trăgaci, dar arma nu luă foc.
- De ce?
- Din pricina ploii, capsa şi pulberea se udaseră.
- Interesant.
- Văzând aceasta, negustorul dădu bice cailor şi luând-o la goană, scăpă de tâlhar.
- Frumos.
- După ce ieşi din impas, se opri, se închină şi zise aşa.
- Iartă-mă, Doamne, că n-am ştiut ce zic. De nu era ploaia, tâlharul m-ar fi ucis.
- Păi da.
- Şi de-atunci, negustorul acela nu mai cârtea niciodată.
- Cred şi eu.
- Deci să nu deznădăjduim de Dumnezeu.
- Sunt de acord.
- Fiindcă ți-am spus întâmplarea?
- Da.

- Este bună nu?
- Da.
- Mă bucur că ţi-a plăcut.
- Cred că ar trebuii să mergem mai mult pe la biserică.
- Bună idee.
- Aşa este.
- La biserică însă nu este ca la clubul de noapte.
- Dar este totuşi frumos.
- Unele biserici au coruri frumoase.
- Şi mie îmi place muzica de cor.
- Aşa este.

De cele mai multe ori în distacţii oamenii îşi găsesc refugiu în alcool. Iată ce spunea în acest sens teologul Ene Romeo „Se cuvine să ascultăm şi să luăm aminte la cuvintele Sfinţilor Părinţi, păzindu-ne de această patimă ucigătoare de suflet. Sfântul Vasile cel Mare ne spune că "năravul beţiei este demon de la sine dorit, maica răutăţii, potrivnic virtuţii, pe cel curat îl face destrăbălat, pe cel bărbătos îl face fricos, beţia nu cunoaşte dreptate şi leapădă buna cuviinţă ¤...Ą întrebuinţarea cu măsură a vinului este sănătate, iar abuzul (necumpătarea) este vătămare ¤...Ą beţia este duşmănie cu Dumnezeu". Din cauza consumului exagerat, băutura se strânge în corp ca o adevărată otravă ce atacă stomacul, ficatul, plămânii, creierul. Toţi medicii spun că bolile care se ivesc din cauza băuturii nu mai au sfârşit decât la moarte.

Iată câte motive ne sunt puse înainte pentru ca să ne păzim de această patimă şi să luăm aminte la cuvintele Sfintei Scripturi şi ale Sfinţilor Părinţi, de a ţine - şi-n această privinţă - calea cumpătării.”[74]

CAPITOLUL 4

SCIENTISMUL CA SIMULACRU AL FERICIRII ÎN CARE ŞTIINŢA AJUNGE SĂ IA LOCUL RELIGIEI

Scientismul este o concepţie care deşi nu spune pe faţă ceea ce vrea este să îl facă pe om fericit prin intermediul ştiinţei. Prin urmare ce este scientismul? Scientismul este o „concepţie filosofică iniţiată la sfârşitul secolului XIX, potrivit căreia ştiinţele moderne ale naturii oferă singurul mod de cunoaştere sigură.”[75] Prin urmare este bine să ne dăm seama că sunt mulţi în lumea noastră care văd în ştiinţe mai mult decât sunt ele în realitate. Aceasta fiindcă după cum ştim *cunoaşterea multă îngâmfă.* Scientismul contemporan este o concepţie care susţine că din moment ce Dumnezeu nu poate să fie dovedit pe cale ştiinţifică ei bine omul trebuie să creadă numai în ştiinţă. Ştim că ştiinţa a făcut multe descoperiri în ultima vreme. A fost ştiinţa cea care în anul 1969 a trimis primii oameni pe lună. Scientiştii sunt unii are susţin că nu poate să fie nici un fel de legătură dintre ştiinţă şi religie. Ceea ce este eronat.

„Sunt celebre situaţii aparent paradoxale când un om de ştiinţă, ca Hrisant Notara, a trecut de la observaţii profesioniste, făcute la Observatorul Astronomic din Paris, la cariera teologică, în care a ajuns Patriarh al Ierusalimului. Sunt astronom şi nu pot să nu remarc că un număr foarte mare de colegi de breaslă s-au aplecat asupra întrebărilor teologice. Cum să nu te întrebi stând faţă în faţă cu imensitatea cerului, încercând să mergi până la începutul universului, cel pe care-l cunoaştem azi, cine a fost Creatorul, de unde vine şi încotro merge lumea în care trăim? Dacă vrei să afli tainele universului, trebuie să te apropii de Tainele lumii.

Nu este nici o contradicţie între a şti şi a crede. Este adevărat că, dacă adevărurile ştiinţifice trebuie demonstrate, în religie crezi sau nu crezi. Chiar şi necredincioşi iluştri au fost frământaţi de tainele Creaţiei, de tainele lui Dumnezeu. Mă gândesc, de pildă, la Einstein. Oare admiraţia lui nesfârşită faţă de natură nu era admiraţia faţă de Creatorul ei?”[76]

---

[74] Romeo Ene Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/evanghelia-zilei/raspunsuri-duhovnicesti-betia-este-dusmanie-cu-dumnezeu-20937.html (accesat pe 20.07.2025).

[75] După Dicţionarul explicativ.

[76] Tudor Călin Zarojanu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/societate/religie-si-stiinta/dialogul-autentic-intre-stiinta-si-credinta-este-in-inima-omului-154192.html (accesat pe 20.07.2025).

Este adevărat că în modernitate avântul ştiinţelor a fost unul major. S-au descoperit multe lucruri extraordinare:

- electricitatea,
- automobilul,
- televizorul,
- sateliţii,
- telefonul
- sau internetul.

Totuşi trebuie să ştim că pentru toate aceste descoperiri trebuie să îi mulţumim lui Dumnezeu fiindcă este El cel care a luminat mintea marilor savanţi să facă toate aceste descoperiri.

Iată ce spunea teologul Tudor Călin Jarojeanu în acest sens: "legătura dintre religie şi ştiinţă a cunoscut de-a lungul timpului perioade diferite. Astăzi, nu mai este o excepţie ca un cercetător să fie drept-credincios. Un studiu din anul 2015, realizat în Marea Britanie, arată că doar 32% dintre oamenii de ştiinţă au caracterizat raportul dintre religie şi ştiinţă ca fiind de natură conflictuală. „Prin credinţă se poate ajunge la o cunoaştere divină, în timp ce prin ştiinţă se ajunge la cunoaşterea energiilor create", spune părintele Radu Petre Mureşan, parohul Bisericii „Izvorul Tămăduirii" Mavrogheni.

Părintele astronomiei, Johannes Kepler, îl considera pe Dumnezeu „Creatorul plin de bunăvoinţă care a adus în fiinţă natura din nimic". El a mai scris: „Mare este Dumnezeu, Domnul nostru, mare este puterea Sa şi înţelepciunea Lui nu are sfârşit" şi „văd acum că, prin strădaniile mele, Dumnezeu este slăvit şi în astronomie, întrucât cerurile spun slava lui Dumnezeu". Isaac Newton a spus şi el: „am convingerea fundamentală că Biblia este Cuvântul lui Dumnezeu scris de oameni insuflaţi de Dumnezeu. Studiez zilnic Biblia", adăugând tranşant: „Ateismul nu are sens. Când mă uit la sistemul solar, văd Pământul aflat la distanţa potrivită de Soare pentru a primi cantitatea corespunzătoare de căldură şi lumină. Aşa ceva nu s-a produs din întâmplare!"

Samuel Morse, Robert Boyle, Michael Faraday sunt alţi oameni de ştiinţă care L-au mărturisit pe Dumnezeu. Louis Pasteur susţinea că „ştiinţa îi apropie pe oameni de Dumnezeu". James Joule a fost semnatar al „Declaraţiei studenţilor în ştiinţele naturale şi fizice" (Londra, 1864), prin care 717 oameni de ştiinţă militau pentru convieţuirea paşnică a adevărurilor ştiinţei şi cele ale Sfintei Scripturi."[77]

Ei bine scientiştii sunt cei care fac din ştiinţă o adevărată religie fiindcă sunt unii care nu cred în Dumnezeu şi nici într-o lume nevăzută a duhurilor. În acest sens pentru scientist religia este o relicvă a trecutului ce nu mai are nici un fel de actualitate pentru vremurile şi timpurile noastre. Pentru el omul poate să trăiască fără de nici un fel de religie. Aceasta fiindcă ştiinţa prin puterea şi descoperirile ei îl poate face fericit pe om. Mai nou s-au făcut mai multe încercări de a ajunge să îl facă pe om nemuritor prin mai multe metode ştiinţifice dintre care poate cea mai cunoscută este transhumanismul.[78]

Teologul Tudor Călin Jorojanu spunea în acest sens: „am adresat trei întrebări pe această temă unui om de ştiinţă şi unui părinte profesor: Care este astăzi relaţia dintre religie şi ştiinţă? Respinge Biserica realizările ştiinţei şi ale tehnologiei? Poţi fi om de ştiinţă şi să crezi în Dumnezeu?

Magda Stavinschi, doctor în matematică, specialitatea Astronomie, a fost vreme de 15 ani director al Institutului Astronomic al Academiei Române şi deţine, între multe alte recunoaşteri, titlul de Officier de l'Ordre National du Mérite, acordat de statul francez. Ea spune că prima întrebare şi-a pus-o şi ea. „Profesia mea de astronom şi educaţia ateist-ştiinţifică m-au făcut să încerc singură să aflu răspunsul. Şi asta până pe la începutul acestui secol, când am reuşit să pun la aceeaşi masă, dacă pot spune aşa, teologi şi oameni de ştiinţă. Primul răspuns? Nu a existat niciodată un conflict între religie şi ştiinţă, ci doar între reprezentanţi ai celor două. Venise momentul să găsim în primul rând limbajul comun pentru a ne exprima ideile. Aşa a apărut Asociaţia pentru Dialogul dintre Ştiinţă şi Teologie din România (www.asdtr.ro). De atunci repetăm întruna că «a crede şi a nu cerceta» este doar o sintagmă

[77] Idem.

[78] A se vedea Jean Boboc, *Transumanismul decriptat. Metamorfoza navei lui Tezeu* (aşi, 2021).

care provine fie din ignoranţă, fie din rea-voinţă. Nicăieri nu este scris aşa ceva, nici în Biblie şi nici la Sfinţii Părinţi. Iar Biserica a ţinut dintotdeauna pasul cu vremurile."[79]

Prin urmare este adevărat că nu toţi oamenii de ştiinţă sunt scientişti şi cred că religia nu are nici un fel de legătură cu ştiinţa. Aceasta fiindcă o concepţie sănătoasă a ştiinţei ne spune că ea este una care este un dar al lui Dumnezeu pentru mintea şi viaţa noastră. Evident că sunt mai mulţi care susţin că ştiinţa singură fără de religie îl poate face pe om singur fericit. Aceasta fiindcă omul este unul care nu are nevoie de transcendent fiindcă are tot ceea ce îi trebuie aici pe pământ.

„Preotul Radu Petre Mureşan este doctor în teologie, conferenţiar universitar în cadrul departamentului de Teologie Sistematică, Practică şi Artă Sacră al Facultăţii de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul" şi paroh al Bisericii „Izvorul Tămăduirii"-Mavrogheni. El spune că, „în mod tradiţional, relaţia dintre religie şi ştiinţă a fost privită în termeni de contradicţie, care a pendulat între simple divergenţe de opinii şi stări conflictuale. În spaţiul occidental, conflictul a fost resimţit cu virulenţă, în timp ce tradiţia răsăriteană consideră că avem de-a face cu o falsă problemă. Între religie şi ştiinţă nu poate fi vorba nici de război, nici de concurenţă, ci de două realităţi care se construiesc diferit, dar care pot avea vocaţia unei întâlniri benefice. Pentru că orice ştiinţă se construieşte pe baza unui sistem axiomatic, care poate suferi transformări, modificări de la o epocă la alta. Şi, chiar dacă aceste modificări nu sunt radicale, este vorba totuşi de o evoluţie. Din contră, religia şi în mod special creştinismul se bazează pe credinţă, care este un dar al lui Dumnezeu şi o pregustare a Împărăţiei Lui. Religia ţine, aşadar, de credinţă, de ceva care se petrece în partea cea mai tainică a inimii omului."[80]

Prin urmare nu greşim dacă spunem că religia şi ştiinţa pot să fie complementare. Scientiştii de cele mai multe ori nu cred aşa. Ei cred de multe ori în evoluţionism şi consideră că omul nu a fost creat de Dumnezeu ci se trage din maimuţă.

Cadrul ştiinţific al scientismului este unul care îl face pe om să creadă că ştiinţa singură îl poate face fericit pe om şi îi oferă răspuns la toate întrebările filosofice şi existenţiale pe care le are. În acest sens omul are nevoie de a ştii în mod natural în el. Ei bine prin ştiinţă omul se poate ridica la un nivel superior de viaţă şi în cele din urmă ajunge să fie deplin fericit.

Scientismul – credinţa oarbă în puterile nelimitate ale ştiinţei – trebuie să ştim că ajunge să creeze în lumea contemporană un simulacru al fericirii. De ce? Fiindcă sentimentul religios este unul definitoriu pentru om. Mari istorici ai religiei din secolul XX au susţinut că omul este un *homo religiosus* adică o fiinţă care are religie prin natura sa.[81] Ori scientismul nu mai recunoaşte acest lucru.

„Biserica a manifestat întotdeauna o deschidere în faţa tainei vieţii şi a existenţei cosmosului. Prin credinţă se poate ajunge la o cunoaştere divină, în timp ce prin ştiinţă se ajunge la cunoaşterea energiilor create.

Suntem chemaţi să ne situăm cu curaj în centrul intersecţiei dintre aceste două forme de cunoaştere: una orientată către Dumnezeu, cealaltă orientată către lume. Dar este nevoie de mult discernământ duhovnicesc în acceptarea realizărilor ştiinţei, ca să nu ajungem cu orice preţ la convergenţe între concluziile actuale ale unor discipline, cum sunt genetica şi învăţătura Bisericii.

Biserica este singura instituţie care îşi propune educarea sufletului omenesc şi înălţarea lui spre ţeluri superioare. De aceea este nevoie ca religia şi ştiinţa să fie repuse într-o legătură cu dimensiunea euharistică, înţeleasă ca ofrandă de creaţie către Dumnezeu prin artă, ştiinţă sau tehnologie.

Mântuitorul Iisus Hristos are ceva de transmis tuturor oamenilor, în toate epocile, inclusiv oamenilor de ştiinţă. Cel mai autentic mod în care se poate realiza dialogul între ştiinţă şi credinţă este în inima omului, înainte de a se exterioriza şi de a se formaliza în societate sau prin viaţa Bisericii. Dacă un om de ştiinţă îşi desfăşoară activitatea dintr-o perspectivă duhovnicească, atunci se naşte un dialog autentic între teologie şi ştiinţă. Sfinţii Părinţi s-au aflat într-un dialog creator cu reprezentanţii culturii şi filosofiei din vremea lor, apelând la metoda selectivă, care s-a repetat în fiecare epocă şi care ar trebui să fie normativă şi în zilele noastre. Procedând astfel, au realizat inculturaţia

[79] Tudor Călin Zarojanu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/societate/religie-si-stiinta/dialogul-autentic-intre-stiinta-si-credinta-este-in-inima-omului-154192.html (accesat pe 20.07.2025).

[80] Tudor Călin Zarojanu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/societate/religie-si-stiinta/dialogul-autentic-intre-stiinta-si-credinta-este-in-inima-omului-154192.html (accesat pe 20.07.2025).

[81] A se vedea Radu Teodorescu, *Omul religios: între minimalism duhovnicesc, dilemă moral și posibilitate de dialog interreligios* (Cugir, 2024).

Evangheliei, au respins falsele ideologii şi teorii care denaturează raporturile dintre teologie şi ştiinţă şi au contribuit la transfigurarea lumii”.”[82]

Scientismul nu susţine pe faţă acest lucru dar în cele din urmă aici se ajunge: ştiinţa este net superioară religiei şi prin ştiinţă omul poate ajunge să fie fericit fără să mai aibă nevoie de religie. Evident că a crede că ştiinţa ajunge să ia locul religiei nu face decât să îl arunce pe om într-un simulacru al fericirii. De ce? Fiindcă după cum am spus ştiinţa nu trebuie să fie absolutizează. Aceasta fiindcă dacă ajunge să se facă acest lucru ei bine Dumnezeu este eliminat din viaţa omului.[83]

Doi oameni se ştiinţă discutau într-o zi.

- Ce părere ai de raportul ştiinţă-religie?
- Unul bun.
- De ce?
- Nu văd nici o contradiţie.
- Nu?
- Nu.
- Cum aşa?
- Ştiinţa a fost lăsată de Dumnezeu pentru binele omului.
- Sunt mulţi savanţi care nu cred acest lucru.
- Rău fac.
- De ce?
- Fiindcă se înşală.
- Ei susţin că din moment ce Dumnezeu nu poate să fie dovedit şi explicat pe care ştiinţifică înseamnă că nu există.
- Eronat.
- De ce?
- Ştiinţa de mai multe ori a voit să ia locul religiei.
- Asta spunem şi eu.
- Ştii de ce?
- Nu.
- Fiindcă cei mai mulţi oameni de ştiinţă sunt prea comozi.
- Cum aşa?
- Nu vor să creadă în Dumnezeu fiindcă a crede în el aduce cu sine nevoinţă şi asceză.
- Nu ştiu exact ce vrei să spui cu asta?
- Cei care cred că ştiinţa poate lumea locul religiei trăiesc un simulacru al fericirii.
- Cum aşa?
- Cred că ştiinţa este aş de puternică încât nu mai are nevoie de Dumnezeu.
- Şi nu este aşa?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă ei uită că ştiinţele vin de la Dumnezeu.
- Asta aşa este.
- Fiindcă ştiinţa a avansat multe în contemporanitate ei bine acest lucru nu înseamnă că Dumnezeu nu este autor al lor.
- Cred că ai dreptate.
- Noile descoperiri ştiinţifice din modernitate au ajuns să îl plaseze pe om într-o stare de euforie.
- Ce euforie?
- Euforia că ştiinţa şi ştiinţele singure te pot face fericit.
- Şi nu este aşa?

[82] Tudor Călin Zarojanu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/societate/religie-si-stiinta/dialogul-autentic-intre-stiinta-si-credinta-este-in-inima-omului-154192.html (accesat pe 20.07.2025).

[83] A se vedea John F. Haugh, *Ştiinţă şi religie. De la conflict la dialog* (Bucureşti, 2002).

- Nu.
- De ce?
- Fericirea adevărată în cele din urmă nu poate să fie decât în legătură cu elementul religios.
- Deci fericirea ţine de religie?
- Dacă vorbim de fericirea adevărată.
- Există şi fericire falsă?
- Da.
- Ce este ea?
- Este un simulacru al fericirii.
- Deci o fericire mincinoasă.
- Da, ca cea promovată de cei care cred că ştiinţa poate lua locul religiei.
- Înţeleg.
- O să îţi spun o întâmplare în acest sens.
- Te rog.
- Într-o zi, un om simplu, cunoscut pentru viaţa sa curată, a fost întrebat de un vecin.
- Ce?
- Cum faci tu de eşti totdeauna atât de mulţumit? Niciodată nu te-am văzut supărat.
- Foarte simplu, a răspuns celălalt.
- Cum?
- În fiecare dimineaţă, când mă trezesc, privesc întâi cerul.
- De ce?
- Aşa mi-aduc aminte de Dumnezeu, de milă şi de bunătate.
- Înţeleg.
- Apoi privesc pământul.
- De ce?
- Astfel îmi amintesc de moarte şi de Judecată de Apoi.
- Frumos.
- În cele din urmă, privesc în jurul meu lumea întreagă ce se trezeşte în fiecare dimineaţă la viaţă.
- De ce?
- Aşa mi-aduc aminte de semenii mei, de cei care suferă de boli sau neputinţe, de cei ce au o viaţă mai grea decât a mea şi pe care i-aş putea ajuta, în felul acesta mă bucur pentru ceea ce sunt şi pentru ceea ce pot face.[84]
- Ce frumos.
- Aşa este.
- Deci omul are nevoie de Dumnezeu.
- Iisus a fost cât se poate de concludent în acest sens.
- Adică?
- El a spus că fără de Mine nu puteţi face nimic.
- Aşa este.
- Ori acest lucru ştiinţa de multe ori îl uită.
- Că este neputincioasă fără de Dumnezeu?
- Da.
- Cred că există ceva luciferic în acest avânt sau euforie a ştiinţe contemporane.
- Probabil.
- Adică de ce să separi ştiinţa de Dumnezeu?
- Nu este ridicol?
- Ba da.
- Aşa este.

[84] https://www.garbo.ro/articol/Spiritualitate/33133/o-pilda-extraordinara-pentru-ziua-de-azi-cerul-pamantul-si-lumea.html (accesat pe 18.07.2025).

- Mă bucur că am ajuns la un numitor comun.
- Da.
- A fost o conversație cu folos.
- Așa mi s-a părut și mie.
- Să ne vedem cu bine.

Scientismul este unul care la fel ca mai multe curente din contemporanitate militează pentru o viață fără de Dumnezeu. Iată ce spunea în acest sens părintele Nicolae Achimescu: „de mai bine de un secol, sociologi, antropologi şi psihologi de renume au susţinut cu tărie că urmaşii lor direcţi vor avea parte de o eră nouă, o eră în care "iluzia" pe care o reprezenta Dumnezeu va fi abandonată pentru totdeauna. Prin anii '60, se afirma tot mai pregnant teza potrivit căreia religia va fi înlocuită în curând de o lume seculară, o lume în care Dumnezeu nu-Şi mai găseşte locul. Însă de atunci până azi, la început de mileniu al III-lea, s-au schimbat multe lucruri. Între timp, religia a revenit în actualitatea spațiului public, așa încât pare cel puțin ciudat când te gândești că numai cu o generație în urmă i se prezicea cu atâta convingere sfârșitul. Scriitorul umanist Michael Shermer a subliniat această realitate încă din anul 2000, arătând că niciodată în istorie nu a fost atât de răspândită credința în Dumnezeu în rândurile populației americane. Dumnezeu nu numai că nu a "murit", cum s-a grăbit să afirme filosoful german Friedrich Nietzsche, ba, dimpotrivă, pare mai viu ca niciodată."[85]

Modernitatea și contemporaneitatea de face cunoscuți tot mai mulți mari savanți atei care prin știință au ajung să se desprindă de credința în Dumnezeu. Aceasta fiindcă pentru ei Dumnezeu nu este o realitate științifică – fiindcă știm că Dumnezeu este o realitate spirituală – ei bine au ajuns să creeze bazele unei științe atee. Aceasta fiindcă ei au crezut în acest avânt și euforie a descoperirii științifice. Pentru acești mari savanți atei tot ceea ce are omul pentru a fi fericit este descoperirea științifică.

Unul dintre cei mai vocali dintre acești savanți atei este poate Richard Dawkins de la Universitatea din Cambridge: „nu de aceeaşi părere este, însă, marele biolog evoluţionist de la Oxford, Richard Dawkins. În viziunea sa, credința nu e altceva decât "o încredere oarbă, lipsită de dovezi sau care sfidează dovezile" (R. Dawkins, The Selfish Gene, ed. a II-a, Oxford, 1989, p. 198). Este "ceva rău, tocmai pentru că nu necesită nici o justificare şi nu tolerează nici o controversă" (Idem, The God Delusion, Londra, 2006, p. 308). Desigur, aceste definiții ale credinței exprimă întocmai viziunea lui Dawkins asupra lumii. Ele nu reprezintă punctul de vedere creștin asupra credinței, ci sunt definiții inventate de biologul de la Universitatea din Oxford, fiind folosite în polemica sa cu religia.

E limpede, Dawkins, asemenea altor atei, privește credința ca pe un nonsens intelectual. Cei mai mulți dintre noi ceilalți, în schimb, suntem conștienți că nutrim o credință și un set de convingeri al căror adevăr nu ne propunem şi nici nu-l putem demonstra empiric, dar pe care ne dorim să le păstrăm; putem arăta că aceste convingeri proprii sunt justificabile, fără a demonstra, în acest mod, că ele sunt și dovedite. De altfel, filosofii științei au subliniat nu de puține ori că multe dintre teoriile științifice, de pildă, considerate a fi valabile până în prezent, în viitor ar putea fi abandonate, în momentul în care vor apărea dovezi suplimentare sau vor fi formulate noi interpretări teoretice. Un singur exemplu: oricine poate crede că teoria darwinistă a evoluției este în prezent cea mai plauzibilă explicație a dovezilor existente; dar aceasta nu înseamnă necondiționat că este și corectă. Dawkins însuși acceptă acest lucru, subliniind, în lucrarea sa Capelanul diavolului, că "trebuie să recunoaştem că este posibil să apară fapte noi, care să-i oblige pe urmaşii noştri din secolul al XXI-lea ori să renunțe la darwinism, ori să-l modifice în așa măsură, încât să nu-l mai recunoaștem" (Idem, A Devilâs Chaplain: Selected Writings, Londra, 2003, p. 81)."[86]

Scientismul este un simulacru al fericrii fiindcă ajunge să îl arunce pe om ori în evoluționism ori în ateism. Sunt din ce în ce mai mulți oameni care au crezut să știința ajunge să fie una care să ofere tot ceea ce are nevoie omul şi şi-au dat seama că au greșit. Aceasta fiindcă îl ei a apărut un

- gol existențial
- și un vid sufletesc

[85] Nicolae Achimescu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/societate/religie-si-stiinta/stiinta-nu-poate-dovedi-inexistenta-lui-dumnezeu-11311.html (accesat pe 20.07.2025).
[86] Idem.

care i-a dus departe de adevărata fericire care poate să vină numai din binecuvântarea lui Dumnezeu. Ştiinţa poate să întreţină fericirea dar prin sine ea devine un simulacru al fericirii. Aceasta fiindcă după cum ştim omul trebuie să simtă că este iubit de Dumnezeu şi la rândul său că răspunde acestei iubiri prin propria iubire.[87]

Simulacrul fericirii adus în lumea noastră de scientism şi adepţii săi este unul care s-a manifestat destul de frecvent prin cultura populară. Poate unul dintre cele mai cunoscute cazuri de acest fel a fost în literatura germană cazul lui Faust care căuta tinereţea fără bătrâneţe şi cât mai multă cunoaştere. Ei bine Faust este vizitat de diavol care îi spune că poate să îi ofere aceste lucruri cu condiţia că el să îşi vândă sufletul lui. Faust este de acord.[88]

Se poate spune că ateismul din cadrul la mai multe concepte ştiinţifice contemporane este asemenea pactului făcut de Faust cu diavolul. Faust voia cât mai multe plăceri şi descoperiri ştiinţifice. Poate că romanul lui Goethe Faust a fost unul profetic fiindcă el a fost scris la începutul marilor revoluţiile ştiinţifice ale modernităţii.

Iată ce spunea tot părintele Nicolae Achimescu în acest sens despre ateismul din cadrul scientismului contemporan: „oamenii de ştiinţă atei susţin că ştiinţa a dovedit deja inexistenţa lui Dumnezeu, aşa încât ateismul rămâne singura opţiune a omului serios, progresist, gânditor. Numai că lucrurile sunt cu mult mai complexe. De pildă, cel mai mare biolog evoluţionist al Americii, profesorul Stephen Jay Gould de la Universitatea din Harvard, respinge orice tentativă pripită de a pune semnul egalităţii între convingerile atee şi reuşita ştiinţifică. În lucrarea sa Pietrele vremurilor, bazându-se pe credinţa şi convingerile religioase ale unor biologi evoluţionişti de renume, profesorul Gould sublinia: "Ori jumătate dintre colegii mei sunt sinistru de proşti, ori, dacă nu, ştiinţa darwinismului este pe deplin compatibilă cu convingerile religioase convenţionale şi în aceeaşi măsură compatibilă cu ateismul" (vezi S.J. Gould, "Impeaching a self-appointed judge", în: Scientific American, vol. 267, nr. 1 ş1992ţ, pp. 118-121; pe larg Idem, Rocks of Age: Science and Religion in the Fullness of Life, Londra, 2002). Acelaşi punct de vedere îl întâlnim şi în cartea lui Sir Martin Rees, Habitatul nostru cosmic, în care, într-un mod foarte convingător, autorul subliniază că unele întrebări de substanţă transcend ştiinţa, se plasează dincolo de orizontul acesteia (cf. R. Dawkins, The God Delusion, p. 56).”[89]

Omul care crede în puterile nelimitate ale ştiinţei ajunge să trăiască un simulacru al unei fericiri din care Dumnezeu este absent. Acestor oameni când li se spune că Iisus a înviat ei bine ei au venit cu mai multe teorii ştiinţifice despre învierea lui Iisus. Sunt mai multe ipoteze scientiste despre învierea lui Iisus:

- că pe cruce Iisus nu a murit ci ar fi leşinat şi s-ar fi trezit mai apoi în mormânt,
- un savant susţinea că câinii au intrat în mormânt şi au mâncat cadavrul lui Iisus
- sau alţii susţin că Iisus ar fi intrat într-un stop cardio-respirator şi şi-a revenit din el după ce a fost pus în mormânt.[90]

Scientismul aduce cu sine în lumea contemporană un simulacru ale fericirii în care omul nu mai are nevoie de Dumnezeu şi poate să trăiască fericit aici pe pământ fără să fie preocupat pe probleme de religie. Totuşi ceea ce nu pot să explice aceşti oameni scientişti este de ce murim? Există viaţă după moarte? Totul se termină cu mormântul? Din cele mai vechi vremuri omul a voit să ştie că există speranţă dincolo de mormânt. Ori scientismul este unul care îl reţine pe om numai la nivelul acestei lumi. Pentru aceasta omul ajunge să trăiască o stare de simulacru al fericirii ce nu trece de graniţele acestei lumi.

Iată ce spunea tot părintele Nicolae Achimescu: „pe de altă parte, fiecare dintre noi trebuie să recunoască limitele înţelegerii noastre umane, datorate atât orizontului limitat şi limitativ al ştiinţei în sine, cât şi capacităţii limitate a omului de a înţelege (vezi R. Dawkins, A Devilâs Chaplain, p. 19). Nu e ceva neobişnuit că mintea limitată a omului întâmpină obstacole serioase atunci când încearcă să iasă din orizontul lumii experienţei cotidiene. Pe măsură ce mintea omului se străduieşte să acceadă spre ceea ce o depăşeşte, apare ceea ce numim în mod regulat "mister". Şi acest lucru este valabil atât în cazul ştiinţei, cât şi al religiei. De aici rezultă, o dată în plus, că la marile întrebări ale vieţii, dintre care unele sunt şi întrebări ştiinţifice, cum ar fi sensul vieţii sau inexistenţa lui Dumnezeu, nu se poate răspunde cu o măsură oarecare de certitudine. Tocmai de aceea, cel puţin în cazul omului religios, certitudinea nu mai este, până la urmă, asigurată de raţiune, ci de credinţă.

---

[87] A se vedea Dumitru Stăniloae, *Sfânta Treime sau la început a fost iubirea* (Bucureşti, 1993).

[88] A se vedea Goethe, *Faust* (Editura Carthex, 2024).

[89] Nicolae Achimescu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/societate/religie-si-stiinta/stiinta-nu-poate-dovedi-inexistenta-lui-dumnezeu-11311.html (accesat pe 20.07.2025).

[90] https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/documentar/dovezi-ale-invierii-69830.html (accesat pe 01.08.2025).

Criticând superficialitatea filosofică a unei mari părţi a scrierilor ştiinţifice contemporane, mai cu seamă în rândul neuroştiinţelor, Max Benett şi Peter Hacker combat concepţii de genul "ştiinţa explică orice". În opinia lor, teoriile ştiinţifice nu pot să "explice lumea", ci doar fenomenele care se observă în lume. Mai mult decât atât, fiindcă nu sunt destinate să facă aceste lucruri, teoriile ştiinţifice nu descriu şi nu explică "totul despre lume", cum ar fi, de pildă, finalitatea ei (M.R. Benett şi P.M.S. Hacker, Philosophical Foundations of Neuroscience, Oxford, 2003, pp. 372-376)."[91]

Simulacrul fericirii creat de scientism şi de ştiinţe trebuie să ştim că îl reduce pe om la o lume strict materială, deci empirică dincolo de care nu mai există nimic. Este vorba de o fericire artificială în care tot ceea ce contează este plăcerea care ne vine de simţuri. Ori ştim că omul este şi spirit (suflet). După cum am spus în ultimii ani ştiinţa ne-a oferit mult şi ceea ce este mai trist este că mari oameni de ştiinţă şi savanţi nu văd în aceste descoperiri ajutorul lui Dumnezeu faţă de noi.

Ştiinţa ajunge să creeze un simulacru al fericirii când devine atee şi necredincioasă fiindcă îi oferă omului iluzia că poate fi fericit şi fără de Dumnezeu. După cum am spus mai sus o viaţă – chiar ştiinţifică – fără de Dumnezeu duce la un simulacru al fericrii, a fericirii adevărate.

Sunt şi oameni de ştiinţă care în ultimii ani s-au trezit din acest miraj al ştiinţei care poate să îi ofere o fericire imediată şi deplină omului. Iată ce spunea în acest sens tot părintele Nicolae Achimescu: „la rândul său, Sir Peter Medawar, un imunolog de la Oxford, căruia i s-a decernat Premiul Nobel pentru Medicină, în cartea sa Limitele ştiinţei analizează felul în care ştiinţa este limitată de natura realităţii. Deşi recunoaşte că ştiinţa este de departe cea mai complexă şi reuşită "întreprindere umană", totuşi el face o distincţie clară între ceea ce el numeşte acele "întrebări transcendente", care, spune el, trebuie lăsate pe seama religiei şi metafizicii, şi întrebările legate de organizarea şi structura universului material (Peter B. Medawar, The Limits of Science, Oxford, 1985, p. 66).

Şi în viziunea lui Gould, "magisteriul ştiinţei" are ca obiect de studiu "domeniul empiric", în vreme ce "magisteriul religiei" are în vedere "chestiunile înţelesului ultim" (R. Dawkins, The God Delusion, p. 56)."[92]

Totuşi trebuie să ştim că ştiinţa de azi a ajuns să fie una care să fie din ce în ce mai scientistă fiindcă oamenii nu vor să îşi asume credinţa în Dumnezeu. Acest climat al simulacrului fericirii scientiste este din ce în ce mai larg. El separă puterea omului de cea a lui Dumnezeu. Aceasta fiindcă sunt mulţi care sunt uimiţi de marile descoperiri ştiinţifice şi de puterea pe care au adus-o ele. Nu trăim într-o lume în care bomba atomică a ajuns să stabilească graniţele dintre naţiuni şi să demarce pe cei puternici de cei slabi? Evident că da.

Nu este deloc surprinzător că mai nou s-a ajuns la crearea unei religii ştiinţifice. Este vorba de scientologie. "Scientologia este un cult religios ezoteric controversat, creat în 1952 de scriitorul american de literatură ştiinţifico-fantastică L. Ron Hubbard (1911–1986) ca o continuare a dianeticii, creată tot de el. Este inclus în categoria religiilor OZN, uneori numit „sectă". Sediul organizaţiei este la Los Angeles.

Scientologia susţine că practicile şi credinţele sale se bazează pe cercetarea ştiinţifică. În realitate, este vorba despre o combinaţie dintre filosofia orientală şi cercetările personale ale lui Hubbard efectuate în mai multe domenii şi informaţiile revelate în urma „audierilor". „Audierea" este examinarea vieţii prezente sau a „vieţii anterioare" a membrilor grupării religioase."[93]

Simulacrul fericirii oferit de scientism sau de scientologie este unul care susţine că omul se poate bucura de această lume prin eforturi şi descoperiri proprii fără să mai fie nevoie de Dumnezeu. Avem televiziuni cu mai multe zeci de canale tv, bolizi de mare viteză, smartphone (celular), sateliţi, internet, computere ultrasofisticate, arme nucleare, cuptoare cu microunde, fast-food-ului etc.

Avem toate aceste lucruri şi prin urmare nu mai avem nevoie de Dumnezeu care poate să stea singur cu îngerii şi sfinţii în cer fiindcă noi suntem cât se poate de fericiţi aici pe pământ cu marile descoperiri din domeniul ştiinţific. Să fie lucrurile chiar aşa? Evident că nu. Aceasta fiindcă sunt din ce în ce mai puţini cei care sunt mulţumitori şi recunoscători lui Dumnezeu pentru toate acestea. Să ne aducem de maxima Sfântului apostol Pavel: „ce ai care să nu fi primit şi dacă ai primit de ce te lauzi ca şi cum nu ai primit?" (1 Corinteni 4, 7).

---

[91] Nicolae Achimescu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/societate/religie-si-stiinta/stiinta-nu-poate-dovedi-inexistenta-lui-dumnezeu-11311.html (accesat pe 20.07.2025).

[92] Idem.

[93] https://ro.wikipedia.org/wiki/Scientologie (accesat pe 01.087.2025).

Iată ce spunea în acest sens gânditoarea Marta Grădinaru: „omul îşi achiziţionează anumite bunuri pentru funcţionalitatea lor, considerând că are nevoie de acele bunuri. În ultima vreme, psihosociologii au constatat că omul nu se mai raportează la produse pentru o comparaţie cu celălalt, ci preferă un consum pentru sine, ceea ce înseamnă o importantă schimbare de valori. Cu alte cuvinte, onoarea este substituită de confort, iar comparaţia de autosuficienţă şi comoditate. Pe de altă parte, rata crescută a şomajului generează o altă frustrare generalizată, respectiv sentimentul inutilităţii şi, implicit, pierderea sau, mai concret, neconştientizarea sensului existenţial. Superficialitatea în relaţiile cu ceilalţi, dar şi ataşarea excesivă, poate inconştientă, faţă de materie, de trebuinţele presupus necesare, determină o raportare greşită în relaţiile interumane şi faţă de sine. Omul ajunge să se identifice, involuntar, cu obiectele pe care le posedă. Devine omul care "are", care "vrea", dar eşuează în dimensiunea corespunzătoare lui "este". Şi astfel ajunge să-şi piardă sensul pentru că uită care este cauza lui.

Din nefericire, omul contemporan păstrează în sânge moştenirea iluministă a unui raţionalism lipsit de spirit, iar acest sânge alimentează inima şi creierul. Poate şi de aceea s-a atins o rată crescută a depresiei; oamenii se îmbolnăvesc tot mai mult de boli nervoase, pentru că, devenind autosuficienţi, nu mai ştim cum să gestionăm situaţiile critice şi omitem existenţa lui Dumnezeu. Iar toate acestea se trag dintr-o anumită dualitate lăuntrică, dintr-un conflict aprins între dispoziţiile interioare şi trup, căci "duhul este osârduitor, dar trupul neputincios" (Mc. 14, 38). Duhul doreşte, în chip natural, după Dumnezeu, iar trupul se pleacă şi trudeşte în cele cu care noi înşine ne-am obişnuit mintea. Hrana spirituală a minţii devine locul de odihnă pentru trup. "Căutaţi mai întâi Împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui, şi toate celelalte se vor adăuga vouă!" (Mt. 6, 33). Dacă nu ne hrănim adecvat sufletul, nu mai trăim în mod integral, ci pur trupesc, iar sufletul riscă să moară."[94]

Doi savanţi discutau într-o zi.

- Crezi că ştiinţa te poate face fericit?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă este un dar al lui Dumnezeu.
- Pentru om?
- Da.
- Dar oamenii de ştiinţă susţin că cred doar ceea ce poate fi dovedit.
- Aşa şi?
- Cum poţi să dovedeşti existenţa lui Dumnezeu?
- Simplu.
- Da?
- Da.
- Păi spune-mi şi mie.
- Ai un ceas la tine?
- Da.
- Dă-mi-l.
- Bine. Uite-l.
- Acest ceas s-a creat singur?
- Nu.
- A fost făcut de un ceasornicar?
- Da.
- Ei bine acum uită la lumea din jurul nostru.
- Bine.
- Există?
- Da.
- Înseamnă că trebuie să aibă şi un Creator.
- Evident.
- Şi cine este Acel creator?

[94] Marta Grădinariu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/societate/religie-si-stiinta/viata-spirituala-si-provocarile-utilitarismului-71714.html (accesat pe 20.07.2025).

- Dumnezeu?
- Da.
- Nu am stat prea bine să mă gândesc la aceste lucruri.
- Rău ai făcut.
- De ce?
- Fiindcă sunt fundamentale.
- Aşa este.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- De mai multe ori ştiinţa a făcut mai multe lucruri reprobabile.
- Adică?
- Ştii că ştiinţa s-a pus de mai multe ori în slujba industriei de război?
- Da.
- Nu este bine.
- De ce?
- Dacă în trecut oamenii se ucideau cu săgeţi şi săbii acum se ucid cu arme nucleare.
- Dar nu este vina ştiinței.
- O să îți spun o întâmplare în acest sens.
- Te rog.
- Care este cea mai strălucită victorie din istoria lumii? l-a întrebat odată un om, pe un vestit general.
- Niciuna! A răspuns generalul.
- Cum aşa? A rostit din nou omul.
- N-avem nici o victorie!
- De ce?
- Aşteptăm una singură: când lumea nu se mai bate.
- De ce?
- Atunci oamenii vor învinge în ei răutatea şi cruzimea, şi aceasta va fi cea mai strălucită victorie.[95]
- Un general care nu este de acord cu războiul.
- Da.
- Greu de crezut.
- Dar totuşi adevărat.
- Aşa este.
- Ştiinţa fără de Dumnezeu îi aduce omului un simulacru al fericirii.
- De ce?
- Fiindcă îl face să creadă că este fericit.
- Dar în realitate nu este?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă la un moment dat îşi dă seama că va părăsii această lume.
- Aşa este.
- Şi acest lucru poate să îl ducă la nebunie.
- De ce?
- Fiindcă nu mai există un Dumnezeu care să asigure viaţa de apoi.
- Nu m-am gândit la aceste lucruri.
- Omul tinde să absolutizeze lucrurile care stau în puterea lui.
- Cum este ştiinţa?
- Da.
- Cred că ai dreptate.
- Ştiinţa poate duce la Dumnezeu.

[95] https://www.scechurch.org/lecturi/2024/11/29/cea-mai-strlucit-victorie (accesat pe 18.07.2025).

- Poate?
- Da.
- Cum?
- Dacă omul rămâne credincios.
- Aşa este.

Despre faptul că în entuziasmul descoperirilor ştiinţifice de mai multe ori omul se depărtează de Dumnezeu şi ajunge să îşi facă un simulacru al fericirii iată ce spunea teologul Florin Caragiu: „adesea, aducând în discuţie problematica descoperirii ştiinţifice, profesorul Florentin s-a raliat convingerii că, înainte de toate, există un spirit al descoperirii, un entuziasm auroral al participării la mister şi la noutate, care au o natură şi o orientare indefinite, aşa cum sunt date în sine, iniţial şi nu numai, ceea ce justifică ideea de serendipitate. Căutăm ceva şi ajungem la altceva. Existenţa iniţială a unei traiectorii bine delimitate a parcursului cercetării, fixarea dinainte a unui scop strict sunt excedate în fiecare moment de câmpul de extensiune foarte vast, aproape fără graniţe, pe care îl generează entuziasmul, atracţia spre adâncimea descoperirii. De aceea, până la un punct, analogia dintre cunoaşterea poetică şi cea ştiinţifică este admisă de psihologi. În acest sens, o afirmaţie de notorietate făcută de Niels Bohr transmitea convingerea că, atunci când vorbim despre atomi, limbajul nu poate fi decât poetic.

Conotaţia, ambiguitatea sunt factori productivi la nivel de cunoaştere, pentru că o aşază sub auspiciile complexităţii, ale adâncimii şi ale "caracterului ascuns" pe care le implică o problemă serioasă de cercetare. Karl Popper arăta, în consecinţă, că reconstrucţia raţională a acestor "procese de producere" (Auslösung) ale cunoştinţei nu este posibilă, pentru că tot acest proces nu poate fi prins după metodele logicii cercetării, el căzând mai degrabă în sarcina unei psihologii empirice. "Punctul de vedere pe care-l adopt (faţă de care rezultatele cercetărilor mele sunt însă independente), că nu există o metodă logică, un demers susceptibil să fie reconstruit raţional, prin care putem descoperi ceva nou, este exprimat deseori spunându-se că orice descoperire ar cuprinde un moment iraţional, ar fi o intuiţie creatoare în sensul lui Bergson; într-un fel asemănător vorbeşte Einstein despre "căutarea acelor legi de cel mai înalt nivel de generalitate, din care poate fi obţinută, prin pură deducţie, o imagine asupra lumii. La aceste legi nu duce nici un drum logic, ci numai o intuiţie bazată pe ceva de genul unei contopiri (Einfühlung) cu obiectele experienţei""3. "Starea sentimentală ce te face apt pentru asemenea acţiuni seamănă cu cea a monahilor sau cu cea a îndrăgostiţilor: efortul zilnic nu provine dintr-o premeditare sau dintr-un program, ci dintr-o nevoie imediată", cu sentimentul unei "religiozităţi cosmice.""[96]

CAPITOLUL 5

NEO-UMANISMUL ŞI ANTROPOCENTISMUL CA SIMULACRE ALE FERICIRII ÎN CARE OMUL IA LOCUL LUI DUMNEZEU ÎN VIAŢA DE ZI CU ZI

Umanismul îşi are originile în Renaşterea italiană. Prin urmare umanismul este "o doctrină care are în centru omul, bunăstarea şi demnitatea lui, încrederea în raţiunea umană."[97] Ei bine din umanism a ajuns să se desprindă neo-umanismul care a început în secolul XIX.

Neo-umanismul din zilele noastre este unul care îl plasează pe om în centrul atenţiei ajungând să uite de Dumnezeu. În acest sens el nu este ceva nou fiindcă şi în antichitatea greacă au existat mai mulţi filosofi care îl vedeau pe om ca fiind unic şi fără egal. Poate cel mai vocal a fost Protagoras din Abdera care spunea că "omul este măsura tuturor lucrurilor."[98]

Umanismul şi neo-umanismul contemporan este unul care susţine omul şi problematicile sale este mai important decât relaţia lui cu Dumnezeu. În acest sens mai toate chestiunile legate de om ajung să fie absolutizate şi devin preocupări tabu.

Neo-umanismul contemporan ajunge să fie unul care să creadă că omul nu este definit de relaţia lui cu Dumnezeu ci mai mult de nevoile inerente ale naturii umane. Iată ce spunea în acest sens Marta Grădinariu: „Lipovetsky preciza că "epoca noastră este martora individualizării eşecului social, toate anchetele arătând că şomajul

[96] Florin Caragiu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/societate/religie-si-stiinta/telos-si-logos-67939.html (accesat pe 20.07.2025).
[97] După Dicţionarul explicativ.
[98] https://ro.wikipedia.org/wiki/Protagoras (accesat pe 02.08.2025).

obsedează în mare măsură orizontul individual, repunând în chestiune identitatea personală şi socială. Astfel, în inima planetei "Bunăstare" creşte sentimentul inutilităţii în lume, de a fi "folosit", apoi "aruncat", de a fi eşuat în toate".

Însă care este sursa din care descinde sentimentul inutilităţii, cu atât mai mult cu cât se corelează direct şi exclusiv cu bunăstarea economică? Una dintre cele mai rezonabile explicaţii o conferă Max Weber în celebra sa operă "Etica protestantă şi spiritul capitalismului", gândită de autor ca o sinergie între practica religioasă şi comportamentul economic. Weber pleacă de la premisa că numai o religie raţionalistă este singura capabilă să se interfereze armonios cu viaţa cotidiană a omului şi bunăstarea promovată de un capitalism autentic. După reforma protestantă, omul se situează mai degrabă în faţa teoriei predestinării, pe de-o parte, şi a incertitudinii vizavi de propria mântuire, de celălaltă parte. Se simţea acut nevoia de a căuta un substitut al Spovedaniei.

S-ar putea spune că mentorii Reformei l-au identificat în cultivarea "încrederii în sine" (în detrimentul lucrării harului) şi a vocaţiei economice. Totodată, Weber considera munca "singura apărare împotriva tentaţiilor, a îndoielilor". Astfel, conform eticii protestante, o stimă de sine precară constituia expresia necredinţei şi presupunea damnarea veşnică a persoanei în cauză."[99]

Neo-umanismul este unul care crede că de exemplu omul nu este definit de credinţa lui religioasă ci mai mult de ale lucruri

- economie,
- antropologie,
- sociologie
- sau istorie.

Neo-umanismul contemporan este unul care şi el ajunge să îl plaseze pe om într-un simulacru al fericirii. De ce? Fiindcă fiind fidel rădăcinilor sale renascentiste ajunge să considere că omul este un fel de fiinţă

- independentă,
- închisă în sine
- şi auto-suficientă.

Evident că acest lucru este fals fiindcă omul este mult mai mult decât simpla materie din care este făcut pe care neo-umanismul ajunge să o divinizeze.

„Termenul de umanism (din latină: humanitas = omenie, umanitate) are două semnificaţii:

Poziţie filozofică care pune omul şi valorile umane mai presus de orice, orientându-se în special asupra omului ca individ. Omul constituie astfel valoarea supremă, este un scop în sine şi nu un mijloc. Umanismul implică un devotament pentru căutarea adevărului şi moralităţii prin mijloace umane, în sprijinul intereselor acestora. Axându-se pe capacitatea de autodeterminare, umanismul respinge validitatea justificărilor transcendentale cum ar fi dependenţa de credinţă, supranaturalul sau textele pretinse a fi revelaţii divine. Umaniştii susţin moralitatea universală bazată pe condiţia umană ca loc comun, sugerând că soluţiile problemelor sociale şi culturale umane nu pot fi provincialiste.

Mişcare spirituală care stă la baza Renaşterii, apărută în Italia în secolul al XIV-lea şi care s-a extins în mod progresiv în Europa apuseană până în secolul al XVII-lea. Ea este marcată de reîntoarcerea la textele antichităţii greco-romane, care servesc ca modele ale modului de viaţă, de gândire şi de creaţie artistică. Umanismul renascentist sublinia superioritatea literaturii latine şi greceşti şi în special valorile ei în materie de morală personală şi publică."[100]

Este adevărat că omul este o fiinţă importantă însă ceea ce trebuie să ştim că Dumnezeu este şi mai important. Ori acest lucru neo-umanismul ajunge să îl ignore. Ceea ce nu vrea el să accepte este că omul fiind o fiinţă relaţionaltă ei bine ajunge să îşi găsească împlinirea numai în relaţia lui cu Dumnezeu.[101]

Neo-umanismul este prin urmare o ideologie care ajunge să îl potenţeze pe om cu credinţa că în acest mod va ajunge să îl facă fericit. Adevărul este că ceea ce realizează neo-umanismul este mai mult un simulacru al fericirii. De ce? Fiindcă după cum am spus neo-umanismul este unul care uită de Dumnezeu.

„Neoumanismul sau Noul Umanism este o doctrină politică de centru-stânga, fondată la finele sec. XX sub influenţa lucrărilor scriitorului şi publicistului argentinian Mario Luis Rodríguez Cobos, zis Silo. Principalele idei şi

[99] Marta Grădinariu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/societate/religie-si-stiinta/viata-spirituala-si-provocarile-utilitarismului-71714.html (accesat pe 20.07.2025).

[100] https://ro.wikipedia.org/wiki/Umanism (accesat pe 20.07.2025).

[101] A se vedea Simeon Kraiopoulos, *Eu și cel de lângă mine. Relațiile inter-personale ale creștinului* (Bucureşti, 2001).

valori pentru care pledează neoumanismul sunt: solidaritatea, non-violenţa şi non-discriminarea. Neoumanismul este o extensie a umanismului şi promovează dragostea pentru toate fiinţele şi obiectele însufleţite şi neînsufleţite, pe lângă grija faţă de fiinţele umane avându-se în vedere protecţia mediului. Se pronunţă împotriva globalizării şi neoliberalismului, care ar conduce la dezumanizarea individului şi a societăţii. Mai multe formaţiuni politice minore din America Latină şi din Europa s-au declarat promotoare ale unor programe de esenţă neoumanistă, majoritatea dintre ele făcând parte din Internaţionala Umanistă."[102]

Neo-umanismul contemporan este unul care ne plasează într-un simulacru al fericirii prin faptul că ne spune că tot ceea ce avem nevoie este de propriile noile nevoi. Dincolo de acestea nimic nu este mai este important şi semnificativ. Sunt mai mulţi care împărtăşesc mai multe concepţii de viaţă neo-umaniste şi în acest sens ajung să fie consideraţi ca adevărate modele de viaţă. Ştim în acest sens că există mai multe partide şi formaţiuni politice care se denumesc pe sine ca fiind umaniste. Acesta fiindcă am putut vedea că umanismul şi neo-umanismul a ajuns să intre şi în viaţa politică a omului.[103]

„Neoumanismul este o expansiune a Umanismului, care a evoluat timp de multe secole. Mişcarea Umanistă a dat naştere unei abordări progresive bazată pe drepturile umane, indiferent de vârstă, sex, etnie, sau abilităţi. In Vest, putem găsi rădăcinile acestei gândiri in vechea filosofia greacă, in perioada de Renaştere şi în perioada de „Iluminism" în mijlocul secolului 18. Unul dintre cele mai recente exemple este Convenţia ONU pentru Drepturile Copilului, care stă la baza de abordări prezente în educaţia timpurie şi care reprezintă o evoluţie socio-morala importanta a umanităţii. În urma acestui proces de dezvoltare a conştiinţei umane, în mod natural evoluam spre o conştiinţă care include drepturile egale pentru toate fiinţele incluzând chiar şi natura. Pe toate acestea se bazează conceptul Neoumanism – o conştiinţă ecologică bazată pe iubire, respect şi preţuire a întregii creaţii înţeleasă ca un sistem familial. Pentru succesul unei filosofii, ea trebuie sa fie bazata în adevăr. Adevărul este ca omenirea nu este singura pe pământ, nici separată şi nici deasupra celelalte entitaţi. Aşadar, Umanismul nu va putea rezolva în complet problemele din lume. Noi ne cuplam cu totul din lumea aceasta, aşa şi viitorul nostru. Neoumanismul recunoaşte acest adevăr, şi caută să educe o generaţie de copii cu aceasta realizare la mijloc."[104]

Este adevărat prin urmare că sunt mai mulţi neo-umanişti care îşi dau seama de limitele umanismului dar ei nu încearcă să ajungi în acest mod de ajutorul lui Dumnezeu ci se mulţumesc cu o stare de fapt care ar putea fi uşor împlinită de o relaţie şi o legătură sinceră cu Dumnezeu.

Neo-umanismul prin urmare este o realitate care ajunge să îl plaseze pe adeptul lui într-un simulacru al fericirii. Sunt mulţi care vorbesc cu un sentiment de adevărată religiozitate de

- drepturile omului,
- nevoile omului,
- statutul omului
- sau interesele omului.

Ei cred că punând accentul pe om ei bine vor ajunge să fie fericiţi. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că orice ideologie are în spatele ei nevoie omului de a fi fericit. Ceea ce se poate vedea este că ideologia neo-umanistă în nici un fel nu ne face fericiţi şi nici nu se dă o stare de împlinire. Este mai mult o fericire aparentă care se poate spune că este un simulacru al fericirii. De ce? Fiindcă neo-umanismul din zilele noastre nu mai priveşte în sus la cer ci doar pe pământ crezând că tot ceea ce contează este

- bunăstarea,
- luxul,
- gratificarea materialistă a sinelui,
- instinctul biologic
- şi nevoile carnale.

Neo-umanistul în nici un fel nu este un om fericit ci a ajuns să îşi facă singur un simulacru al fericirii din propria lui fiinţă şi natură.

[102] https://ro.wikipedia.org/wiki/Neoumanism (accesat pe 20.07.2025).
[103] A se vedea Cornelia Comorovski, *Literatura umanismului și renașterii* (Editura Albatros, 1972).
[104] https://neoumanism.org/introducere-in-filozofia-neoumanista/ (accesat pe 20.07.2025).

Neo-umaniştii sunt unii care susţin că din moment ce Dumnezeu nu poate să fie văzut ei bine El trebuie să fie ingorat şi ceea ce trebuie să ne concentrăm este pe concret şi omul este o fiinţă concretă.

„În momentul de faţă există o realizare a faptului că materialismul şi consumerismul nostru are un impact negativ sever asupra biosferei noastre, ducând spre încălzire globală, dispariţia diferitelor specii, poluare industrială, etc. Din această cauză creşterea conştientizării « Neoumaniste » nu este doar pentru idealişti ci o necesitate practică pentru echilibrarea ecosistemului. Reprezintă o schimbare profundă de paradigmă, care se poate realiza mult mai uşor în copilărie, moment în care copiii deja se simt în armonie şi conexiune cu lumea înconjurătoare. În educaţia Neoumanistă, această legătură este hrănită şi protejată, în vederea păstrării abilităţii de a rămâne autentici, cultivând un caracter puternic bazat pe empatie şi moralitate.

Dacă cineva primeşte fundamentele educaţiei în perioada de formare, aceasta îl va ghida şi în cele mai mari încercări şi necazuri din viaţă. Un bambus, atunci când este verde poate fi modelat sau deformat în orice mod dorit."[105]

Un umanist discuta cu un preot ortodox.

- Ce este eronat cu ideologia umanistă părinte?
- Ţine mai mult de latura materială a omului.
- Şi ce este eronat cu acest lucru?
- O să îţi spun.
- Vă rog.
- Pretinde că îl poate face fericit pe om dar în realitate îi oferă omului o iluzie a fericirii. Un simulacru al fericirii.
- Cum?
- Nu tot ceea ce credem noi că este bun este şi în realitate.
- În ce sens?
- O să îţi spun o pildă.
- Vă rog.
- Pentru a treia oară tânărul cădea la concursul trienal. Îl tot urmărea ghinionul în vreme ce alţi învăţăcei, mai puţin înzestraţi şi mai puţin învăţaţi, aveau mai mult noroc. Plin de tristeţe el a plecat din capitală, înapoi spre satul natal, cu bocceaua în vârf de băţ.
- Înţeleg.
- Surprins de furtună în munţi s-a adăpostit într-o peşteră, care era locuinţa unui bătrân şi înţelept călugăr.
- Şi?
- Pustnicul l-a poftit să şadă pe singura „mobilă" din peşteră, un pat neted de piatră.
- Păi da.
- Trăgând cu coada ochiului la oala cu porumb, care fierbea, l-a întrebat cu bunătate pe tânăr, ce drum mai are de străbătut.
- Evident.
- Acesta i-a povestit despre eşecul său, despre dorinţa de a nu se da bătut, despre speranţele şi ambiţiile sale.
- Frumos.
- Pustnicul l-a ascultat în tăcere, apoi l-a îndemnat să se lungească pe pat, să se odihnească, înainte de a-şi continua călătoria.
- După trei ani, tânărul a primit titlul de prim învăţat al împărăţiei. A cunoscut îndată gloria.
- Uau.
- Mai întâi şirul de serbări de neuitat: numele său proclamat de un crainic prin portavoce înaintea mulţimii adunate, apoi înmânarea solemnă a costumului de curte de către marele şambelan, procesiunea prin capitală, călare pe un cal alb, apoi până în satul natal, unde timp de câteva zile, serbările şi ospeţele s-au ţinut lanţ.
- Păi da.
- Şi-a luat apoi în primire înaltele îndatoriri publice, a urmat căsătoria cu cea mai frumoasă dintre ficele împăratului.
- Uimitor.

[105] https://neoumanism.org/introducere-in-filozofia-neoumanista/ (accesat pe 20.07.2025).

- Apoi, după câţiva ani, i s-au născut fii frumoşi şi a fost înălţat la rangul de prim-ministru.
- nu se poate.
- A ajuns pe culmea gloriei şi bogăţiei, din care s-a înfruptat timp de cincisprezece ani.
- Îmi dau seama.
- A urmat o năvălire a barbarilor. Primele bătălii au fost un dezastru pentru împărat.
- nu se poate.
- Chemat să preia comanda oştirii, a izbutit să-i respingă pe năvălitori, după care le-a cotropit ţinuturile şi l-a ucis pe regele lor.
- Vai de mine.
- Farmecul sălbatic, al reginei barbare l-a cucerit şi l-a subjugat.
- Înţeleg.
- Mânat de patima nestăvilită, a uitat cu totul de soţie, de cămin, de datoria către rege şi ţară. Zadarnic l-a chemat regele înapoi. În cele din urmă regele său, s-a văzut nevoit să trimită oaste împotriva lui.
- Păi da.
- Dar el s-a răzvrătit, a vrut să se împotrivească prin luptă, iar căpitanii săi l-au trădat şi l-au dat pe mâna împăratului.
- Evident.
- Cu toate rugăminţile soţiei sale, împăratul l-a condamnat la moarte.
- Vai de mine.
- În noaptea de dinaintea osândei întreaga viaţă i s-a perindat prin faţa ochilor: copilăria săracă, truda de învăţăcel, ascensiunea fulgerătoare, fericirea, patima îmbătătoare, rătăcirea şi prăbuşirea neaştepată.
- Şi?
- Tânărul a deschis ochii. Se afla în peşteră, culcat pe patul neted de piatră.
- A fost doar o vedenie?
- Da. Lângă el ghemuit, bătrânul îşi mesteca încet fiertura. Doar zgomotul uşor al lingurii lovind fundul oalei, abia mai desluşit decât cântecul focului, tulbura liniştea muntelui. Ploaia încetase.
- Tinere, lung vis ai mai avut, dar fiertura mea nu-i încă gata. Mai îngăduie-mi o clipă şi apoi fă-mi bucuria să împarţi cu mine această cină săracă.[106]
- Şi care este morala poveştii?
- Că de multe ori ceea ce credem noi că este bine pentru noi nu este?
- Da.
- Şi credeţi că neo-umanismul este un astfel de lucru?
- Uite cum este.
- Anume?
- Este bine să fi preocupat de natura umană.
- Cum face neo-umanismul?
- Da.
- Dar?
- Nu trebuie să te rezumi numai la ea.
- Dar la mai ce?
- La legătura şi relaţia cu Dumnezeu.
- Aşa este.
- Neo-umanismul pretinde că îl poate fericit pe om numai prin om fără să îl mai lege pe om de Dumnezeu.
- Şi nu este bine?
- Nu.
- De ce?
- Îl face pe o să intre într-un simulacru al fericirii.
- De ce?
- Fiindcă omul are nevoie de Dumnezeul său.

[106] https://www.scechurch.org/lecturi/2024/3/27/visul (accesat pe 18.07.2025).

- Credeți?
- Da.

Iată ce ne spunea teologul Augustin Păunoiu despre activitățile neo-umaniștior din zilele noastre: „cum vine toamna şi începe un nou an şcolar, brusc, în cei de la Asociaţia Secular-Umanistă din România (ASUR) se trezeşte simţul "apărării drepturilor" copiilor de a rămâne needucaţi şi chiar ignoranţi în materie de religie.

Dacă anul trecut au postat în mai multe oraşe din ţară şi mai ales în Bucureşti panouri publicitare împotriva studierii religiei în şcoală, acum, în numele grijii "umaniste" faţă de elevi s-au gândit că incriminarea manualelor de religie este cea mai bună găselniţă pentru scopul lor, scoaterea orei de religie din aria curriculară.

Sub masca protejării copiilor faţă de "teroarea" şi "agresiunea psihică" pe care, chipurile, le naşte parcurgerea materiei sistematizate în respectivele manuale, se ascunde însă dorinţa unora de a ne întoarce la perioada comunistă, când statul era declarat ateu, religia interzisă, Biserica era marginalizată şi i se punea pumnul în gură pentru a nu propovădui mesajul Evangheliei lui Hristos.

Stând drept şi judecând corect, când a terorizat bunătatea pe cineva? Când a exclus blândeţea pe vreun om, când au făcut rău curajul, cumpătarea, iubirea şi iertarea?

Cu ele vine în faţă învăţătura Bisericii, pe acestea le propune şi prin şcoală sufletelor tuturor. Nu ne obligă să le alegem, nu ne forţează să le îmbrăţişăm dacă nu o voim. În schimb, cei de la ASUR vin şi, în numele libertăţii de gândire, impun cu sila poziţia lor unei societăţi întregi. Cu alte cuvinte, împotriva părinţilor care sunt de acord cu religia în şcoală, în ciuda influenţei pozitive semnalate chiar de beneficiarii orei de religie, copiii, cei din ASUR se încăpăţânează în lupta lor surdă pentru descreştinare să înveţe ei pe ceilalţi ce e bine şi ce nu."[107]

Se poate vedea aici că doctrinele umaniste sunt unele care deşi nu o spun direct în cele din urmă ajung să militeze împotriva religiei. De ce? Fiindcă umanismul şi neo-umanismul sunt doctrine care nu au duhul lui Dumnezeu în ele. Ele cred în onoarea şi drepturile omului. Se poate spune că îl duc pe om pe o cale satanică de viaţă. Aceasta fiindcă ştim că diavolul este unul care ne face să fim unii care să nu mai avem de a face nimic cu Dumnezeu.

La fel de bine în lumea contemporană ei bine neo-umanismul se manifestă ca un antropocentrism în care tot ceea ce contează este omul şi nevoile lui, mai ales cele biologice.[108]

Iată ce spunea în acest sens teologul Augustin Păunoiu: „trăim vremuri tulburi, când albului i se spune negru şi negrului alb. Nu e de ajuns că suntem atât de divizaţi, că limita manifestării libertăţii personale în public a depăşit de mult graniţa bunului-simţ, că valorile morale sunt considerate de unii ca prăfuite şi nedemne de luat în seamă.

Nu. Pentru că atât timp cât se vorbeşte în şcoală de Dumnezeu şi de Hristos, de sfinţi şi de cruce, de icoane şi de Maica Domnului, de virtute şi păcat, cei din ASUR, care din păcate nu fac public numărul lor, ca să ştim ce reprezentativitate au la nivel naţional, se simt lezaţi. E problema lor. Dacă ASUR în numele "umanismului" sufocă dreptul majorităţii la educaţie creştină, e uimitor totuşi faptul că, în programul lor, nu vom regăsi niciodată, în nici un loc, o cât de firavă luare de poziţie împotriva amplorii pornografiei pe internet şi în spaţiul public, împotriva consumului de droguri, a violenţei juvenile şi a altor rele contemporane.

Am ascultat cu atenţie "argumentele" cu care pleda preşedintele ASUR pe un post de televiziune pentru renunţarea la religie în şcoală. Se invoca ideea statului laic, stat care nu este însă ateu, ci unul care asigură, echidistant, tuturor persoanelor care îl alcătuiesc dreptul la educaţie, din care cea religioasă constituie o componentă importantă. Întorcându-ne în istorie, rămân memorabile cuvintele rostite de împăratul Napoleon al Franţei, care, într-un consiliu de stat, în momentele următoare Revoluţiei Franceze a zis: "Văd în religie misterul societăţii. Susţin că el este acolo întreg şi că preceptele şi învăţătura Evangheliei fac societatea să înflorească şi civilizaţia adevărată să prospere".

Chiar dacă Napoleon nu vorbea dintr-o convingere religioasă - şi se ştie că el nu a fost un spirit religios -, totuşi cuvintele lui nu încetează să fie semnificative şi să exprime un adevăr fundamental. Religia nu dăunează nimănui. Ba dimpotrivă."[109]

Este evident că neo-umanismul este unul care nu o spune dar de cele mai multe ori ajunge de sfârşeşte în

- ateism
- şi necredinţă.

---

[107] Augustin Păunoiu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/umanismul-fara-hristos-e-unul-impotriva-oamenilor-74086.html (accesat pe 20.07.2025).

[108] https://ro.wikipedia.org/wiki/Antropocentrism (accesat pe 02.08.2025).

[109] Augustin Păunoiu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/umanismul-fara-hristos-e-unul-impotriva-oamenilor-74086.html (accesat pe 20.07.2025).

A ajunge să crezi că tot ceea ce contează pentru noi este omul şi problemele lui existenţiale ajunge să ne plaseze într-un simulacru ale fericirii. Este vorba de un simulacru în care relaţia şi legătura omului cu Dumnezeu nu este mai este importantă şi nici definitorie. Aceasta fiindcă se consideră că Dumnezeu este

- irelevant,
- fără importanţă
- şi nesemnificativ

pentru problemele reale ale omului. Este adevărat că sunt şi forme de umanism în care rolul lui Dumnezeu nu este negat dar aici vom vorbii mai mult de tendinţele generice ale neo-umanismului de azi.[110]

Forme de umanism au fost găsite şi în Bizanţ. Iată ce spunea în acest sens teologul Cristian Gagu: „umanismul bizantin constituie un subiect pe cât de interesant, pe atât de controversat pentru cercetători. Opiniile acestora diferă începând de la existenţa sau nu a acestui fenomen în Imperiul Bizantin şi încheind cu perioada şi personalitatea de numele căreia poate fi legat începutul umanismului în Bizanţ. Există deosebiri chiar şi cu privire la înţelegerea conceptului "umanism" în general. Prin urmare, având în vedere evoluţia în timp a acestui concept şi faptul că suntem tentaţi să evaluăm umanismul bizantin prin prisma înţelesului actual al termenului, este deosebit de important să cunoaştem când anume a apărut acest termen în documente şi ce denumea atunci când a început să fie folosit pentru prima dată.

Acest cuvânt, sub forma "umanistă", este de origine italiană şi, potrivit lui V. Rossi, "nu a apărut în scrierile în latină până în a doua jumătate a secolului al XV-lea", deşi "pionierii acestei noi şi veritabile renaşteri a studiilor clasice revin la eleganta frază ciceroniană şi numesc studiile lor studia humanitatis, adică acele studii care tind să integreze şi să perfecţioneze mintea umană" încă de la sfârşitul secolului al XIV-lea."[111]

Umanismul prin urmare a ajuns să fie unul care să îşi răspândească tentaculele din ce în ce mai mult şi a ajuns să facă foarte multe victime fiindcă după cum am spus agenda lui nu este una religioasă.

Neo-umanistul este unul care trăieşte într-un simulacru al fericirii fiindcă ajunge să creadă că problemele lui existenţiale sau sociale şi le poate rezolva singur fără nevoia religiei. Neo-umanistul ajunge să îşi creeze un simulacru al propriei fericiri care este format din mai multe lucruri:

- ştiinţă,
- artă,
- cultură
- sau civilizaţie.

Iată ce spunea în acest sens tot teologul Cristian Gagu: „primele scrieri în care apare termenul "umanist" datează însă abia din secolul al XVI-lea şi sunt de altfel, după cum mărturiseşte A. Campana, cel ce a publicat un studiu foarte bine documentat despre originea acestui cuvânt, extrem de rare, acesta descoperind doar nouă scrieri de secol XVI în care apare cuvântul "umanist". Din aceste scrieri reiese că în înţelesul său original termenul "umanist" desemna o persoană ce funcţiona ca profesor public sau particular de literatură clasică. Acestui prim înţeles i s-a adăugat un al doilea, anume cel de învăţat care studiază cultura clasică fără a fi în mod necesar şi profesor. Cu timpul, termenul a mai căpătat şi un al treilea înţeles, cel de student în disciplinele umaniste.

În limba franceză termenul "umanist" a intrat abia în secolul al XVI-lea, având în linii generale aceleaşi înţelesuri ca şi în italiană. În ale sale Essais, publicate de Montaigne în 1588, dintr-un text în care teologia apare în opoziţie cu gramatica, retorica şi logica, reiese că umanist era considerat a fi cel ce se dedicase studiului celor trei discipline, iar în Dicţionarul lui Furetière, editat în 1727, umanist era profesorul care preda cele trei discipline. În Grande Encyclopédie sunt numiţi umanişti "învăţaţii care s-au consacrat studiului Antichităţii, admiraţiei capodoperelor greceşti şi romane, îndrăgostiţi de frumuseţea limbajului şi de eleganţa formei"."[112]

Nu greşim dacă spunem că rădăcinile neo-umanismului sunt unele care pot să fie găsite în păgânismul antic. De ce? Fiindcă am spus că umanismul a început în Renaşterea italiană. Ei bine Renaşterea italiană tot ceea ce a voit a fost să renască erosul şi magie păgână. Aceasta fiindcă s-a considerat că creştinsimul ortodox a ajuns să aducă un fel de întuneric spiritual şi material mai ales în Evul Mediu.

---

[110] A se vedea Panayotis Nellas, *Ortodoxia: divino-umanism în acţiune* (Sibiu, 2013).

[111]Cristian Gagu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/documentar/umanismul-in-bizant-si-occident-9829.html (accesat pe 20.07.2025).

[112] Idem.

Trebuie să ne dăm seama că există o puternică legătură spirituală dintre neo-umanismul zilelor noastre şi păgânismul antic fiindcă au izvoare comune deşi diferă ca timp istoric.[113]

Neo-umanismul contemporan este un simulacru al fericirii fiindcă după cum am spus ajunge să în reducă pe om numai la ceea ce este pământesc şi neagă faptul că legătura cu Dumnezeu îl poate face fericit. Omul devine astfel o fiinţă cu multe

- puteri,
- prerogative
- şi atribuţii

care îi pot crea simulacrul şi iluzia că nu mai are nevoie de Dumnezeu.[114]

După cum am spus rădăcini antropocentrice cale umanismului şi mai ales a umanismului secular merg prin Renaştere la păgânismul antic. Iată ce spunea în acest sens tot teologul Cristian Gagu: „evoluţia celor doi termeni, umanist şi umanism, în decursul timpului, firească de altfel, a făcut ca aceştia să-şi piardă înţelesul primar şi să definească un erudit care a jucat un rol în renaşterea culturii clasice în timpul Renaşterii, cel dintâi, şi aspectul literar al acestei renaşteri, cel de-al doilea.

Renaudet şi P.O. Kristeller, asemenea lui Campana, leagă umanismul de mişcarea Renaşterii italiene. Renaudet afirmă că "dacă umanismul se rezumă la efortul de a reînvia gândirea antică, ştiinţa antică, cultura antică, de a îmbogăţi, cu ajutorul culturii antice, universul intelectual şi moral în care a trăit până atunci creştinătatea occidentală, umanismul se confundă cu spiritul Renaşterii; este chiar spiritul Renaşterii". La rându-i, Kristeller consideră umanismul ca fiind noua filosofie a Renaşterii, care a apărut în opoziţie cu scolasticismul (aristotelismul), vechea filosofie a Evului Mediu, şi-l defineşte drept "tendinţa generală de a acorda cea mai mare importanţă studiilor clasice şi de a considera antichitatea clasică drept standardul obişnuit şi modelul după care trebuie să se ghideze toate activităţile culturale".

Opinie separată face Èmile Faguet care afirmă, dimpotrivă, că "umanismul nu înseamnă Renaşterea. Renaşterea înseamnă învierea ideilor antice, umanismul înseamnă gustul pentru arta antică… înseamnă preocuparea pentru a cunoaşte bine şi a imita bine marii literaţi ai secolelor trecute. Este, dacă vreţi, alexandrinismul".”[115]

Este adevărat că au fost şi lucruri bune în antichitate însă trebuie să ştim că antichitatea a fost una care a avut un puternic duh păgân. După cum spunea istoricul religiilor Ioan Petru Culianu

- erosul
- şi magia

au fost amplu practicate de primii umanişti. În acest sens nume umaniste ca

- Marsilio Ficino,
- Giordano Bruno
- sau Cornelius Agrippa

au fost unii care au practicat magia.

Umanismul secular se dovedeşte o simulacru al fericirii care îl face pe om să se creadă atotputernic în mica lui lume antropocentrică. El nu mai are nevoie de Dumnezeu fiindcă oricum Dumnezeu nu înţelege şi nici rezolva problemele cu care se confruntă el.

Tot teologul Cristan Gagu spunea în acest sens: „se observă că Faguet face o deosebire între ideile antichităţii clasice, a căror reactualizare o pune pe seama Renaşterii, şi gustul pentru arta Antichităţii, înţelegând prin artă nu numai pe cea plastică, ci şi arta de a cuvânta şi de a expune în scris ideile, retorica adică, pe care îl pune pe seama umanismului. Este o diferenţă între fondul culturii antichităţii clasice şi forma în care erau turnate aceste idei în scris sau în vorbire, între filosofia şi retorica culturii antice. Umanismul este redus deci doar la imitarea formelor, a modelelor şi a canoanelor retoricii.

Din cele expuse până aici cu privire la înţelesul celor doi termeni, "umanist" şi "umanism", reiese cu claritate un prim sens esenţial al acestor noţiuni, cel literar. Sensului literar i se adaugă cel etic, axat pe om şi pe devenirea personalităţii umane. E. Renan definea umanismul din această perspectivă drept "cultul a tot ceea ce aparţine omului,

[113] A se vedea Ioan Petru Culianu, *1484. Eros şi magie în Renaştere* (Iaşi, 2003).

[114] https://ro.wikipedia.org/wiki/Umanism_secular (accesat pe 02.08.2025).

[115] Cristian Gagu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/documentar/umanismul-in-bizant-si-occident-9829.html (accesat pe 20.07.2025).

viaţa întreagă sanctificată şi înălţată la o valoare morală", iar F. Brunetière este şi mai precis, afirmând că umanismul este "omul devenit măsura tuturor lucrurilor".

Umanismul etic, fundamentat deci pe interesul profund al omului faţă de sine însuşi şi de creşterea şi dezvoltarea personalităţii sale, a operat o schimbare fundamentală în gândirea occidentală, înlocuindu-l pe Hristos cu omul. Substituirea hristocentrismului cu antropocentrismul a condus mai întâi la individualism şi, în cele din urmă, la secularizarea modului de a gândi în toate domeniile de activitate. Pentru promovarea acestor concepte, umaniştii din Apusul Europei, în special cei italieni, au căutat şi au găsit sprijin, modele şi idei în literatura Antichităţii."[116]

Un creştin ortodox discuta cu un umanist secularist.

- Şi ce de nu sunteţi de acord voi creştinii ortodocşi cu umanismul secular?
- Fiindcă este un simulacru al fericirii.
- Simulacru al fericirii?
- Da.
- Ce termeni pretenţioşi foloseşti.
- Nu ştii ce este un simulacru?
- Ba da. Este ceva falsificat, neautentic sau înşelător.
- Vezi că ştii?
- Şi de ce este umanismul secular un simulacru al fericirii?
- Fiindcă oferă iluzia că îl face fericit pe om.
- Chiar îl face fericit pe om.
- Asta crezi tu.
- Eu mă consider fericit.
- O minciună nu te poate face fericit.
- Dar umanismul secular nu este o minciună.
- Cum să nu fie o minciună?
- Dovedeşte.
- Nu susţine umanismul că omul este centrul existenţei?
- Da.
- Şi în acest sens nu el este pe primul loc?
- Da.
- Şi Dumnezeu pe locul doi?
- Da.
- Şi nu este acest lucru eronat?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă Dumnezeu nu prea vorbeşte cu omul.
- Câte pagini are Biblia.
- Mai mult de 1000 de pagini.
- Biblia este cuvântul lui Dumnezeu.
- Asta spui tu.
- Înseamnă că tu eşti ateu.
- Nu sunt.
- Dacă nu crezi că Biblia este cuvântul lui Dumnezeu ce ai putea să fi?
- Un umanist secular.
- Dumnezeu a vorbit omului dar atunci când a considerat el că este nevoie.
- Înţeleg.
- Umanismul secular este un simulacru al fericirii.
- De ce?
- Fiindcă o fericire adevărată poate să vină numai din comuniunea cu Dumnezeu.
- Crezi?

[116] Idem.

- Da.
- Şi atunci cum rămâne cu restul de fericiri?
- Sunt simulacre ale fericirii adevărate.
- Nu ştiu ce să spun.
- O să îţi spun o poveste în acest sens.
- Te rog.
- „Un ţăran şi-a pierdut sapa.
- Şi?
- Gândea că i-a furat-o vecinul lui, aşa că a început să-l urmărească.
- Păi da.
- După felul cum mergea, după felul cum vorbea, i se părea că el nu este ca toţi ceilalţi oameni.
- Adică?
- Într-un cuvânt, era convins că acesta este hoţul.
- Păi da.
- Mai târziu şi-a găsit sapa, pe care o uitase la câmp.
- Şi?
- A doua zi s-a întâlnit din nou cu vecinul şi, observând cu atenţie felul cum mergea şi cum vorbea, nu i s-a mai părut că el ar fi hoţul.[117]
- Şi care este morala întâmplării?
- De multe ori ni se pare că deţinem fericirea.
- Dar nu este aşa?
- Nu.
- De ce?
- Trăim cu un simulacru al ei.
- Şi când ne dăm seama că trăim un simulacru al fericiri?
- Când ne dăm seama că suntem departe de Dumnezeu.
- Se poate?
- Da.
- Eu nu credeam aşa.
- Sunt mulţi care cred că pot să fie fericiţi şi fără de Dumnezeu.
- Şi nu este aşa?
- Nu.
- De ce?
- Pentru ca o fericire să fie autentică ea trebuie să fie legată de Dumnezeu.
- Nu se poate altcumva?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă aşa a fost lăsat de Dumnezeu.
- Deci Dumnezeu ne vrea legaţi de el?
- Da.
- Adică în comuniune cu El?
- Da.
- Nu ştiam.
- Ştii acum.
- Eu mă simţeam destul de fericit în cadrul umanismului secular.
- Nu avea să fie de lungă durată.
- De ce?
- Fiindcă umanismul secular nu merge după legea lui Dumnezeu.

[117] https://www.scechurch.org/lecturi/2023/5/29/bnuiala-nedreapt (accesat pe 18.07.2025).

- Acest lucru este adevărat.
- Mă bucur că eşti de acord.

Este adevărat că urma el umanismului se găsesc şi în Bizanţul ortodox însă nu prea mult: „în Bizanţul ortodox viaţa culturală a fost, de-a lungul timpului, sensibil diferită faţă de cea din Apus, prin urmare, reperele amintite mai sus pentru umanismul apusean nu sunt general valabile pentru cel bizantin, la fel de diferită fiind, de altfel, şi abordarea mişcării umaniste bizantine de către cercetătorii occidentali şi cei răsăriteni.

Pe de o parte, H. Hunger se întreabă chiar dacă putem vorbi despre existenţa unui umanism bizantin, de vreme ce "la Bizanţ legătura cu rădăcinile culturii antice nu s-a pierdut niciodată", astfel încât, urmare a acestei neîntrerupte prezenţe a Antichităţii în cele mai diferite aspecte ale ei în cultura bizantină, "lipsea premisa necesară pentru apariţia unui umanism, rodnica distanţă faţă de modelul antic".

Dincolo de problema existenţei umanismului bizantin, o altă chestiune importantă este cea a perioadei de început a acestui umanism, dacă el a existat în realitate. Deşi R. Meister afirmă că umanismul şi Renaşterea trebuie raportate numai la perioada secolelor XIV-XVI, H. Hunger se întreabă, referitor la cultura bizantină, dacă este îngăduit să se vorbească de "mai multe valuri de umanism". P. Lemerle chiar susţine existenţa a două valuri de umanism bizantin, primul manifestându-se înainte de cruciade, începând cu secolul al X-lea, şi cel de-al doilea, în epoca Paleologilor."[118]

CAPITOLUL 6

ÎMPĂTIMIREA CA SIMULACRU AL FERICRII ÎN CARE TOT CEEA CE CONTEAZĂ ESTE SATISFACEREA POFTELOR CARNALE

Împătimirea este un lucru care se bazează pe plăcerea pătimaşă. Aceasta fiindcă este bine să ne dăm seama că plăcerea este un lucru care defineşte orice stare de împătimire. Împătimirea este un lucru care se produce gradual şi în spatele căruia – după cum ne spun sfinţii părinţi creştin ortodocşi – se ascund demoni. Totuşi împătimirea nu este un lucru care se face fără de libertate. Aceasta fiindcă omul poate opta între pofta şi plăcerea pătimaşă şi virtute.[119]

Iată ce spunea Sfântul Teofan Zăvorâtul în acest sens: "priviţi în adâncime şi veţi vedea un prizonier legat de mâini şi de picioare, împins de colo-colo fără voia lui, pradă autoamăgirii, închipuindu-şi însă că se bucură de toată libertatea. Lanţurile prizonierului sunt atracţiile faţă de diferite persoane şi lucruri din jurul său, de care ne este greu să ne desprindem de bunăvoie şi ne doare despărţirea, când ni le iau alţii. La fel cum un peşte prins în undiţă mai înoată încă, dar în nici un caz nu mai departe de cât îi permite aţa, sau la fel cum o pasăre închisă în colivie zboară şi umblă, dar în nici un caz dincolo de pereţii coliviei – tot aşa, pasiunile îi lasă sufletului o anumită libertate de acţiune după voia lui, câtă vreme nu se atinge de obiectul pasiunii. Dar, când vine vorba de acesta, sufletul îşi iese cu totul din frâu. Cu cât avem mai multe pasiuni, cu atât mai îngust ne este spaţiul de libertate. Dar se întâmplă ca unii să fie cu totul legaţi, încât să nu fie în stare să facă nici o mişcare într-o direcţie fără să-şi pricinuiască durere dintr-alta. La fel ca acela care, mergând prin pădure, s-a încâlcit cu mâinile şi picioarele şi cu hainele într-o iarbă lipicioasă: oricum şi-ar mişca vreun umăr, se simte legat, întocmai se simte cel ce se lasă atras de multe lucruri create. Notaţi aceasta ca pe a treia trăsătură a stării noastre lăuntrice: împătimirea. Trăsătura sfinţilor opusă acesteia este desprinderea de toate, libertatea inimii, independenţa lăuntrică. Între acestea două se află strădania de eliberare a inimii de pasiuni."[120]

Este adevărat că împătimirea este profund legată de o concepţie hedonistă a vieţii fiindcă este bine să ştim că motorul ei principal este plăcerea pătimaşă. Ceea ce trebuie să ne dăm seama este că totuşi împătimirea se leagă mai mult de un narcisism mascat. De ce? Fiindcă de cele mai multe ori

- originea
- începutul

patimii este iubirea iraţională de sine.

---

[118] Cristian Gagu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/documentar/umanismul-in-bizant-si-occident-9829.html (accesat pe 20.07.2025).

[119] A se vedea Andrei Andreicuţ, *Dinamica despătimirii* (Alba Iulia, 2001).

[120] Sfântul Teofan Zăvorâtul, Viaţa lăuntrică, Editura Sophia, 2011, p. 169 apud https://doxologia.ro/cu-cat-avem-mai-multe-pasiuni-cu-atat-mai-ingust-ne-este-spatiul-de-libertate (accesat pe 20.07.2025).

Pătimaşii sunt unii care nu spun dar ceea ce are loc în ei este o părăsire a iubirii sincere de Dumnezeu şi o întoarcere pe sine. Acest lucru ajunge să creeze în pătimaş un simulacru al fericirii. Aceasta fiindcă el crede că din moment ce Dumnezeu este sus în cer cu îngerii şi sfinţii, ei bine acum poate să se desfete cu plăcerile patimilor la nesfârşit.

Sfântul Paisie Aghioritul spunea cât se poate de clar că patimile vin de la diavol: „omul, dacă dă drepturi ispititorului, este stăpânit de patimi. Ceea ce vrea Dumnezeu, lucru care este şi spre folosul tău, este să arunci în mutra diavolului toate patimile. Adică să întorci împotriva lui mânia, invidia etc. Sau mai bine ar fi să-ţi vinzi patimile lui aghiuţă şi cu banii pe care îi iei de la el să-ţi cumperi pietre, ca să le arunci în el şi să nu se mai apropie de tine. De obicei noi, oamenii, fie din neatenţie, fie cu gânduri de mândrie, dăm prilejuri diavolului să ne facă rău. Chiar şi un gând sau un cuvânt îl poate exploata aghiuţă."[121]

Împătimirea prin urmare este un simulacru al fericirii şi asupra acestui simulacru şi a modului cum ajunge el să se manifeste vom ajunge să vorbim mai mult în acest capitol.

Împătimirea este eronată fiindcă ajunge să îl facă pe om să considere că tot ceea ce contează pentru el este materia. Aceasta fiindcă din materie el ajunge să îşi satisfacă pofta păcătoasă. Materia devine în acest sens izvor pentru mai multe patimi:

- alcool pentru beţie,
- sex pentru desfrânare (sub toate formele ei),
- mâncare pentru îmbuibare,
- droguri pentru senzaţii puternice
- sau bani şi averi pentru plăcerea de a stăpânii.[122]

Pătimaşul care este dependent la plăcerea pătimaşă trăieşte într-un simulacru al fericirii din care mai de vreme sau mai târziu se va trezii. De ce? Fiindcă îşi va da seama că plăcerea pătimaşă l-a adus pe marginea prăpastiei. Este vorba de prăpastia pierzaniei.

Ca să ne facem mai pe înţeles de ce împătimirea este un simulacru al fericirii vom da un exemplu: „un om oarecare a găsit odată o sută de lei pe stradă. Din momentul acela nu şi-a mai ridicat ochii de la pământ. În treizeci de ani a adunat vreo 15.000 de nasturi, vreo 20.000 de ace de siguranţă şi încă vreo câteva sute de lei, punând bănuţ lângă bănuţ.

A ajuns într-o stare deplorabilă, mereu în căutare, mereu avid după ceva cât de neînsemnat. În tot timpul acesta a pierdut zâmbetul prietenilor, frumuseţea copacilor, culorile cerului. Când s-a trezit, era prea târziu!"[123]

Asemenea acestui om este şi pătimaşul fiindcă el este unul care uită de bucuriile duhovniceşti şi de viaţa creştin ortodoxă pentru a ajunge să vrea şi să caute numai plăceri pătimaşe. Câte familii nu s-au destrămat de pe urma beţiei? Când vieţi nu s-au distrus de pe urma abuzului de droguri? Câtă suferinţă nu a pricinuit infidelitatea conjugală? Câte duşmănii nu au creat adunarea iraţională de bunuri materiale şi de averi?

Ei bine trebuie să ştim că împătimirea ajunge să îl plaseze pe pătimaş într-un simulacru al fericirii în care el este mai mult un fel de actor într-un scenariu fictiv al fericirii. De ce? Fiindcă trebuie să ştim că în nici un caz patima nu ne face fericiţi. Ne face fericiţi la început pentru ca mai apoi să ne dăm seama că am ajuns să fim robii ei.

Împătimirea ne face robi ai demonilor care ne controlează de multe ori deplin. Sunt oameni care au mari probleme cu mânia. De multe ori mânia este justificată fiindcă ne este creată de persoane sau de situaţii concrete din viaţă. Totuşi ceea ce trebuie să ştim este că există şi *mânioşi cronici.* Aceştia ajunge să se mânie din orice şi de cele mai multe ori fără de motiv. Pentru ei mânia aduce un fel de satisfacţie care se manifestă prin

- înjurături,
- sudalme
- expresii belicoase
- sau blesteme.

---

[121] Cuviosul Paisie Aghioritul, *Cuvinte duhovniceşti I – Cu durere şi cu dragoste pentru omul contemporan,* Traducere din limba greacă de Ieroschim. Ştefan Nuţescu Schitul Lacu – Sfântul Munte Athos, Editura Evanghelismos, Bucureşti, 2003, pp. 50-51.

[122] A se vedea Bogdan Vlăduţ Brânză, *Patimă şi pătimire în teologia Sfântului Maxim Mărturisitorul. Relevanţa lor pentru teologia morală contemporană* (Iaşi, 2021).

[123] https://www.crestinortodox.ro/pilde/impatimirea-dupa-bunurile-materiale-142764.html (accesat pe 20.07.2025).

Cu timpul însă mâniosul cronic ajunge să își de seama că este nefericit şi că mânia îl împinge la un fel de *nebunie de scurtă durată*, ca să folosim expresia Sfântului Vasile cel Mare. Despre cum ajung patimile să se stârnească în noi Sfântul Dumitru Stăniloae spunea: „este important să stăruim puţin asupra modului în care se stârnesc patimile în noi, pentru că aceasta ne va indica şi modul cum să ne opunem stârnirii lor. Precizăm că modul stârnirii este în esenţa acelaşi cu modul zămislirii patimilor. Atâta doar că zămislirea e mai grea decât stârnirea, neexistând încă patima în noi ca o fiară adormită ce are doar să se trezească. Dar un material inflamabil se găseşte în noi încă înainte de orice patimă, constituit din afecte, şi aceasta ajută într-o oarecare măsura la zămislirea patimii, aşa cum ajută patima deja existentă la stârnirea ei.

Cine nu a experiat că patima se stârneşte uneori atunci când ne aflăm în cursul îndeplinirii unei hotărâri bune, sau după ce am terminat executarea ei, sau atunci când ne aflăm într-o stare de meditaţie sau de odihnă sufletească în care nu se pune problema de a lua vreo hotărâre! În toate cazurile patima se stârneşte ca o rezistenţă şi revoltă a tendinţelor neluate în seamă. În aceste cazuri şi în altele, patimile îşi au în noi nişte antecedente.

Se pune deci întrebarea: cum se stârneşte patima în toate aceste cazuri? În toate scrierile duhovniceşti ortodoxe se repetă, că mod al stârnirii patimilor în orice împrejurare, schema următoare: Satana aruncă în mintea noastră un gând de păcat, aşa-zisul atac, pe care credem că putem să-l traducem şi prin momeală. El este prima răsărire a gândului simplu că am putea săvârşii cutare faptă păcătoasă, înfaţişându-se în faţa minţii ca o simpla posibilitate. El încă nu e un păcat, pentru că noi încă n-am luat faţă de el nici o atitudine. E parcă în afară de noi, nu l-am produs noi şi nu are încă decât un caracter teoretic, de eventualitate neserioasă, care parcă nici nu ne priveşte serios pe noi, care suntem preocupaţi cu toată fiinţa de altceva. Nu ştim cum a apărut, parcă cineva s-a jucat aruncându-ne pe marginea drumului, pe care se desfăşoară preocuparea cugetului nostru, această floare fără nici un interes, ca să o privim o clipă şi să trecem mai departe. Are prin urmare toate caracteristicile unui gând aruncat de altcineva, şi de aceea Sfinţii Părinţi îl atribuie Satanei. El e gândul simplu al unei eventuale fapte păcătoase, nezugrăvindu-ne încă nici o imagine concreta a acelei fapte şi a împrejurărilor în care s-ar putea săvârşii. Sunt şi cazuri însă când se stârneşte dintr-o dată ca un foc ce ne aprinde imediat."[124]

Din afirmaţia de mai sus se poate vedea că este diavolul cel care ajunge să ne prindă în robia lui prin diferite patimi. Ele începe inocent şi nevinovat pentru ca mai apoi să se dezvolte şi să ne facă să trăim într-un simulacru al fericirii care de fapt nu face decât să ne ruineze viaţa şi sufletul.

Împătimirea este un simulacru al fericirii fiindcă ea face relaţia cu Dumnezeu nulă. Nu ai cum să fi mort de beat şi să te rogi cu putere la Dumnezeu pentru mântuirea sufletului. Nu ai cum să fi drogat şi să mai fi şi un părinte responsabil. Nu ai cum să fi un om harnic dacă eşti stăpânit de patima lenei.

După cum ne spunea Sfântul Dumitru Stăniloae ei bine patima are o dialectică a ei prin care diavolul ajunge să ne facă robii lui: "când se stârneşte însă numai ca un gând neînfocat, de la acest atac până la fapta păcătoasa sunt mai multe trepte. Isihie Sinaitul numără patru: atacul, însoţirea, consimţirea, fapta sensibila. Sfântul Ioan Damaschin numara şapte trepte: atacul, însoţirea, patima, lupta, robirea, consimţirea, faptuirea. Momentul decisiv e acela în care ia atitudine cugetarea noastră. Dacă am alungat gândul din prima clipă, am scăpat. Dacă însă începem să meditam asupra lui, să ne îndulcim în gând cu perspectivele păcatului, s-a produs "însoţirea, amestecarea gândurilor noastre cu gândurile dracilor vicleni". Acum ne-am lipit de gândul rău, ni l-am însuşit, nu mai stă în noi străin. Prin aceasta am intrat în zona păcatului şi anevoie mai putem opri desfăşurarea până la capăt a acestui proces odată declanşat. Urmează apoi consimţirea la faptă, sau planul compus al gândurilor noastre şi al gândurilor Satanei pentru realizarea faptei. Abia acum gândul simplu se concretizează în imagini. După Sfântul Ioan Damaschin, prin însoţirea gândurilor noastre cu acel gând se produce, ca a doua fază, patima lăuntrică."[125]

Ceea ce este cât se poate de evident este că împătimirea este un simulacru al fericirii prin care suntem prinşi în cursa diavolului care ne ţine alături de el şi ne face sclavii lui. Acest lucru evident că este negat de cei care nu cred în Dumnezeu fiindcă dacă nu crezi în Dumnezeu nu ai cum să admiţi că există şi diavolul şi după cum spunea poetul francez Baudelaire *cea mai mare înşelăciunea diavolului este să te facă să crezi că el nu există.*[126]

Împătimirea este poate cel mai mare simulacru al fericirii fiindcă el începe euforic pentru ca în cele din urmă să ajunge să se termine în depresie şi suferinţă. Aceasta fiindcă nu trebuie să ne facem nici o iluzie: păcatul şi patima

[124] Dumitru Stăniloae https://www.crestinortodox.ro/editoriale/cum-nasc-patimile-70123.html (accesat pe 20.07.2025).
[125] Idem.
[126] A se vedea Denis de Rougement, *Partea diavolului* (Bucureşti, 1994).

nu aduc în noi nici o fericire ci mai mult gustul amar al ratării şi neîmplinirii. Tot Sfântul Dumitru Stăniloae spunea în acest sens: „momeala nu este încă păcat, pentru că nu depinde de noi ca să se producă, şi de ea nu e ferit nici un om. Dar să vedem mai de aproape ce este acest gând simplu al păcatului, ce apare fără imagini în mintea sau în inima noastră? Mai întâi, pe ce cale vine el de la diavolul? Vine direct sau prin ceva tot din noi? Sfântul Marcu Ascetul, care repetă în scrierea Despre Botez că e aruncat în noi de Satana, spune in cap. 140 al Legii duhovniceşti că e "o mişcare fără imagini a inimii", iar in cap. 179, ca, prin ea, "poftele cheamă mintea la vreo patimă" (Filoc. rom. I, p. 243; p. 246).

Pe de altă parte, Diadoh al Foticeii spune că de la Botez Satana nu se mai află în adâncul sufletului, adică în minte, ci în "simţurile trupului", "lucrând prin natura uşor de influenţat a trupului asupra celor ce sunt încă prunci cu sufletul". "El călăreşte acum pe mustul cărnii, ca unul ce e cuibărit în trup, ca prin mustul lui să rostogolească mintea pe lunecuşul plăcerilor", "învăluind prin mustul trupului mintea, ca într-un fum, în dulceaţa poftelor iraţionale". Sau, cum zice Ioan Scărarul, "diavolul sta în stomac şi împiedică pe om să se socoată sătul, chiar dacă ar fi înghiţit tot Egiptul şi ar fi băut tot Nilul". De aici urmează că Satana ne trimite momeala prin mijlocirea poftelor trupeşti, stârnind mişcarea vreunei pofte ce dormitează în subconştient. "Mintea noastră, având o simţire foarte fină, îşi însuşeşte lucrarea gândurilor şoptite ei de duhurile rele oarecum prin trup" (Diadoh al Foticeii, Filoc. rom., p. I, p. 380)."[127]

Un laic s-a dus la părintele lui duhovnicesc.

- Vă deranjez părinte?
- Nu.
- Aş vrea să vă întreb ceva.
- Ce?
- De ce nu ne fac patimile fericiţi?
- Fiindcă sunt un simulacru al fericirii.
- Dar de ce?
- Nici o patimă nu este raţională.
- Nu?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă cel care le stârneşte în noi nu este raţional.
- Şi cine le stârneşte în noi.
- Cel rău.
- Diavolul?
- Da.
- Nu eram conştient de acest lucru.
- Nimeni nu vrea să fie rob.
- Sub nici o formă.
- Ori pentru a ne face robii săi diavolul ajunge să elaboreze mai multe tehnici.
- Ce fel de tehnici?
- Al patimilor.
- Se poate spune şi aşa.
- Când diavolul te prinde într-o patimă foarte greu mai scapi.
- De ce?
- Fiindcă te aruncă într-un simulacru al fericirii.
- Şi cum se manifestă acest simulacru?
- Beţivii nu o recunosc dar de multe ori ei sunt deprimaţi şi trişti.
- Până nu ajung să bea din nou?
- Aşa este.
- Nu ştiu ce să spun.
- Trebuie să mă crezi.
- Că patimile sunt un simulacru al fericirii?
- Da.

[127] Dumitru Stăniloae https://www.crestinortodox.ro/editoriale/cum-nasc-patimile-70123.html (accesat pe 20.07.2025).

- Şi cum scăpăm de ele?
- Cu răbdare.
- Adică?
- O să îţi spun o întâmplare în acest sens.
- Vă rog.
- Un băieţel care se afla în vizită la bunicul său, găsi o broască ţestoasă şi începu să o studieze.
- frumos.
- În acel moment, broasca se retrase în carapacea ei, iar băieţelul încercă în zadar cu un beţişor să o scoată afară.
- Păi da.
- Bunicul său îl prinse asupra faptului şi-l opri să mai chinuiască broasca.
- Nu e bine cum procedezi, i-a spus el.
- Ce să fac?
- Vino să-ţi arăt cum trebuie procedat.
- Luă broasca ţestoasă în casă şi se aşază lângă sobă.
- De ce?
- Nu după multe clipe broasca se încălzi, îşi scoase afară capul şi picioarele şi privi la băieţel.
- Bine gândit.
- Oamenii sunt câteodată ca şi broaştele ţestoase, spuse bătrânul.
- De ce bunicule?
- Nu încerca niciodată să constrângi pe cineva, ci încălzeşte-l cu bunătate, şi atunci el va face cum doreşti tu, dacă îl vei sfătui de bine.[128]
- Aşa este bunicule.
- Şi care este morala poveştii?
- Patimile nu poţi să le tai dintr-o dată.
- Aceasta fiindcă ele au ajuns să intre în noi gradual?
- Da.
- Deci trebuie răbdare.
- Da şi încă ceva.
- Ce?
- Trezirea din simulacrul de fericire în care ne-au adus patimile.
- Se poate?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă omul trebuie să se trezească la realitate.
- Ce realitate?
- Că patima îi oferă numai un simulacru al fericirii.
- De ce?
- Fiindcă patima rupe comuniunea cu Dumnezeu.
- Asta aşa este.
- Trebuie să fim unii care să ne trezim din această iluzie a fericirii patimilor.
- Sau simulacru la împătimirii?
- Da.
- Sunt mulţi care nu vor să se trezească.
- Aceasta fiindcă diavolul a pus stăpânire deplină peste ei.
- Sunt de acord.
- Deci trebuie să ştim că diavolul ne poate face să trăim într-un simulacru al fericirii.
- Prin patimi?
- Da.

[128] https://www.scechurch.org/lecturi/2023/6/30/cea-mai-bun-soluie (accesat pe 18.07.2025).

Tot despre cum patima ajunge să intre şi să se stabilizeze în sufletul nostru Sfântul Dumitru Stăniloae spunea: „momeala e, aşadar, prima apariţie în conştiinţă a unei dorinţe rele. La început ea n-are vehemenţă şi se prezintă sub forma unui gând simplu. Mai bine zis, conştiinţa ia act de ea încă de la prima trezire, şi această primă lucrare a ei în conştiinţă se face sub forma unui gând. Numai dacă nu e înăbuşită prin reacţia noastră hotărâtă, această mişcare câştigă intensitate, încât cu greu îi mai putem rezista. De obicei această primă trezire a unei pofte - prima apariţie a momelii în conştiinţă - e prilejuită de privirea unor lucruri externe. Împrejurarea aceasta a putut da nastere ideii că Satana se află cuibărit în înfăţişarea unui lucru şi trimite direct un gând de păcat în cugetul nostru, fără să se folosească de trezirea unei pofte subconştiente, ca mijloc. Cu toate acestea, nu este exclus şi în aceste cazuri că tot pofta din noi să se fi trezit înainte la privirea lucrului extern şi abia ea să fi plasat în acel lucru impresia care socoteşte că îi stimulează pofta.

Venirea momelii în cele mai multe cazuri pe calea aceasta a făcut pe Părinţi să recomande închiderea simţurilor în vremuri de năvală a ispitelor. În unele cazuri însă momeala apare în noi fără să privim la unele lucruri externe. Atunci intră în lucru amintirea unui păcat repetat. Oricum însă, atât în primele cazuri, cât şi în cele de al doilea, e foarte rezonabil să se admită că ultimul motor al momelii este un duh deosebit de noi, pentru că, altfel, de ce se stârneşte amintirea unei patimi exact în cutare cazuri şi de ce se stârneşte numai în anumite momente ale privirii la lucrurile externe?”[129]

Ei bine trebuie să ştim că sunt unii care ajung să trăiască zeci de ani în acest simulacru al fericirii pe care împătimirea ajunge să îl creeze în noi. De ce? Fiindcă trebuie să ştim că plăcerea este un lucru pe care ei ajung să îl asimileze cu adevărata fericire. Fericirea trebuie să ştim că nu este niciodată exclusiv numai materială. De ce? Fiindcă este bine să ne dăm seama că omul este şi suflet. Ei bine omul are nevoie să vadă şi de sufletul lui.

Împătimitul este unul care ajunge să trăiască într-un simulacru al fericirii fiindcă el crede că fericirea nu are nici o dimensiune sufletească. Este trist să vedem că sunt mai mulţi oameni împătimiţi care cred că sunt fericiţi dar ceea ce trăiesc ei este un simulacru al fericirii care va ajunge în cele din urmă să îi arunce într-o stare de deprimare şi depresie profundă.[130]

Tot Sfântul Dumitru Stăniloae vorbea despre modul cum patima ajunge să se întipărească în noi: „acesta fiind înţelesul schemei ortodoxe cu privire la stârnirea patimilor, constatăm că în esenţă nu e nici o deosebire între ea şi cea a lui Blondel. Identitatea merge şi mai în amănunte. Dacă momeala sau atacul este primul semnal pe care-l trimite conştiintei un "rebel răsculat", însoţirea este faza în care cugetarea îi descoperă "raţiunea" şi "îndreptăţirea"; şi făurind astfel în favoarea ei argumente, se convinge să treacă, total sau cu anumite rezerve, de partea ei. E faza de investire cu temeiuri raţionale, mai bine-zis, cu false temeiuri raţionale, a poftei trezite, ca pe urmă, în faza consimţirii, să-şi dea şi voinţa adeziunea ei la o mişcare ce şi-a câştigat o investitură din partea raţiunii şi care, prin acest fapt, precum şi cu trecerea fiecărei clipe de la trezirea sau de la apariţia ei în conştiinţă, adică de când zăboveşte raţiunea asupra ei, a crescut tot mai mult în intensitate. De aici urmează că abia prin lipsa de fermitate a raţiunii, mişcarea unei pofte devine păcat. Dacă raţiunea ar fi atât de fermă încât să respingă mişcarea ce apare în conştiinţă din primul moment, dacă nu s-ar lăsa cumpărată sau dusă de pseudo-raţionamente şi n-ar zăbovi nici o clipă asupra ei, mişcarea poftei n-ar deveni patimă. De aceea, Sfinţii Părinţi cer în primul rând o întărire a minţii în poziţia ei. Desigur că aceasta e şi o lucrare de voinţă. Dar o lucrare de voinţă care se referă la minte şi care se uşurează prin silinţa omului de a se lumina cu privire la rosturile şi la datoriile sale. Lucrarea voluntară ni se înfăţişează într-o strânsă împletire cu cea intelectuala în opera de refacere a omului, după cum, la căderea lui în păcat, au lucrat, în aceeaşi împletire, cauze morale şi intelectuale.”[131]

Se poate vedea aici cât se sofisticat ajunge să fie acest simulacru al fericirii pe care îl creează împătimirea în om. Omul ajunge să se bestializeze şi să creadă că numai plăcerea instinctelor ajunge să îl facă fericit pe om. Evident că acest lucru nu este adevărat. Aceasta fiindcă după cum am spus întotdeauna fericirea adevărată se leagă şi de spirit sau mai bine spus are în ea şi multă spiritualitate.

Simulacrul fericirii adus în noi de împătimire ne leagă de această lume şi ne ţine robi în ei fără să mai putem să ne ridicăm minte la Dumnezeu pe care L-am iubit cândva dar pe care patima acum ne ţine departe el deşi trăim cu iluzia că suntem în comuniune cu El.

---

[129] Dumitru Stăniloae https://www.crestinortodox.ro/editoriale/cum-nasc-patimile-70123.html (accesat pe 20.07.2025).

[130] A se vedea Radu Teodorescu, *Combaterea demonului amiezii: akedia sau depresia ca lucrare demonică* (Cugir, 2021). ,

[131] Dumitru Stăniloae https://www.crestinortodox.ro/editoriale/cum-nasc-patimile-70123.html (accesat pe 20.07.2025).

Evident că sunt şi oameni cu conştiinţa împietrită care cred că simulacrul fericirii adus în noi de împătimire este singura fericire dincolo de care nu mai există nimic. Aceştia sunt unii care din proprie iniţiativă au ajuns de şi-au vândut sufletul diavolului.

Tot despre această dialectică prin care omul ajunge pătimaş Sfântul Dumitru Stăniloae spunea: „de aceea, opera de redresare a omului trebuie începuta cu credinţă, care pe de o parte e chestiune de voinţă, pe de alta se referă la minte, dându-i acesteia o atitudine intelectuală, sau o concepţie care îi oferă argumente contra păcatului. Datoria care, în urma acestui fapt, se impune celui ce vrea să-şi ducă viaţa tot înainte spre desăvârşire este să vegheze tot timpul asupra gândurilor ce apar în câmpul conştiintei, ca să fie eliminat de la prima apariţie gândul oricărei patimi. Paza minţii, atenţia şi rezistenţa trează şi statornică împotriva gândurilor sunt recomandările necontenite ale dascălilor duhovniceşti, pentru cel ce nu vrea să cadă pradă patimilor. S-ar părea că aceasta înseamnă a ne ţine cursul vieţii pe un drum rigid, îngustat, care face cu neputinţă orice îmbogăţire a ei. De fapt, înseamnă a ţine mintea scufundată, plină de iubire, în infinitul dumnezeiesc, care o îmbogăţeşte cu înţelesuri curate mereu noi.

Ceea ce continuu se respinge în asceză nu sunt noile avânturi şi inspiraţii de ordin spiritual, ci tendinţele exagerate ale poftelor simţuale, care, departe de a aduce o îmbogăţire a spiritului, îl îngusteaza, îl leagă infinit de lucruri finite, îl împiedică în tendinţele de lărgire a înţelegerii lui. Ceea ce se înlătură mereu sunt bolovanii care sunt aruncaţi în calea unui rău ce înaintează, lărgindu-se. Vieţii trupului i se încuviinţează satisfacerea trebuinţelor strict necesare. Dar nici un considerent cu adevărat raţional nu poate pleda pentru înlăturarea oricărui baraj din calea poftelor ce se îndreaptă năvalnic spre uliţe înfundate şi înguste."[132]

Prin urmare este bine să ştim că acest simulacru a împătimirii nu vine singur în noi. El vine cu

- acordul,
- consimţirea
- şi voia

noastră. Acest lucru îl neagă mai toţi împătimiţii care dau vine pe diferite lucruri sau împrejurări care au ajuns să îi aducă într-o astfel de situaţie. Sunt foarte rari cei care sunt împătimiţi şi care recunosc că au ajuns într-o astfel de situaţie fiindcă aşa au voit. Întotdeauna vinovaţi sunt alţii.

În acest sens ei bine împătimitul nu face decât să îşi prelungească acest simulacru al fericirii fiindcă el ajunge să creadă că este pe calea cea bună. Simulacru fericirii îl face pe împătimit să ajungă să trăiască într-o lume a iluziilor. Ştim în acest sens că după cum spun unii istorici că ultimele cuvinte împăratul tiran Nero al Romei înainte de a se sinucide pentru a nu fi linşat de populaţie ar fi: *ce mare artist pierde lumea.* Nero deşi era un tiran de marcă se considera pe sine un mare artist şi un suflet nobil. Ei bine într-un astfel de simulacru ajung să trăiască şi împătimiţii. Ei se cred fericiţi dar la un moment dat în viaţa lor apare un gol, un vid, o stare de nelinişte nejustificată. Este apelul pe care Dumnezeu îl face celui în cauză prin conştiinţa lui.[133]

Iată ce spunea mitropolitul Serafim Joantă despre acest simulacru al fericirii cauzat de patimi şi împătimire: „prin păcat, omul decade din starea de persoană în starea de individ. Dacă persoana, în comuniune cu Dumnezeu şi cu semenii, recapitulează în inima sa întreaga natură umană şi cosmică şi o exprimă într-un mod unic, individul fărâmiţează natura, se crede stăpân pe ea şi o distruge. În esenţa lui, păcatul înseamnă refuzul comuniunii, egoism sau iubirea de sine şi împătimirea faţă de materie, adică de trup şi de lucrurile lumii. Însă împătimirea de materie provoacă suferinţă atât omului cât şi materiei însăşi (cf. Romani 8, 20-23). De aici, tensiunile lăuntrice şi dintre oameni, neîmplinirile în viaţă, bolile şi suferinţele de tot felul care culmină cu moartea. De aici, de asemenea, distrugerea mediului înconjurător care face parte din natura omului.

Din iubire nesfârşită faţă de om, Dumnezeu a îngăduit suferinţa pentru ca păcatul să nu-l stăpânească şi distrugă definitiv. Dacă n-ar exista suferinţa şi moartea, ca şi consecinţe ale păcatului, nimeni nu s-ar opri de la a păcătui, iar lumea ar deveni un iad insuportabil. În suferinţă, omul credincios face experienţa neputinţei sale ontologice, se smereşte, îşi recunoaşte păcatul şi se luptă împotriva lui „până la sânge" (Evrei 12,4). „Prefer moartea decât să mai păcătuiesc", spune credinciosul într-o rugăciune înainte de spovedanie. Totuşi firea omului, slăbită de păcat, cade din nou. „Şi cel drept cade de şapte ori pe zi şi se ridică iarăşi, dar cei răi vor fi prăbuşiţi de nenorocire" (

[132] Dumitru Stăniloae https://www.crestinortodox.ro/editoriale/cum-nasc-patimile-70123.html (accesat pe 20.07.2025).
[133] A se vedea Proclu Nicău, *Conştiinţă spune-mi tu* (Putna, 2016).

Proverbe 24,16). Viaţa duhovnicească este împletită din căderi şi din ridicări, din morţi şi învieri parţiale până la moartea şi învierea finală. „Mor în fiecare zi", spune Sfântul Apostol Pavel (I Corinteni 15,31)."[134]

Împătimirea este unul dintre cele mai mari simulacre ale fericirii din viaţa omului. De ce? Fiindcă este bine să ştim că împătimitul este unul care victimă şi se consideră câştigător. Cum să îi spui unui împătimit de jocuri de noroc sau păcănele că de fapt el nu mai este liber şi că patima norocului apus stăpânire peste el? Nu ai cum să faci acest lucru. Aceasta fiindcă el a ajuns să se piardă şi să nu mai ştie exact ceea ce face.

Sunt mai multe simulacre ale fericirii în lumea noastră însă ceea ce trebuie să ştim este că împătimirea este unul dintre cele mai greu de înlăturat pentru a îl trezii pe om la realitate.

Mai noi un simptom al împătimirii este acapararea de cât mai multă putere politică. Cu toţii am citit şi am auzit la istorie de mai multe asasinate politice pentru a acaparare puterea politică. În cel care nu este capabil şi competent pentru a deţine puterea politică este bine să ştim că ea ajunge să îi creeze un simulacru al fericirii. De ce? Fiindcă puterea politică poate şi ea la fel de bine să fie un simulacru al fericirii.

Vestea bună este că pentru cei care vor să se trezească din acest simulacru al fericirii sunt mai multe şanse. Aceasta fiindcă Dumnezeu şi harul său sunt de partea noastră. Iată ce spunea în acest sens tot mitropolitul Serafim Joantă: „în lupta sa cu păcatul, credinciosul nu este nici o clipă singur, ci întărit permanent de harul lui Dumnezeu pe care-l primeşte în atmosfera de rugăciune a Bisericii, mai ales, prin împărtăşirea cu trupul şi sângele lui Hristos, dar şi în rugăciunea „bisericii mici" a familiei sau în rugăciunea de toată vremea şi din tot locul, împlinind îndemnul: „rugaţi-vă neîncetat" (I Tesaloniceni 5,17).

Dar pentru ca să pătrundă în inimă, locaşul de preferinţă al lui Dumnezeu, unde se concentrează întreaga fiinţă umană cu toate puterile (energiile) ei fizice şi psihice, rugăciunea trebuie însoţită de post şi de înfrânare de la plăcerile lumi. Altfel mintea, care este ea însăşi o energie a inimii, nu se poate concentra la rugăciune, nu poate „coborî în inimă", ci se răspândeşte în cele exterioare. Lupta cu gândurile şi cu imaginaţia care-l împrăştie pe om în lucrurile acestei lumi este cea mai dificilă luptă duhovnicească. Numai în rugăciunea curată, adică neîntinată de gânduri străine, îl simţim pe Dumnezeu ca dragoste compătimitoare pentru toţi oamenii şi pentru toată creaţia. Rugăciunea este, fără îndoială, cea mai mare asceză a creştinului până când inima se umple de har şi trăieşte bucuria unirii cu Dumnezeu."[135]

Ca să ajungem să ieşim din simulacrul fericirii creat de împătimirii ei bine trebuie să devenim conştienţi că patimile sunt un lucru rău fiindcă sunt lucrări care ne leagă de demoni.[136] Dacă nu este făcut acest mare pas ei bine sunt puţine şanse să ajungem să ne vindecăm de patimi. Am văzut la Sfântul Dumitru Stăniloae că ne-a explicat foarte bine cum diavolul ajunge să ne ia captivi prin tentaculele patimilor. Trebuie să ne trezim la realitate şi să ne dăm seama de situaţia în care ne aflăm şi să nu mai trăim cu iluzia ca patimile ne fac fericiţi. Aceasta fiindcă după cum am spus diavolul este un mare maestru al

- simulacrelor,
- iluziilor,
- manipulărilor
- şi camuflărilor.

Ce mai mulţi pătimaşi nu sunt conştienţi că slujesc diavolului dar în realitate cam acest lucru îl fac.

Mai toţi sfinţii şi marii asceţi creştin ortodocşi ne spun că trebuie să ne luptăm cu diavolul pentru a ajunge să scăpăm de patimi. Această afirmaţie care de necrezut pentru omul emancipat ştiinţific şi tehnologic al vremurilor noastre. Totuşi realitatea este aceeaşi: împătimirea este modalitatea prin care diavolul ne ține legați de sine şi după moarte ne va trage sufletul în iad.

Vestea bună este că Dumnezeu este de partea noastră şi ne ajută. Iată ce spunea în acest sens mitropolitul Serafim Joantă: „Harul nu-l părăseşte niciodată pe om, deşi în starea de păcat se retrage în adâncurile fiinţei şi lucrează tainic la întoarcerea lui la pocăinţă. Sfântul Apostol Pavel spune chiar că „unde s-a înmulţit păcatul, a prisosit harul" (Romani 5,20). Dacă în lupta cu păcatul, harul potenţează puterile credinciosului pentru a-l birui, în starea de păcat, care poate merge până la revolta împotriva lui Dumnezeu, harul este şi mai prezent în suferinţa omului necredincios,

[134] Serafim Joantă https://mitropolia-ro.de/persoana-si-crucea-sau-cum-felul-in-care-persoana-se-realizeaza-prin-experienta-crucii-nurnberg-29-08-2024/ (accesat pe 20.07.2025).
[135] Idem.
[136] A se vedea Petre Semen, *Păcatul: despărţire de Dumnezeu şi unire cu demonii* (Editura Sfântul Mina, 2017).

inspirându-i dezgustul faţă de păcat şi pocăinţa. Dacă unii se împietresc în păcatul lor până la moarte, aceasta nu însemnă că harul n-a lucrat în viaţa lor, care este ea însăşi darul lui Dumnezeu.

Mândria sau dorinţa luciferică de a fi ca Dumnezeu, dar fără Dumnezeu, moştenită de la Adam, este o mare ispită a omului, care vrea să fie liber faţă de orice autoritate, stăpân pe sine şi pe lumea care-l înconjoară. Dar independenţa faţă de Dumnezeu creează dependenţa faţă de trup şi de bunurile lumii acesteia care-l subjugă. „Însumi idol m–am făcut, vătămându-mi cu poftele sufletul meu" (canonul Sfântului Andrei Criteanul). Tot cel ce săvârşeşte păcatul este rob păcatului; liberi nu suntem decât în Dumnezeu! Numai smerenia şi ascultarea ne fac cu adevărat liberi! Toate încercările vieţii, bolile şi suferinţele sunt îngăduite de Dumnezeu pentru ca prin ele să ne smerim. „Datu–mi–s-a un ghimpe în trup, un înger al satanei, să mă bată peste obraz ca să nu mă trufesc " (I Corinteni 12, 7). Numai prin suferinţa purtată cu credinţă şi cu nădejde, moare în noi omul cel vechi care se strică cu patimile şi cu poftele amăgitoare şi înviază omul cel nou ca persoană creată după chipul lui Dumnezeu (cf. Efeseni 4, 22). „Mie să nu-mi fie a mă lăuda decât numai în crucea Domnului nostru Iisus Hristos, prin care lumea este răstignită pentru mine şi eu pentru lume" (Galateni 6,14). Crucea este singurul teolog!"[137]

La o oră de psihologie un elev l-a întrebat pe profesor.

- Domnule profesor ce este acela un simulacru al fericirii?
- Bună întrebare.
- De ce?
- Fiindcă este una fundamentală.
- În ce sens?
- Toţi oamenii vor să fie fericiţi.
- Şi nu sunt?
- Nu.
- De ce?
- De cele mai multe ori se leagă de lucruri care le aduc numai o fericire aparentă.
- Cum ar fi?
- Fumatul.
- Ce este cu el?
- Toată lumea crede că fumatul este doar inhalarea de fum.
- Şi nu este aşa?
- Nu.
- De ce?
- Tutunul care se foloseşte la fumat conţine nicotină.
- Ce este nicotina?
- Un drog.
- Un drog?
- Da.
- Şi ce face el?
- La început dă o senzaţie de bine, de prospeţime şi de vioiciune.
- Şi mai apoi?
- Slăbeşte sismetul nervos şi sistemul imunitar, plămânii şi organismul în general.
- Nu ştiam.
- Deci fumatul este şi el un simulacru al fericirii.[138]
- Acum sunt conştient.
- Este bine să ştim că de multe ori Dumnezeu ne ajută să scăpăm de împătimire dar noi nu voim să ieşim din acest cerc vicios.
- Cum?

[137] Serafim Joantă https://mitropolia-ro.de/persoana-si-crucea-sau-cum-felul-in-care-persoana-se-realizeaza-prin-experienta-crucii-nurnberg-29-08-2024/ (accesat pe 20.07.2025).

[138] A se vedea David Korch, *Fumatul: patima artificială* (W. H. Freeman and Company, 1991).

- O să vă spun o întâmplare în acest sens.
- Vă rog.
- Odată trăia un om „evlavios". În fiecare zi, de cum se trezea, se spăla şi apoi mergea la biserică pentru slujba de dimineaţă. Înălţa mereu o rugă fierbinte:
- „Doamne, eu vin mereu la Tine, n-am lipsit niciodată. Dimineaţa şi seara, mă rog, fac pomană. N-ai putea veni şi Tu odată la mine?
- Dumnezeu i-a ascultat rugăciunea şi i-a spus:
- „Mâine voi veni la tine!"
- Ce bucurie pe bietul om. A curăţat toată casa, a făcut mâncare, a aprins lumânări. În camera de oaspeţi a orânduit mulţime de tăvi pline cu fructe, plăcinte dulci şi flori. Toate erau pregătite pentru a-L primi pe Dumnezeu. La ceasul slujbei de dimineaţă, un băieţel, care tocmai trecea pe acolo, zăreşte prin fereastra deschisă tăvile cu plăcinte, se aproprie şi spune:
- Tataie, ai multe plăcinte, nu-mi dai şi mie una?
- Mâniat de îndrăzneală, omul cel credincios îi răspunde supărat:
- Ia şterge-o, împieliţatule, cutezi să-mi ceri, ce-am pregătit pentru Dumnezeu?
- Băieţelul înfricoşat pleacă fugind.
- Clopotul anunţă sfârşitul slujbei de dimineaţă.
- Creştinul îşi spune:
- „De bună seamă, Dumnezeu va veni după rugăciunea de amiază. Să-L aşteptăm".
- Obosit s-a aşezat pe banca din faţa casei. Vine un cerşetor şi-i cere de pomană. Omul îl alungă, fără prea multă vorbă. Apoi spală cu grijă locul, unde a călcat cerşetorul.
- Trece şi amiaza şi Dumnezeu tot nu apare. Vine seara. Tot mai abătut omul nostru aşteaptă vizita făgăduită. La ceasul rugăciunii de seară, se înfăţişează un pelerin şi-l roagă:
- Îngăduie-mi să mă odihnesc pe banca ta şi să-mi petrec noaptea aici.
- Nici gând! E locul pe care l-am pregătit pentru Dumnezeu!
- S-a înnoptat. „Dumnezeu nu şi-a ţinut făgăduiala", îşi spune sărmanul om necăjit.
- A doua zi, omul merge la biserică, la slujba de dimineaţă, ducând prinoasele şi izbucneşte în lacrimi:
- Doamne, n-ai venit la mine aşa cum ai făgăduit! De ce?
- Dumnezeu i-a răspuns:
- De trei ori am venit şi de trei ori m-ai alungat!
- Când l-ai alungat pe băieţel, pe cerşetor şi pe pelerin, pe Mine m-ai alungat.[139]
- Ce istorioară frumoasă.
- Aşa este.
- Deci Dumnezeu vine la noi.
- Dar nu cum ne-am aştepta noi.
- Şi este dispus să ne ajute să ieşim din simulacrul fericirii adus de împătimire?
- Dacă voim cu adevărat.
- O, lumea în care trăim este aşa de complicată.
- Nu este complicată.
- Nu.
- De ce?
- Noi prin păcatele şi patimile noastre o complicăm.
- Din nefericire.
- Dar totuşi avem un Dumnezeu care ne aşteaptă.
- Aşa este.
- Putem să mizăm pe Dumnezeu?
- Întotdeauna?
- De ce?
- Fiindcă este Tatăl nostru.

[139] https://www.scechurch.org/lecturi/2023/7/31/ospitalitatea-farnicului (accesat pe 18.07.2025).

Prin urmare este bine să ştim că mai ales în comuniunea din biserică avem şansa să ne vindecăm unii pe alţii de patimi dacă suntem sinceri. Iată ce spunea în acest sens tot mitropolitul Serafim Joantă: „Rămâne taina suferinţei celor nevinovaţi pe care trebuie s-o vedem în legătură cu marea taină a trupului lui Hristos, Biserica. Toţi oamenii sunt mădulare ale imensului organism al Bisericii. Dacă un mădular suferă, suferă întregul organism. Tot astfel, mădularele sănătoase poartă suferinţa celor bolnave. Dacă suferinţa este consecinţa păcatului, cei nevinovaţi suferă pentru păcatele semenilor lor, iar aceştia împărtăşesc suferinţa celor nevinovaţi. Astfel se preaslăveşte Dumnezeu! Aşa înţelegem taina persoanei care poartă în sine totul, nu este despărţită de nimeni şi de nimic. Dacă n-ar fi suferinţa, n-am înţelege ce înseamnă compătimirea. Câştigarea unei inimi compătimitoare care se roagă şi suferă pentru întreaga creaţie este în fond ţelul vieţii duhovniceşti, realizarea persoanei. Dar aceasta este o suferinţă transfigurată de har şi nu o suferinţă chinuitoare sau nimicitoare. „Iată a venit prin cruce bucurie la toată lumea”!”[140]

CONCLUZII

Această carte a noastră despre simulacrele fericirii se poate spune că este doar vârful iceberg-ului fiindcă este bine să ştim că sunt mult mai multe aspectele ale acestor simulacre. De exemplu infractorii şi ei trăiesc cu simulacrul fericirii. Aceasta fiindcă ei cred că a fura, a viola, a şantaja, a ucide sau a exploata sunt cu toate metode care te fac fericit. Ei bine adevărul este că în nici un fel nu se ajunge la fericire prin comiterea răului de care trebuie să ne ferim şi să stăm departe.

Iată ce spunea în acest sens Talasie Libianul: „cel ce ascultă de Hristos se călăuzeşte pe sine spre lumină; iar cel ce-I urmează Lui se îndreaptă pe sine. Amintirea răului este o lepră a sufletului şi i se întâmplă aceasta din necinstiri, din pagubă sau din bănuiala gândurilor. Domnul orbeşte mintea pătimaşă, căci se întristează pe nedrept pentru cele bune ale aproapelui. Sufletul bârfitor are în loc de limbă spini, căci se vatămă pe sine, pe ascultător şi uneori şi pe cel grăit de rău. Uită răul acela care se roagă pentru cel ce l-a întristat şi se izbăveşte de pomenirea răului cel ce nu cruţă darurile. Ura faţă de aproapele este moartea sufletului, iar aceasta o are şi o face sufletul bârfitorului. Trândăvia vine din neglijenţa sufletului şi e neglijent sufletul care boleşte de iubirea plăcerii. Cel ce iubeşte pe Iisus se deprinde cu osteneli; iar prin stăruinţa în osteneli izgoneşte trândăvia. Sufletul se întăreşte prin ostenelile nevoinţei; iar făcând toate cu măsură, alungă trândăvia. Cel ce-şi stăpâneşte pântecele veşteje şte pofta, şi mintea lui nu sluje şte gândurilor de curvie. Mintea celui înfrânat este biserică a Duhului Sfânt; iar mintea lacomului este sălaş al ciorilor. Săturarea naşte pofta după feluri multe de mâncări; iar lipsa îndulceşte şi pâinea simplă. Cel ce se bucură în chip ascuns împreună cu cel pizmuit se izbă-veşte de pizmă; iar cel ce ascunde pe cel pizmuit, izbăveşte (şi pe alţii) de pizmă. Îndepărtează-te de cel ce vieţu-ieşte cu nepăsare, chiar dacă a dobândit nume mare la mulţi. Câştigă-ţi prieten pe bărbatul iubitor de osteneală şi îl vei afla acoperământ greşelilor tale. Nepăsătorul s-a vândut multor stăpâni, şi cum îi poartă, aşa umblă. În vreme de pace îţi este binevoitor ca un prieten; iar în vremea de încercare te războieşte ca un duşman. (…) Mintea chibzuită îşi înfrânează sufletul, îşi chinuieşte trupul şi-şi struneşte patimile (îşi stăpâneşte afectele).”[141]

Simulacrele fericirii sunt din ce în ce mai întâlnite în lumea noastră. Aceasta poate şi fiindcă demonii sunt unii care nu vor ca noi să fim fericiți şi să fim unii care să trăim doar cu un simulacru al ei. Despre acest lucru am vorbit pe larg în această carte.[142]

Simulacrele fericirii sunt unele care în spatele lor ascund de cele mai multe ori

- angoasa,
- disperarea,
- neliniştea
- şi frustrarea.

Ei bine este evident că cu toţii voim să fim fericiţi şi am face orice să fim fericiţi. Viaţa însă este de multe ori imprevizibilă şi ajunge de mai multe ori să ne ducă departe de fericire. Am voit să arătăm în această carte care sunt

[140] Serafim Joantă https://mitropolia-ro.de/persoana-si-crucea-sau-cum-felul-in-care-persoana-se-realizeaza-prin-experienta-crucii-nurnberg-29-08-2024/ (accesat pe 20.07.2025).

[141] Talasie Libianul, *Despre dragoste, înfrânare şi petrecerea cea după minte către Pavel prezbiterul*, A treia sută, 45-61; 64, în Filocalia (2004), vol. 4, pp. 25-26.

[142] A se vedea Părintele Rodion, *Oameni şi demoni* (Galaţi, 2013).

principalele simulacre ale fericirii din lumea noastră contemporană. Aceasta fiindcă este bine să ştim că fericirea adevărată vine numai din viaţa religioasă. Din nefericire şi în viaţa religioasă sunt mai multe simulacre fiindcă este bine să ne dăm seama că sunt mai multe religii false. Cu acest lucru ne-am confruntat din cele mai vechi vremuri. Iată ce spunea în acest sens Clement Alexandrinul: „Speusip, nepotul lui Platon, spune că fericirea este o stare desăvârşită în cele ce sunt după natură sau o stare a celor bune, stare pe care toţi oamenii doresc s-o ajungă; dar numai oamenii buni reuşesc să aibă o viaţă fără tulburări. Dar virtuţile sunt acelea care aduc fericirea. Xenocrate din Calcedon vede fericirea în dobândirea virtuţii proprii şi a puterii care este în slujba virtuţii. Apoi, întrebându-se unde se realizează fericirea, Xenocrate răspunde: în suflet. Care sunt temeiurile fericirii? Virtuţile! Care sunt părţile lor? Faptele bune, deprinderile, dispoziţiile, mişcările şi relaţiile serioase, apoi relaţiile corporale şi relaţiile din afară, fără de care celelalte nu pot exista. Polemon, discipolul lui Xenocrate, după cât se pare, vrea ca fericirea să stea în îndestularea cu toate bunurile sau cel puţin cu cele mai multe şi cele mai mari. Totuşi susţine că fără de virtute nu poate exista fericire şi că chiar fără condiţiile corporale şi condiţiile din afară, virtutea este îndestulătoare să aducă fericirea."[143]

Cu toţii tânjim la fericire şi de multe ori mergem pe căile cele mai

- facile
- şi mai uşoare

pentru a o obţine. Ne dăm seama că în acest mod nu am ajuns la fericire ci mai mult la un simulacru al ei. Simulacrele fericirii de cele mai multe ori vin peste noi fiindcă suntem

- superficiali,
- grăbiţi
- şi nerăbdători.

Omul de azi crede că fericirea este asemenea unui fast food în care ajungem să fim fericiţi rapid şi imediat. Ori dacă abordăm numai în acest mod fericirea ei bine vom ajunge să ne dăm seama că ea este mai mult un simulacru şi nu o realitate palpabilă.[144]

Iată ce spunea despre fericire protosinghelul Diodor Şchiopu: „inima omului este un tărâm nemărginit! Este un relief prin care parcursul vieţii păşeşte, cu anotimpurile şi manifestările lor bine cunoscute, însă privite cu simbolismul aferent: primăvara cu înflorirea ei; vara, vremea candidă cu vitalitate luminoasă; toamna cu melancolia-i autentică şi iarna cu sentimentele ascuţite şi reci.

Vom găsi munţi pe care inima urcă, drumuri sinuoase, poteci uitate şi cărări bătătorite. Râuri line şi mări învolburate, soare torid şi vânt tăios, adiere odihnitoare şi vânt puternic însoţesc trăirile pe care omul, în viaţa sa, le experiază neîncetat.

Toate acestea pentru… dobândirea fericirii!

Nu cred că există bărbat sau femeie, tânăr sau bătrân, bogat sau sărac care să nu-şi dorească fericirea! Toţi oamenii vor să fie fericiţi!

În crugul istoriei s-au adunat inimi ale căror vibraţii duc pe drumul către fericire. Împlinirea şi satisfacţia (duhovnicească sau socială) sunt rodul ostenelilor de zi cu zi, chintesenţa preocupărilor fiind negreşit dobândirea fericirii.

Se întâmplă ca unii să socotească fericirea un deziderat pe care nu-l pot atinge! Chiar şi aşa, cu această abordare, şi ei consideră că fericirea este ceva bun, pe care-l doresc toţi! Nu se zice: Vreau să fiu nefericit! sau Fericirea nu-i a mea!, ci se afirmă: Vreau să fiu fericit, Vreau să fiu bine! Pot să fiu fericit!"[145]

Simulacrele fericirii sunt o realitate tristă în care trăiesc mai mulţi semeni de-ai noştri. De ce? Fiindcă omul de azi este unul care cred că fericirea adevărată nu trebuie să fie

- cucerită,
- obţinută
- şi avută

cu efort ci mai mult cât se poate de facil şi de uşor.

---

[143] Clement Alexandrinul, *Stromatele*, Stromata a II-a, Cap. XXII, 133.4-133.7, în Părinţi şi Scriitori Bisericeşti (1982), vol. 5, p. 179.

[144] A se vedea Natalia Lozan, *Fericirea de a iubii* (Editura Ortodoxia, 2017).

[145] Protos. Diodor Şchiopu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/despre-fericirea-care-niciodata-nu-piere-187601.html (accesat pe 20.07.2025).

De multe ori trebuie să facem mai multă nevoinţă şi să ieşim din noi înşine pentru a ajunge să fim fericiţi. Simulacrele fericirii sunt mult mai multe decât am arătat în această carte fiindcă trebuie să ştim că omul de azi este unul care ajunge să îşi mascheze nefericirea prin mai multe simulacre mai mult sau mai puțin individuale. Aceasta fiindcă este bine să ne dăm seama că fericirea este un lucru care pentru ca să dureze trebuie să fie cât se poate de bine gândită şi abordată.[146]

Tot despre fericire protosinghelul Diodor Şchiopu spunea: „fericirea autentică este indisolubil legată de bun, bine şi corect. Ea nu este potrivnică binelui, ci îl împlineşte cu asupră de măsură, nu deranjează aproapele, ci îl bucură, nu se impune autoritar, ci se propune binevoitoare.

Omul este într-o permanentă căutare a fericirii. Precum albina zboară din floare în floare, aidoma şi omul caută să guste nectarul fericirii, însă nu pe cel al fericirii efemere, iluzorie, cu un timp limitat, ci cel permanent, care să nu aibă final.

Dar poate omul zilelor noastre să găsească fericirea?

Omul bogat este fericit! Mulţi se cred în această sintagmă, fiind pradă unor manifestări nesănătoase, atât pentru ei, cât şi pentru ceilalţi. Avuţiile, proprietăţile, luxul şi automobilele de ultim răcnet duc omul într-un permanent zbucium, avântându-se în primejdii şi situaţii nefaste, uneori chiar împlinind mijloace necinstite! Însă, având acestea, dobândesc fericirea? Sfântul Ioan Gură de Aur spune: De-ai câştiga, când lipseşti de la biserică, o comoară întreagă plină cu aur, tot pierzi mai mult decât câştigi, şi cu atât mai mult cu cât cele duhovniceşti sunt mai bune decât cele trupeşti!

Mărirea omului este fericirea lui! Osteneala şi ambiţia de a urca pe treptele sociale şi efortul necontenit pentru dobândirea unui statut înalt reprezintă iluzia pe care omul o întipăreşte gradual şi eronat în mintea şi viaţa sa. Treptele unei scări sunt şi pentru urcat, şi pentru coborât! Înălţimea socială este un nisip mişcător, un vis care se risipeşte precum ceara de la faţa focului. Sfântul Ioan Gură de Aur spune: Să nu urmărim, dar să avem funcţii înalte, să fim înconjuraţi de onoruri şi putere, ci să fim virtuoşi şi filosofi. Funcţiile înalte împing de multe ori la fapte care nu-s pe placul lui Dumnezeu."[147]

Fericirea nu este o cacealma însă trebuie să ştim că sunt mulţi care o văd drept o cacealma. Aceasta fiindcă am arătat că sunt mulţi care au drept filosofie de viaţă norocul. Pentru ei mai toate lucrurile fundamentale din viaţă sunt o problemă de noroc. Dacă este să ai noroc în viaţă ai şi dacă nu ai înseamnă că aşa ţi-a fost scris.

Ei bine ceea ce am voit să prezentăm în această carte este faptul că cei care cred că fericirea este o problemă de noroc sunt unii care trăiesc într-un simulacru al fericirii. Aceasta fiindcă simulacrele fericirii sunt unele care sunt cât se poate de amăgitoare.

Că fericirea poate să fi o amăgire ne-o spune uşurinţa cu care mai multe cupluri din zilele noastre ajung să divorţeze. Divorţul nu este numai un eşec ci dovada că multe cupluri trăiesc adevărate simulacre ale fericirii.

Simulacrele fericirii sunt unele care ajung să fie încunoştinţate treptat. Aceasta fiindcă oamenii îşi dau seama că au ajuns să fie unii care să păşească pe căi străine de Dumnezeu şi sunt pe un drum propriu care îi duce la pierzanie. Despre acest drum al pierzaniei care este de fapt un simulacru al fericirii ne avertiza şi Iisus: "intraţi prin poarta cea strâmtă, că largă este poarta şi lată este calea care duce la pieire şi mulţi sunt cei care o află" (Matei 7, 13).

Simulacrele fericirii prin urmare pot să fie neo-hedoniste, materialiste, seculariste sau neo-umaniste însă cu toate sunt unele care ajung să fie cât se poate de convingătoare şi pe ele ajung să păşească foarte mulţi.[148]

Tot despre fericire protosinghelul Diodor Şchiopu spunea: „plăcerea lumească aduce fericirea omului! Mâncarea, băutura, petrecerile şi distracţiile sunt apanajul amăgirilor, căci toate acestea nu oferă împlinire deplină, ci dispar ca fumul care nu mai este. Odată cu consumarea lor vin deznădejdea, suferinţa şi, uneori, boala. Sfântul Ioan Gură de Aur spune: După cum cel care îşi potoleşte patimile are multă linişte, tot aşa omul păcătos, omul trândav, care nu-şi poate înfrâna cum trebuie patimile ce se nasc în el, se frământă necontenit, are războiul în el însuşi, se tulbură fără să-l supere cineva şi îndură vifor cumplit.

Să fie fericirea doar un vis frumos? Un vis şi nu o realitate?

---

[146] A se vedea Andrei Lorgus, *Cartea despre fericire* (Bucureşti, 2017).

[147] Idem.

[148] A se vedea Ignatie Briancianinov, *Despre înşelare* (Athos, 1999).

Dumnezeu ne-a creat pentru fericirea veşnică! Fericirea este pe pământ şi în cer, depinde de căutările omului, de meleagurile pe care hotă-răşte să păşească cu inima sa.

Este lesne de înţeles că duhul lumii acesteia (cf. I Corinteni 2, 12) nu poate oferi fericirea veşnică, întrucât este în permanentă schimbare. Fericirea este una, Hristos, căci El ieri şi azi şi în veci este acelaşi! (Evrei 13, 8), Fericitul Dumnezeu (I Timotei 1, 11).

Mulţumirea efemeră nu poate împlini pe deplin inima! Iar tot ceea ce este netrecător se găseşte în Biserică!

Poarta cerului (Facerea 28, 17) ne deschide drumul nepieritor către Dumnezeu, cale pe care-i întâlnim pe toţi cei bineplăcuţi Lui, sfinţii care au împlinit voia Lui în viaţa lor. Ei ne sunt călăuzele adevărate spre fericirea mult dorită! Vieţile sfinţilor care împodobesc luminos calendarul ortodox ne demonstrează că fericirea se poate dobândi încă din această lume. Căci creştinul autentic este un om fericit! Adevărata fericire este rodul înveşmântării inimii în Duhul Sfânt."[149]

Doi misionari creştin ortodocşi discutau într-o zi.

- Şi ce părere ai de fericire?
- Cine nu o vrea?
- Dar cum să ajungi să o ai?
- Este darul lui Dumnezeu.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă fericirea adevărată vine numai de la Dumnezeu.
- Cum aşa?
- Este bine să ştii că în lume sunt mai multe simulacre ale fericirii.
- Cum ar fi?
- Beţia, drogurile, fumatul, pornografia etc.
- Aşa este.
- Vezi?
- Nu credeam că fericirea poate devenii un simulacru.
- Dacă nu Îl are pe Dumnezeu în ea este un simulacru.
- Şi ce părerea ai de fericirea lumească?
- Tot un simulacru este.
- De ce?
- Fiindcă există o fericire budistă, una hindusă, una islamică sau una zoroastriană.
- Aşa este.
- Sunt acestea fericiri adevărate?
- Nu.
- Sunt simulacre ale fericirii.
- Şi ce este eronat cu aceste simulacre ale fericirii?
- Dacă mergi să cumperi alimente pe bani falşi se poate?
- Nu.
- Simulacrele fericirii sunt bani falşi.
- Bună comparaţia.
- Evident.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Fericirea se leagă de noţiunea de speranţă.
- Ce speranţă?
- O să îţi spun ce mi s-a întâmplat mie.

[149] Protos. Diodor Şchiopu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/despre-fericirea-care-niciodata-nu-piere-187601.html (accesat pe 20.07.2025).

- Te rog.
- Lucram de mult timp cu negrii din Papua.
- Îmi aduc aminte.
- La traducerea Bibliei în limba băştinaşilor nu găseam expresia potrivită pentru cuvântul "speranţă".
- De ce?
- Nu stăpâneam bine limba.
- Căutam mult timp acest concept, până când, într-o zi, chiar propriul meu fiu trebuia să fie înmormântat.
- Ştiu.
- Un papuaş, care văzu cum îmi înmormânta pe fiul său, spuse îmi spuse aşa.
- Ce?
- Observ că nici măcar nu plângi.
- De ce să plâng? răspunse misionarul. Ne vom revedea în curând. Fiul meu se află la Dumnezeu.
- Şi tânărul îmi mai spuse aşa.
- Da, am auzit că voi, creştinii, priviţi dincolo de orizont.
- "A privi dincolo de orizont", da, acum ştiam cum trebuia tradus cuvântul "speranţă".”[150]
- Ce frumos.
- Da.
- Cred că ți-a fost greu să vorbeşti cu aceşti primitivi.
- Se poate spune.
- Dar ți-a adus fericire?
- Da.
- Cum?
- Mi-am dat seama că fac un lucru bun.
- Spre mâtuirea ta?
- Da.
- Poţi să trăieşti un simulacru al fericirii cât timp trăieşti cu Hristos?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă fericirea adevărată vine de la Hristos.
- Şi simulacrele fericirii?
- De cele mai multe ori vin de la demoni.
- Crezi?
- Da.
- Cum?
- Sfinţii părinţi ne spun că în spatele celor 7 păcate capitale sunt demoni.
- Am mai auzit.
- Deci aceşti demoni ne fac să credem că avem adevărata fericire.
- Dar în realitate nu o avem?
- Nu.
- Avem doar un simulacru al ei?
- Da.
- Cred că ai dreptate.
- Sigur.
- Şi cum putem să scăpam de aceşti demoni?
- Cum spunea Iisus.
- Ce?
- Acest soi de demoni poate ieşii numai cu post şi rugăciune.
- Aşa este.
- Bineînţeles.

[150] https://www.scechurch.org/lecturi/2023/8/31/a-privi-dincolo-de-orizont (accesat pe 18.07.2025).

Despre adevărata fericire protosinghelul Diodor Şchiopu spunea: „Biserica oferă bucuria veşnică prin Sfintele Taine, harul lucrător fiind resursa prin care biruim ispitele şi tristeţile, patimile şi neajunsurile. Prin Sfintele Taine suntem în comuniune, adevărata manifestare a fericirii, căci unde sunt doi sau trei adunaţi în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor (Matei 18, 20). Puterea nemărginită a Sfintelor Taine sădeşte în sufletele luminate dragostea adevărată, singura în stare să ne dea viaţa cea cu adevărat fericită.

Cuvântul lui Dumnezeu este cuvântul fericirii! Dialogul personal cu Dumnezeu transformă cuvintele simple în rugăciuni evlavioase. Prin rugăciune, întunericul se risipeşte şi devine lumină, fericind tainic lăuntrul fiinţei noastre, precum zice psalmistul David: În El se va veseli inima noastră şi în numele cel sfânt al Lui am nădăjduit (Psalmul 32, 20). Fericirea vine în urma rugăciunii, căci cel care ia aminte la cuvânt află fericirea (Pilde 16, 20).

A trăi fericit presupune întrarmarea cu virtuţile, dintre care cea mai mare este iubirea! Sfântul Nicolae Cabasila spune că Bucuria vine doar în urma dragostei, căci doar împlinirea binelui aduce fericire în inima omului. Cei care trăiesc într-o iluzie nu au o finalitate pozitivă, ci se amăgesc, întristându-se, bucurându-se!

Mântuitorul Iisus Hristos, care cunoaşte adâncul firii omeneşti, în Predica de pe Munte a arătat dorul omului după fericire, precum şi alinarea acestuia. Hristos ne-a spus cum putem fi fericiţi, prin despătimire şi prin abordarea corectă a învăţăturii Sale. Doar aşa vom dobândi fericirea veşnică, cea mult dorită!

Omul care-şi adapă inima din Duhul Sfânt este permanent bucuros. Referindu-se la omul duhovnicesc, părintele Dumitru Stăniloae spune că bucuriile sunt tot mai curate, mai spiritualizate, mai nepătate de mulţumirea de sine, iar încercările sunt tot mai ferm răbdate."[151]

Simulacrele fericirii sunt unele care pot să ne cuprindă de multe ori fără să ne dăm seama. De lăsăm duşi de acest duh lumesc care de multe ori este antihristic.[152] Este bine să ne dăm seama că după cum spune proverbul *nu tot ceea ce zboară se şi mănâncă.* Aceasta fiindcă sunt mulţi care este bine să ne dăm seama că sunt mai multe ideologii care par corecte dar în realitate nu sunt.

Mai noi sunt mai mulţi care susţin că o viaţă în secularism te poate face fericit. În realitate nu te face. Secularismul este un mod viaţă lipsit de Hristos şi care ne duce pe căi străine de El. Iată ce spunea în acest sens tot protosinghelul Diodor Şchiopu: „Dobândirea fericirii este un efort constant, ancorat în trăirile luminoase, care se înveşnicesc deodată cu manifestarea lor. Efortul bucuriei vine de la Hristos în urma ostenelilor, care nu rămân nerăsplătite! Prin fapte bune, prin stră-duinţe duhovniceşti şi credinţă neclintită omul va avea parte de fericirea care nu poate fi grăită în cuvinte sau scrisă în slove sărace... căci este mai presus decât acestea!

Fericirea nu se află în bogăţie, mărire sau plăceri, oricât de încântătoare ar fi acestea! Fericirea nu este legată de efemer, de împrejurări, de contexte sau de momente izolate, ci este proprie stării lăuntrice.

Începutul anului calendaristic ne prilejuieşte şi gândul către o nouă abordare! Putem fi fericiţi, punând început bun vieţuirii noastre, drumul pe care inima noastră păşeşte fiind singura cale veridică spre fericire, care este Hristos (Ioan 14, 6), Mântuitorul nostru, Iubirea întrupată, care ne aşteaptă necontenit la Sine.

Glasul Mântuitorului Bucuraţi-vă! (Matei 28, 9) răsună până la sfârşitul veacurilor (Matei 28, 20), îndemnând inimile împovărate de duhul acestei lumi să-L urmeze şi să se bucure de fericirea care niciodată nu piere, căci doar alături de El vom avea lumină, bucurie şi speranţă!"[153]

Simulacrele fericirii sunt o problemă veche decât lumea. Aceasta fiindcă dacă nu suntem fericiţi ajungem deprimaţi şi trişti mai tot timpul. Cine vrea să fie trist şi deprimat? Nimeni. Totuşi ceea ce am voit să arătăm în această carte este că pentru ca să ajungem să fim cu adevărat fericiţi trebuie să fim unii care să insistăm mult pentru a ajunge la adevărata fericire a lui Hristos.

Simulacrele fericirii au variat de la epocă la epocă: iluminism, umanism, secularism, etatism etc, dar realitatea este că nevoie de fericire a omului este universală. Trebuie să fim unii care să ne dăm seama de acest lucru fiindcă numai aşa vom ajunge să nu mai fim sclavi şi prizonieri ai simulacrelor fericirii.

---

[151] Protos. Diodor Şchiopu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/despre-fericirea-care-niciodata-nu-piere-187601.html (accesat pe 20.07.2025).

[152] A se vedea Părintele Hristofor, *Duhul lumesc, duh antihristic* (Editura Pagaghia, 2004).

[153] Protos. Diodor Şchiopu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/despre-fericirea-care-niciodata-nu-piere-187601.html (accesat pe 20.07.2025).